Austria, France, Germany, Greece, Luxembourg 3.00 EUR; Sweden 32 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 3.50 BAM; Crna Gora 2.50 EUR; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Slovenija 2.80 EUR

VREME

150 din

22. mart 2012.

broj 1107

Izbori 2012

Bitka za Beograd

ZBOG ČEGA NIJE REHABILITOVAN MILOVAN ĐILAS

ANATOMIJA JEDNOG MORALA

Srpska pravoslavna crkva ▸ **Kad vladike vladaju**

Unique Place
to Stay
Posebno mesto za
Vaš boravak
BEOGRAD
CONTINENTAL
HOTEL BEOGRAD
★★★★★
NBGP Properties d.o.o,
Continental Hotel Beograd,
Novi Beograd, Vladimira Popovića 10.
T: 011 311 30 36
web:www.continentalhotelbeograd.com,
e-mail:fb@continentalhotelbeograd.com

VREME
BROJ 1107
22. mart 2012.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Andić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić (vreme uspeha), Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Čekajući maj

10 Izbori 2012: Bitka za Beograd

14 Reagovanje na tekst: "Nema saradnje s onim ko vas ponižava"; Vreme 1105: Šest optužbi bez pokrića, piše Mirko Cvetković

15 Verica Barać (1955-2012): Minut ćutanja za one koji su je ignorisali

19 Trupni portret: Sve domaćin do domaćina

20 Zbog čega nije rehabilitovan Milovan Đilas: Anatomija jednog morala

24 Skandal pravosudnih bahanalija: Ogoljena istina

26 Srpska pravoslavna crkva: Kad vladike vladaju

28 Intervju: Vladica Cvetković, dekan Rudarsko-geološkog fakulteta

30 Struja naša nasušna: Dug duguje dužnik

32 Intervju: Dejan Stojković, Državni univerzitet Njujorka u Bafalu, SAD

36 Nuspojave: Gde si bio – nigde...

37 Dodatak: Vreme Beograda

45 Lisica i ždral: Sigurna kuća

46 Ljudi i vreme

KULTURA

48 Intervju: Aleksa Gajić, strip crtač

51 Roman: „Izdajnik po našem ukusu", Džon le Kare

53 Koncert: Kings of strings

54 Knjige: "Predavanje o predavanju", Pjer Burdije

55 TV Manijak: Neplaćen termin

SVET

56 Francuska: Predsednički izbori

MOZAIK

62 Obrazovanje: Kineski raj u srpskim učionicama

65 Moj muški život: Pantalone

66 Beograd: Uspon i pad Čumićevog sokačeta

69 Intervju: Čet Voker, brodvejski reditelj, koreograf i scenarista

72 Nove bolesti: Tuga ili sreća, šta je gore

75 Sport: Platini iz Pazove

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Proleće

Nikoga ne zanima pozadina cele priče, koja je – dakako – politička, izvedena onako kako je to tradicija u nas: dok si poslušan, tvoje tajne su sigurne u našim ladicama, kad nisi sa nama, ne računaj na zaštitu, uništićemo te ne birajući sredstva

Piše: Tatjana Tagirov

Da li su predsednički izbori u Francuskoj nova prekretnica u Evropi i kako je jedan neugledan partijski funkcioner preko noći vratio ideologiju na evropsku političku scenu

Piše: Andrej Ivanji

Da je sreće, Čumićevo sokače bilo bi beogradski Soho, mesto puno života i svirke u centru grada, u koji i stanovnici i stranci svraćaju da se opuste i uživaju. Ovako, Čumić je simbol onoga kroz šta su prošli i Srbija i Beograd, od turbomode i vladavine "kontroverznih biznismena", do pada u blato, nekakvog oporavka koji se završava u rezignaciji i strahu od budućnosti

Piše: Momir Turudić

Na naslovnoj strani: **Milovan Đilas izlazi iz zatvora u Sremskoj Mitrovici 1965. godine**

Jedan od novih trendova na ulicama Pekinga – električni tricikl sa kapsulom.
foto: Dejvid Grej / REUTERS

22/3/12 -28/3/12

prognoza vremena

20/03/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	9 20	11 22	11 22	12 21	10 16	5 15	6 18
Vojvodina	6 18	6 21	7 22	6 20	6 15	2 15	4 18
centralna i južna Srbija	5 20	6 21	7 22	9 18	6 16	3 14	3 16

U većini dana povoljna biometeorološka situacija usloviće izostanak tegoba kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika. Moguće su blaže tegobe zbog vremenskih prilika u toku prva dva-tri dana.

broj nedelje

7177

Zbog neplaćenih računa struja je od početka godine isključena u 7177 firmi i 35.444 domaćinstava.

POLITIKA

Fusnota u praksi

foto: Reuters

U ponedeljak 19. marta, Vlada Crne Gore organizovala je regionalnu konferenciju o LGBT pravima u Budvi, pod nazivom "Zajedno protiv diskriminacije". Na otvaranju se nisu pojavili srpski ministar za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu Milan Marković i direktor Uprave za ljudska i manjinska prava Nenad Đurđević, jer predstavnici Kosova nisu bili predstavljeni u skladu sa odlukom iz Brisela. Ministar je trebalo da održi uvodni govor, ali do toga nije došlo jer nije ispoštovan dogovor Beograda i Prištine. Da podsetimo, po tom dogovoru Kosovo mora da bude predstavljeno uz fusnotu na regionalnim skupovima, u kojoj se navodi "bez prejudiciranja stavova o statusu i u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Konferenciju je otvorio premijer Crne Gore Igor Lukšić, a izlaganja su imali potpredsednica Vlade i ministarka socijalne politike i mladih Hrvatske Milanka Opačić, kao i potpredsednik Vlade i ministar pravde Kosova Hajredin Kuči.

Ovo nije prvi put da predstavnici Srbije napuštaju neki skup zbog neadekvatnog predstavljanja Kosova. Prošlog četvrtka, naša delegacija je napustila Konferenciju Saveta za regionalnu saradnju koja je održana u Sarajevu, jer pored fusnote, koja je ovaj put stajala uz ime Kosova, nije bilo i njeno objašnjenje. Skup su napustili pomoćnik ministra spoljnih poslova Duško Lopandić i koordinator Jelić, prema instrukcijama iz Vlade Srbije.

Prošli četvrtak će biti zapamćen po još jednom demonstrativnom odlasku sa regionalnog događaja, samo što ovaj put glavni akteri nisu naši, već kosovski predstavnici. Delegacija Kosova napustila je Prvu regionalnu konferenciju "Partnerstvo za promenu: civilno društvo i vladine institucije Zapadnog Balkana i Turske", koja je održana 15. marta u Beogradu. Razlog odlaska je potpuno suprotan našem – ovaj put su pročitani i fusnota uz ime Kosova i njeno objašnjenje. Prema rečima učesnika skupa, kosovska delegacija je bojkotovala skup jer je došlo do "nerazumevanja detalja sporazuma iz Brisela".

Šef pregovaračkog tima Beograda Borislav Stefanović smatra da su ovakvi potezi Prištine pokušaj da promeni ovaj sporazum. "To pokazuje samo da Priština pokušava da dogovor koji je postignut sada menja na samim događajima. To je ponašanje koje neće dati bilo kakav rezultat, siguran sam u to. Dogovor je postignut i dobili smo podršku EU i svih zemalja članica, prema tome mislim da tu ne treba imati bilo kakve sumnje i da će morati da se sprovodi onako kako je propisano", izjavio je Stefanović za Tanjug.

Đ. BOGOSAVLJEVIĆ

novogovor

Mapa

„Izvor iz Evropske komisije kaže da je mapa bez Kosova greška jer mapa na portalu EU na kojoj je Srbija prikazana bez Kosova tehnička greška", poručuju pre dve nedelje iz Brisela i dodaju da se radi na njenom ispravljanju. Još novogovora: „Funkcioner Evropske komisije koji je insistirao na anonimnosti rekao je Tanjugu da je mapa Srbije bez Kosova na portalu EU greška i odbacio optužbe ... da Srbija, nakon što je postala kandidat za pridruživanje, mora da se odrekne Kosova".

„Naš stav se nije promenio – i dalje smo statusno neutralni kad je reč o Kosovu", izjavio je taj evropski anonimus i ostao živ. I, još: „Na sajtu Komisije smo već označili Srbiju kao zemlju kandidata, ali glavni portal EU je iz tehničkih razloga nešto teže osvežiti". Toliko o najnovijim i IT tehnologijama. Sad slušamo da je ispravljanje grešaka na mapama postupak komplikovaniji od njihovog crtanja. To je ponižavajući pad u tumačenju i razumevanju, jer u geografiji je oduvek bio najzanimljiviji njen najkraći deo, uvod i početak, s kosmosom, Sunčevim sistemom, sazvežđima, kometama, oblikom i presekom Zemlje. Sve ostalo bilo je ubistveno dosadno, a u međuvremenu smo – neko ranije, neko kasnije, milom ili silom, a mi evo opet s Kosovom – naučili da većina od pomenutih pripada kategoriji efemernih.

Dvadeseti vek, za manje od svojih stotinu godina, načinio je od kartografije jedan od najživljih svetskih poslova. Na početku i na kraju jedva da se mogu poreditи geografije i opisi sveta: još se ostaci svetskih imperija nisu ni ustanovili kao desetine novih država, a iz istorije stižu nove količine. Kraj veka preselio je nebrojene količine atlasa u prošlost: gde su sad Istočna Nemačka (sportska velesila), veliki Sovjetski Savez, ili vekovna težnja južnoslovenskih plemena – Jugoslavija? U kojoj državi se nalaze nekada najviše planine SSSR: Vrh komunizma (7495 m), Vrh pobede (7439 m), ili Lenjinov vrh (7134 m)? Gde su Buhara, Samarkand, Alma-Ata, Komsomolsk na Amuru i Komsomolsk na Ustjurti, Ordžonikidze, Jerevan, Taškent, Ašhabad, Smilčić, Islam Grčki i Islam Latinski? Neki u (sad već istorijskim) atlasima, neki u ruševinama, a neki, kao i uvek, u bajci.

Valja da učimo i naučimo tu evropsku mapu. Bez Kosova.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Ni ludom radovanje

Predizborno je doba i moderno je analizirati da li stranke u Srbiji koriste internet u njegovom punom kapacitetu kako bi se izborno promovisale. Ne može se živeti od "eksperata", uključite tu slobodno i mene, koji o tome imaju šta da kažu iako je bara skromna i više se po njoj brčkaju gušteri nego krokodili. Opšti je zaključak da će stranke, ovako ili onako, iskoristiti internet, ali mnogo je zanimljivije pitanje kakve će koristi korisnici interneta u Srbiji imati od toga.

Izgleda, mršave.

Ne bih li istražio da li će internet biti izborna tema i u kojoj meri, napravio sam mali test na sajtovima svih očekivanih nosilaca lista (DS, SNS, SPS, SRS, DSS, LDP i URS). Kriterijum je bio krajnje jednostavan, u pretraživače na sajtu (tamo gde ih ima) ukucavao sam ključne reči "digitalna agenda", "internet" i "digitalizacija".

Rezultati su bili onespokojavajući. Na većini sajtova na ove upite javljalo se nula odgovora. Mali izuzetak su sajtovi DS-a, LDP-a i URS-a gde su se pojavile vesti o protivljenju ACTA sporazumu i najavama da će ga stranke odbiti ukoliko bude predložen za usvajanje. Na sajtu LDP-a se na jednom mestu, u manifestu iz 2009. pominje: "Srbiji su potrebni kompjuteri i *brz internet*",dok se na URS-ovom sajtu naveliko komentariše novi dizajn sajta i popularnost Fejsbuk fan stranice stranke, što je najbliže internetu i digitalizaciji što sam uspeo da pronađem.

Mogao sam da kopam malo dublje, možda bi se negde pojavilo još nešto, ali – neću.

Imam pravo da budem razmaženi birač i da očekujem da me stranke sa svojim predlozima za unapređenje interneta same pronađu, kada me već na toj istoj mreži bombarduju raznoraznim informacijama koje me manje zanimaju. To je, valjda, osnova svakog marketinga, prepoznavanje šta traži potencijalni kupac vaše ideje. Zato vam na brisače ostavljaju ponude za otkup automobila, rezervne delove, registraciju i slično jer je očito da imate automobil. Niko ne stavlja flajer za školu sambe, mada i to zanima ponekog vozača.

To mi daje osnova da mislim da stranke u svom programu nemaju nikakav ozbiljan plan za bolje korišćenje interneta u Srbiji, da se ta tema ne kotira visoko sem što se tu i tamo povedu za svetskom modom (ACTA). Niko ni da nas zavara ponudom da nam uvede nove sisteme plaćanja, možda i pejpal, da najavi desetine vajfaj tačaka u svakom većem gradu, umrežavanje svih škola i obavezu da do svakog domaćinstva u Srbiji stigne veza od minimum dva megabita.

Sve bi to bila, uglavnom, prazna obećanja. Ali, nešto bi ispunili avansno, tek da nas prevare. A i obećanja političara su dokaz da je internet bitan, da neko veruje da na toj temi može da osvoji neki glas.

Ne zna se šta više zabrinjava. To što političari ignorišu internet u svojim nastupima ili to što takozvana internet zajednica nema za njih nijedno ozbiljno pitanje. I to sada kada su ljubazni i spremni sve da saslušaju, odgovore i obećaju.

CRNA GORA

Protesti protiv Vlade

"Evo nam je ranije stiglo crnogorsko proljeće!", čulo se sa govornice u centru crnogorske prestonice 18. marta.

Kako su policija i organizatori procenili, u nedelju se u centru Podgorice, na protestima protiv aktuelne politike Vlade Crne Gore, okupilo od sedam do deset hiljada ljudi.

Skup su organizovali Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS), Unija slobodnih sindikata i Studentska unija, a među okupljenim građanima bilo je i predstavnika crnogorske opozicije. Govornici su od vlasti tražili "pravedniju državu", "efikasniju borbu protiv organizovanog kriminala", "radna mesta", "uvažavanje znanja", "bolji standard", "preispitivanje privatizacija". Kako piše crnogorska "Pobjeda", skup, održan pod sloganom "Vrijeme je", završen je bez incidenta.

"Ovo je trenutak kada je odzvonilo organizovanom kriminalu u Crnoj Gori. Bićemo tu da se borimo zajedno za našu djecu, za budućnost, za Crnu Goru", govorila je Vanja Ćalović, izvršna direktora MANS-a, a nakon toga se obratila i premijeru Igoru Lukšiću: "Dobro me čuj, Lukšiću: ili ćeš upravljati državom za nas ili ćeš priznati da njom upravljaju braća Đukanović i Brano Mićunović. Ili okreni leđa mafiji i stani uz narod ili idi sa njima tamo gdje im je mjesto – u Spuž. Dosta je!"

Prisutni su prekidali njen govor skandiranjem "Milo lopove" i "Lopovi, lopovi".

Janko Vučinić, predsednik Glavnog odbora Unije slobodnih sindikata, rekao je da se obraća "omladini bez budućnosti", "pokradenim penzionerima", "opljačkanom narodu", kazao je da Crna Gora neće biti "ničija prćija, ni privatna država".

"Nijesmo ovoliko ćutali jer smo se bojali, nego jer smo vjerovali fukarama, a oni su nas izdali. Govorili su nam da idemo u Evropu, a vratili su nas u 19. vijek, u Čikago, da se borimo za radno vrijeme", rekao je Vučinić i dodao: "Kažu da je politika iza ovog protesta. Ne lažu, stoji politika, ali njihova, prevarantska i pljačkaška. Ne mogu nas više podijeliti, zbog nule u našim džepovima koja je jednako okrugla i u Nikšiću i u Bijelom Polju i čitavoj Crnoj Gori."

Govornici su još od crnogorske vlade tražili preispitivanje privatizacija, pitali su gde su stotine miliona "ruskih" evra, zašto je Elektroprivreda Crne Gore prodata ispod ponuđene cene na tenderu, zašto je u Crnoj Gori najskuplji život u Evropi, a plate najmanje...

Predsednik Studentske unije Demir Hodžić je zamerio profesorima i kolegama koje u nedelju nisu došli na protest i pozvao demonstrante da "stisnu pesnice i zajedno uzviknu: "Vrijeme je, idite!".

Premijer Igor Lukšić nakon protesta je rekao da ne vidi da bilo koji od iznesenih zahteva suštinski odudara od politike Vlade: "Svako od nas je protiv korupcije, organizovanog kriminala, svako je za privlačenje investicija, za ekonomski oporavak. Ukoliko postoji nezadovoljstvo realizacijom vladine politike, onda treba izaći sa konkretnim predlozima kako je to moguće bolje raditi."

Radio Slobodna Evropa je pre protesta istraživao da li je moguće da se ono što se sada naziva "crnogorsko proleće" ispolitizuje. Tada je Vanja Ćalović iz MANS-a rekla da je protest jedan opšti društveni front, a ne neka politička kampanja ili nešto što treba da podrži ova ili ona politička partija. "Građani jednostavno traže konkretne promjene i tražimo da se vlast počne plašiti nas, a ne da se mi konstantno plašimo te vlasti", rekla je Ćalovićka.

Inače, prvi ovakav protest je održan u Podgorici 21. januara, pod nazivom "Pobuni se, traži čist račun". I tada su ga organizovale iste organizacije kao ovaj martovski, i to zbog tadašnjeg poskupljenja struje od skoro sedam odsto.

M. R.

INVESTICIJE

Srpska fabrika vetra

foto: A. Anđić

U Srbiji kompanija Simens do sada nije uspela da proda nijedan od svojih vetrogeneratora, budući da ova grana energetike još uvek nije zaživela, ali je zato u fabrici koja se nalazi u Srbiji proizvela čak 11.000 vetrogeneratora koji su prodati širom sveta. Na samom severu zemlje, u industrijskoj zoni kod Subotice, nalazi se jedno od industrijskih postrojenja koje se može smatrati uspešnom investicijom u svakom smislu. Trenutno fabrici vetrogeneratora lokalne kompanije Simens d.o.o. radi oko 550 zaposlenih, uglavnom mladih ljudi, budući da je prosečna starost zaposlenih oko 26 godina. Posetioca ovog visokotehnološkog pogona, naviknutog na domaće, često depresivne industrijske prizore, mogu fascinirati hale ukupne površine 26.000 kvadratnih metara sa pet stotina vrlo mladih muškaraca i žena koji rade. Svi oni su ne tako davno zaposleni i posebno obučeni za rad na pravljenju generatora za vetrenjače. Svakog meseca Simensova fabrika, koja predstavlja važnog srpskog izvoznika, proizvede više od 150 generatora za vetroelektrane koji se prodaju u Americi i drugim zemljama. Ova fabrika je danas deo ogromnog sistema kompanije Simens. Međutim, njen početak je bio znatno skromniji. Kao malu manufakturu, fabriku je 2003. osnovala nemačka firma Loher GmbH, u kojoj je inače radio jedan inženjer poreklom iz Subotice, što je doprinelo da se ta investicija nađe u Srbiji. Budući da je Simens AG kupio vlasnika fabrike na globalnom nivou, i subotički pogon je prešao u ovu međunarodnu kompaniju, zahvaljujući čemu je porastao, da bi od 2010. bio integrisan u Simens d.o.o. Beograd. Kako su saopštili u Simensu, ova kompanija će u naredne dve godine investirati 24 miliona evra u proizvodnju sasvim novog tipa generatora, takozvanog *direct drive* generatora snage od čak šest megavata, u kojima se snaga vetra koristi direktno, bez prenosa. Zahvaljujući ovoj investiciji, trenutno se uz postojeće dve hale podiže i treća. Kako objašnjava Tihomir Rajlić, generalni direktor Simensa d.o.o. Srbija, od početka godine je u fabrici zaposleno 70 novih ljudi, a u narednim mesecima će se broj zaposlenih povećati za još jednu grupu od 70 ljudi, takođe mladih.

S. BUBNJEVIĆ

DRUŠTVO

Mis(s)Representation

Ambasada SAD u Beogradu, u saradnji sa Američkim kutkom, predstavila je u petak, 15. marta, u Domu omladine, dokumentarni film *Miss Representation*, koji govori o položaju žena u savremenom društvu, uticaju medija na stvaranje pogrešnih stereotipa i načinu prikazivanja žena u medijima. Profesorka Kerolin Heldman, predavač na Oksidental koledžu u Los Anđelesu, bila je gostujući predavač i učesnik panel-diskusije koja se održala neposredno nakon projekcije filma. Profesorka Heldman je komentator Foks njuza, Foks biznis njuza, MSNBC-a, CNBC-a.

Osim profesorke Heldman u diskusiji su učestvovale i Gordana Čomić, potpredsednica Narodne skupštine, Jelena Višnjić iz Feminističkog kulturnog centra *Be-Fem*, i Natalija Mićunović, direktorka Uprave za rodnu ravnopravnost.

Miss Representation je dokumentarni film u režiji Dženifer Sibel Njusom, koja je i autorka scenarija. U njemu se razotkriva kako mejnstrim mediji doprinose nedovoljnoj zastupljenosti žena na pozicijama moći i uticaja u Americi. Film sadrži priče tinejdžerki i provokativne intervjue sa političarima, novinarima, zabavljačima, aktivistima i profesorima kao što su Kondoliza Rajs, Lisa Ling, Nensi Pelosi, Keti Kuri, Rejčel Medov, Džekson Kac, Žan Kilborn i Glorija Stejnem. U društvu gde mediji na najubedljiviji način oblikuju kulturne norme, kolektivna poruka koju naše mlade žene i muškarci dobijaju je da ženska vrednost i snaga leže u njenoj mladosti, lepoti i seksualnosti, a ne u osobinama koje čine dobrog lidera. Dok su žene sveta napravile pomak u poslednjih nekoliko decenija što se tiče liderstva, SAD su ostale na 90. mestu u svetu kada je u pitanju učešće žena u zakonodavstvu – samo tri odsto žena je na uticajnim pozicijama u medijima, a 65 odsto žena i devojaka pati od problema poremećaja ishrane.

Film je projektovan u hiljadama kampova, na koledžima, u srednjim, a čak i u osnovnim školama u SAD i u pojedinim evropskim zemljama, a profesorka Kerolin Heldman kaže za "Vreme" da su reakcije na film pozitivne. "Mnogo ljudi govori o filmu tako da se reč o njemu širi i sve više i više koledža i srednjih škola želi da ga prikaže. Mi smo čak dobijali zahteve od medijskih kompanija da dođu i prođu kroz treninge. Film je pušten u novembru i na kanalu Opre Vinfri. Tada je stotine hiljada ljudi videlo film i bilo je dosta izliva podrške tako da su ljudi veoma zainteresovani", kaže Heldmanova.

Ona posebno naglašava da ciljna grupa ovog filma nisu isključivo žene i da on ne identifikuje muškarca kao neprijatelja. "Film prikazuje kapitalizam i predstavnike advertajzinga kao primarne izvore problema. To je film koji prepoznaje loše predstavljanje žena u medijima kao društveni problem, a ne muški problem, tako da nisam imala negativne reakcije od strane muškaraca. Istina, uvek ima mnogo više žena u publici, i one su zainteresovanije za temu. Šteta, jer mi govorimo o poštenju, reprezentaciji, ženskom vođstvu i ako žene budu bolje predstavljene, to će svima odgovarati. Kada se poboljša reprezentacija žena u medijima, poboljšaće se i nivo prihoda u zemlji tako da to zapravo odgovara svima", dodaje profesorka Heldman.

Ona je zadovoljna i kako je publika u Srbiji reagovala na film. "Srbija je, kako je ja doživljavam, tradicionalna zemlja, sa tradicionalnim shvatanjima o rodu, ali, s druge strane, imate kvotni sistem što je prilično napredno razmišljanje tako da i novo i staro zajedno postoje u Srbiji na način na koji ne postoje u Americi. Reakcija je bila vrlo neobična, izgleda kao da su svi razmišljali o ovome. Postavljali su sjajna pitanja, nisu se svi složili sa filmom i svim kontekstima, što je uredu. Mislim da je reakcija u Srbiji neobično iskrena, kritična, analizirajuća i pažljiva", objašnjava Heldman.

MARINA ILIĆ

piše: Dragoljub Žarković

Čekajući maj: Na izbornom tržištu prodaje se vrlo specifična roba – nada da će biti bolje i prezenteri nade rastrčali su se ovih dana od kuće do kuće, s posebnim akcentom na Kragujevac

Bez obzira na to šta će se događati do kraja izbornog procesa, mora se reći da su ovi izbori nekako dosadni i na njih se, barem u ovoj fazi, više "pale" političari nego građani. Njima, političarima, karijere i životni standard zavise od uspeha ili neuspeha, a građaninu nije baš jasno šta dobija ako pobede prvi ili drugi

Uloge:
Građani kao porotnici

ZA DVE, DVE i po godine putovaćemo autoputem od Beograda do Lučana, a onda poluautoputem sve do Arilja gde će valjda maline biti velike kao lubenice. Verujete li u to? Ja verujem u ovo o malinama, ali ovi naši što izborno krstare Srbijom do dana izborne tišine napraviće još čuda, pa ovo neće biti jedino.

Prošle nedelje sam pominjao neka od tih otkrića i čuda, pa kako sam neuk rudarsko-geološki, pomenuo sam i jantarit, mineral koga ima koliko hoćeš, ali niko ne ume smisleno da kaže šta se od njega pravi. Kad, pravi naziv je jadarit, ima ga u okolini Loznice, poznat je kao srpski kriptonit, u sebi sadrži mnogo litijuma, koji se koristi za proizvodnju baterija, i zbog toga je na ceni na svetskom tržištu. Navodno ga u Srbiji ima 114,6 miliona tona i spekuliše se da se njegova vrednost meri milijardama.

Mašala! Ali, to nije sve. Osim zlata, bakra, nikla, magnezita i uljnih škriljaca tu je još molibden (redak i cenjen metal čija su ležišta u Srbiji druga po zalihama u Evropi, odmah iza Norveške; najveću primenu ima u vojnoj industriji, a najveća nalazišta su na jugu Srbije i Kosmetu) i nešto što se zove hrizopras (redak dragi kamen koji je osim u Australiji i Poljskoj pronađen samo još na Kosmetu; zanimljive količine hrizoprasa nalaze se u blizini Prištine, na ležištu Goles, a cena tog kamena u svetu iznosi od 200 do 300 dolara po kilogramu).

Ovo stvaranje iluzije o nekakvim prirodnim bogatstvima Srbije dobro se uklapa u predizbornu atmosferu i podgreva kafanske razgovore – i dalje najpopularniji društveni medij u Srbiji – a ti razgovori se vrte u spin oblaku podgrevanja nade kako bi nam najzad nada bila dublja od strepnje.

Na izbornom tržištu inače se prodaje vrlo specifična roba – nada da će biti bolje i prezenteri nade rastrčali su se ovih dana od kuće do kuće, s posebnim akcentom na Kragujevac po čijim ulicama se već sudaraju akteri izborne trke. Seliće se, nesumnjivo, taj karavan, ali je Kragujevac nekako postao simbol tog novog elana i nade.

Ali, bez obzira na to šta će se događati do kraja izbornog procesa, uključujući tu i mogućnost nekih dramatičnijih događaja, mora se reći da su ovi izbori nekako dosadni i na njih se, barem u ovoj fazi, više "pale" političari nego građani. Njima, političarima, karijere i životni standard zavise od uspeha ili neuspeha, a građaninu nije baš jasno šta dobija ako pobede prvi ili drugi. Kao da se u Srbiji potvrđuje sociološka teza koja se inače odnosi na politički zrela društva i po kojoj "ulogu građanina kao birača danas sve češće zamenjuje slika građanina kao porotnika".

Politički programi glavnih aktera toliko su slični da je njima kao jedino oružje ostalo da iznose optužnice jedni protiv drugih i da ostave građane da na kraju odluče ko je van razumne sumnje bolji za obavljanje poslova.

Porezi i bebe:
Sve je to naopako

PRE NEKI DAN sam izazvao dosta gneva kad sam napisao nešto što mi i sada liči na vrlo prostu i lako dokazivu činjenicu. Te, ja sam protiv mladih, dece, a i šire... Ali, što god mi govorili ovi što se ljute, još nisam čuo niti ću čuti da je neko napravio dete zato što je smanjen ili ukinut porez na dodatu vrednost (PDV). Ne mogu da zamislim par koji u grču stvaranja potomstva preračunava koliko će mu dete biti jeftinije zato što je ograničena marža na hranu i opremu za bebe.

Ali, idu izbori i akcija je osim sa 180.000 potpisa podržana i od najvišeg vrha, pa će vlada ovih dana predložiti da sve bude kako i piše u peticiji. I to baš sada, mada ideja uopšte nije nova i većina stranaka, pokreta i udruženja već je tako nešto predlagala sa sve onim dodatkom kako će to iskoreniti "belu kugu".

Nije baš reč o tome da je ovo jedna populistička akcija, ali ima natruha te omiljene predizborne discipline. Zanet propagandnim žarom, Veran Matić je čak pomenuo da se za hranivo za prasiće obračunava niži PDV, deset odsto, nego za hranu za bebe – 18 odsto. Poređenje jeste ubedljivo, ali niži porez za krmivo ima takođe svoje razloge. Prase treba da poraste do težine potrebne za klanje i preradu, eventualno za izvoz po konkurentnim cenama, i treba za čitavu populaciju obezbediti hranu po relativno normalnim cenama. Odgajanje dece ima sasvim drugi smisao.

Bilo je ranije i izbornih obećanja da će se hleb prodavati za tri dinara, ali to je kao glupost bilo lako prepoznati. Ovo s decom ide teže. Predlažem da se u smislu povećanja nataliteta proba s povećanim zapošljavanjem, većim zaradama, pravednijim sistemom zaštite socijalno ugroženih, promenama u obrazovnom sistemu i ima toga još mnogo, ali je najvažnije – mora se ukinuti strah od budućnosti.

Sumnju oko dometa ideje o ukidanju poreza na dodatu vrednost na bebi hranu i opremu i administrativnom ograničenju trgovačkih marži iskazala je i ekonomista Milica Bisić, šefica poreske uprave u vreme Đinđićeve vlade. Ona je rekla da je to ili dobronameran, ali naivan predlog, ili zgodan propagandni slogan koji lako može da stekne popularnost.

Jedno od osnovnih pravila dobre politike javnih finansija nalaže da se socijalna politika vodi na strani rashoda, a ne prihoda budžeta, rekla je Bisićeva i dodala: "To znači da bi bilo bolje da se kreatori te ideje, ali, što je važnije, i cela stručna i politička javnost zamisle kako da se stvore uslovi u kojima će ljudi raditi, zaraditi i platiti porez, umesto što se svi utrkuju da predlože ko i na šta ne treba da ga plati."

Poslovi:
Ideje naše, benzin vaš

Neizbežna posledica izbornih kampanja jeste proizvodnja populizma. On se najlakše prepoznaje kad je banalan, ali stvaranje takve klime ima dugoročne posledice po promišljanje društvene stvarnosti.

Kao što je ekonomska kriza, globalno, u sferi politike – u svetu ideja, kulture i razvoja vrednosti civilnog društva – izazvala katastrofalne posledice, tako i dugotrajna izloženost populizmu i populistima omogućava da napreduju najgori, da alavost postane vrlina, sebičluk takođe, a svaki oblik radikalizma naiđe na plodno tlo.

Izbori su kao teren za takvu vrstu političke i društvene devijacije idealno tlo i ne bi bilo dobro da budu prepušteni samo političarima. Udruženja građana, nevladine agencije, a mediji posebno, moraju se već u ovoj fazi javljati kao korektor igre i obezbeđivati ne samo da se pošteno na kraju glasovi prebroje.

Izbori se nisu pošteno ni zahuktali, a izborna obećanja već višestruko premašuju realni srpski budžet pa i mogućnosti zaduživanja da bi se tim parama obezbedilo ili napravilo ono što se obećava.

Sad, na primer, sve stranke pokreću ideju o departizaciji javnih poslova. "Posle 20 godina višestranačja i priče o cvetanju demokratije u Srbiji, pokazalo se da se demokratija pretvorila u eldorado za 2000 ljudi koji sede u foteljama", rekao je ovih dana Jovan Komšić, profesor ekonomije u Novom Sadu.

Veruje li iko da će biti drugačije nakon šestog maja? ◂

FAVORITI: Aleksandar Vučić i Dragan Đilas

Foto: Tanjug

Bitka za

Mada su po svim istraživanjima glavni favoriti Đilas i Vučić, nijedna lista neće dobiti apsolutnu većinu pa će opet kao i pre četiri godine o gradskoj vlasti odlučiti "mali"

Još za vakta Aćima Čumića, jednog od gradonačelnika Beograda i potonjeg premijera kojeg pamtimo zahvaljujući sokačetu kod Nušićeve, obistinile su se obe kafanske priče koje prate sve naše izbore za prvog čoveka Beograda (vidi tekst "Uspon i pad Čumićevog sokačeta"). Jedna je kako Beograd voli da izabere gradonačelnika koji nije po volji vlasti, pa – koliko traje da traje, a druga da je mesto beogradskog šerifa, kao i u drugim ozbiljnim gradovima, uvek bilo dobar put ka visokoj politici i – premijerskom kabinetu.

Pred još jednu beogradsku trku bez trke (jer se nekako uvek zaboravlja da ovde nije reč o neposrednim izborima za gradonačelnika) ove su gradske priče ponovo aktuelne. Kako bilo, predsednica Skupštine Srbije Slavica Đukić-Dejanović i predsednik Skupštine grada Beograda Aleksandar Antić za 6. maj su raspisali lokalne izbore za gradsku skupštinu i 15 gradskih opština, sem u Zemunu i Voždovcu. Na izborima će, u borbi za 110 odborničkih mandata u gradskom parlamentu, učestvovati koalicije okupljene oko DS-a, SNS-a, SPS-a i LDP-a, a samostalni izlazak na gradske izbore najavili su SRS, DSS i URS.

Iako je Dragan Đilas, aktuelni gradonačelnik, prvi na izbornoj listi DS-a, što bi, po uobičajenim pravilima u demokratskim zemljama trebalo da znači da prvi na listi ima mandat da sastavi vladu ukoliko rezultat stranke bude dobar (Vladimir Goati), on i dalje slovi za DS-ovog kandidata za gradonačelnika. Slovi, zato što još nema zvaničnih izjašnjavanja DS-a o kandidatima za premijera i gradonačelnika. U slučaju kandidata za gradonačelnika Dragan Đilas je više puta izjavio da "želi" drugi mandat

Beograd

na čelu grada, što i nije obavezujuće, ako potrebe stranke budu drugačije, posle izbora. Đorđe Vuković, programski direktor Cesida, kaže da je teško prognozirati, ali da Đilas ima pravo da se kandiduje i za jedan i za drugi nivo: "Ne bih mogao da procenim, ali, možda se vaga gde će se postići bolji rezultat. Izborna lista svakako služi da pojača snagu stranke."

KANDIDATI I PARTIJE: Pored Đilasa i Vučića, koji su ipak viđeni u duelu za novog beogradskog kmeta, kako se ta funkcija zvala u vreme Aćima Čumića, do zaključenja ovog broja samo su URS i SRS predali liste kandidata za odbornike Gradskoj izbornoj komisiji u Skupštini grada Beograda: "Prof. dr Zoran Stanković – Ujedinjeni regioni Srbije" i "Srpska radikalna stranka – dr Vojislav Šešelj", na kojoj je prvi Nemanja Šarović, funkcioner SRS-a. Tako će aktuelni ministar zdravlja Stanković biti URS-ov kandidat za gradonačelnika, a Šarović SRS-ov. Međutim, Stanković je pred zaključenje ovog broja izjavio da ga ovo mesto ne zanima i da će se i dalje baviti zdravstvom. Šta će biti – videće se.

DSS je najavio kandidaturu Aleksandra Popovića, a Pokret radnika i seljaka Miodraga Lazića. Ostali verovatno čekaju postizborne pregovore. Tako i kažu. LDP ne ulazi u kampanju s kandidatom za funkciju gradonačelnika iako će prvi na listi biti Dejan Ranđić. I koalicija SPS-PUPS-JS podsetila je da se gradonačelnik bira u međustranačkim dogovorima. Nosilac liste biće Milan Krkobabić iz PUPS-a, a Aleksandar Antić prvi na listi. Izbori u Beogradu neće biti preslikani izbori za parlament.

"Dve političke opcije u Beogradu imaju veliko uporište birača, recimo dvaput veće, u odnosu na procenat koji osvajaju na nivou Srbije. To su LDP i DSS", kaže Vuković. Pritom, odnos između DS-a i SNS-a će pokazati ko će tu osvojiti vlast.

Mada su po svim istraživanjima glavni favoriti Đilas i Vučić, nijedna ►

Foto: Tanjug

Foto: Tanjug

Foto: Beta

IZ DRUGOG PLANA: Aleksandar Popović (DSS), Zoran Stanković (URS) i Nemanja Šarić (SRS)
Foto: Beta

lista neće dobiti apsolutnu većinu pa će opet, kao i pre četiri godine, o gradskoj vlasti odlučiti "mali", budućeg gradonačelnika predložiće predsednik Skupštine grada, a izabraće ga većina odbornika – najmanje 56 od ukupno 110. Odlučiće, dakle, postizborne koalicije. A da je sve moguće, pokazalo se i 2008. kada je Đilas, na kraju, dobio podršku od Dačića i koalicije SPS-PUPS-JS iako je prethodno u kafani pred novinarima i kamerama potpisan predugovor između starih radikala sa Vučićem na čelu grada, koalicije oko socijalista i naprednjaka DSS-NS o vlasti u Beogradu. Tada je još jednom demonstrirano koliko je Beograd važan deo vlasti, a gradonačelnik, iako se ne bira neposredno, druga, odnosno treća funkcija u državi, u zavisnosti od toga koliko je premijer – jak. Poslednje četiri godine, gradonačelnik je bio drugi čovek Srbije, posle predsednika.

Pored Đilasa i Vučića, koji su već 2008. bili u sličnom duelu, samo što je tada Vučić bio perjanica jedinstvenih radikala, Aleksandra Popovića, kojem je još jedna kandidatura ispred DSS-a za gradonačelnika svojevrstan povratak u politiku jer nije bio aktivan nekoliko godina, Nikole Šarovića, za kojeg se očekivalo da će u "skraćenim" radikalima naslediti poziciju koju je nekad imao Vučić, izgleda da je najveće iznenađenje URS-ov kandidat za gradonačelnika. On se od svojih takmaca razlikuje ne samo po tome što je stariji od svih nego je i jedini kandidat koji – nije iz Beograda. Rođen je u Trgovištu. Bio je i iznenađenje kada je pre godinu dana prihvatio Dinkićev poziv da postane ministar zdravlja, kao što je i ovog marta pristao da bude nosilac liste URS za Beograd i kandidat za gradonačelnika. Zanimljivo je, kaže za "Vreme" Đorđe Vukadinović, glavni i odgovorni urednik "Nove srpske političke misli", da dr Stanković zbog funkcija koje je obavljao ima relativno pristojan rejting, viši od rejtinga G17 plus: "Čim je postao ministar zdravlja, odmah se pojavio na listama među prvih pet ministara, i četvrti ili peti kao politička ličnost, po srednjoj oceni." Njegova kandidatura u trci za gradonačelnika bi, veruje se, mogla biti zanimljiva, ako ne po nekom velikom iznenađenju, svakako bi trebalo da poboljša poziciju URS-a.

U SENCI PREDSEDNIKA: "Bitka za Beograd je uvek bila zanimljiva, a sada može biti još zanimljivija", ocenjuje Đorđe Vukadinović, "jer može da se dogodi da odluči izbore. Najverovatnije je i najrealnije da će u Vojvodini pobediti koalicija oko DS-a, dok je centralna Srbija uglavnom naprednjačka, tako da bi Beograd mogao da bude taj tas na vagi. Nije Beograd samo psihološki i simbolički važan kao i uvek, nego bi mogao da donese prevagu. Ako bi naprednjaci dobili Beograd, to bi značilo pobedu u čitavoj Srbiji. Ako Beograd ostane u rukama demokrata, rezultat bi bio egal ili sasvim mala prednost za jedne ili za druge."

Vukadinović misli da beogradska vlast nije manje vredna od vlasti u Srbiji, ali je to vlast sa manje socijalnih problema, a više *festova*, *bitefa*, glamura: "U Beogradu je manje radnika na pruzi, blokiranih puteva, isečenih prstiju. Mnogo je lepše i lakše biti gradonačelnik Beograda, nego premijer Srbije. Dalje, mesto gradonačelnika je lukrativnije i atraktivnije po mnogo čemu nego mesto premijera, posebno pored jakog predsednika kakav je Tadić. Senka predsednika se mnogo više nadvija nad vladom u Nemanjinoj nego nad gradonačelnikom. Ma koliko zvučalo paradoksalno, mnogo više političke personalnosti može se razviti sa mesta gradonačelnika nego sa mesta premijera."

Da li će Đilas ostati kandidat za gradonačelnika, drugo je pitanje. Izgleda da će tek rezultati majskih izbora prelomiti ko će biti kandidat za gradonačelnika, a ko za premijera.

"Nije isključeno da bi Đilas mogao da promeni mišljenje. Ali tu postoje tri 'ako': ako DS prođe tako dobro da može komotno da pravi vladu, ako vrh stranke zamoli Đilasa da prihvati premijersko mesto i ako on to zaista prihvati. Čini se da njegova želja nije da bude premijer, a nisam siguran da je to najveća želja samog vrha stranke, a na kraju razultati izbora mogu biti takvi da tu temu odmah skinu sa dnevnog reda. Zasad je svima dobro, i Đilasu i vrhu stranke i potencijalnim koalicionim partnerima koji su, poput SPS-a zainteresovani za mesto premijera", kaže Vukadinović.

LAŽNO PREDSTAVLJANJE: U Beogradu se bira 110 odbornika. I ljudi ponovo glasaju za stranku, ili stranke u bloku, tj. za zatvorenu listu, ne mnogo opterećeni time šta su lokalni problemi, ko su ljudi koji će to rešavati. "Personalizacija" izbora koji su u suštini izbori za odbornike, a ne za prvog čoveka grada, u stvari je – lažno predstavljanje. "Lažno se predstavlja da postoji kandidat za gradonačelnika, a to pokazuje koliko je loš ovaj izborni sistem. A menjan je više puta. Poslednji put značajno je menjan 2002. Pre toga bio je to većinski izborni sistem, do 2000. bio je dvokružni većinski sa kvalifikovanom većinom, a 2000. sa relativnom većinom da bi se 2002. počelo sa proporcionalnim izbornim sistemom. Posle su samo menjane procedure koje idu uz izborni sistem, procedure vezane za slobodni mandat, a sam izborni sistem nije promenjen", reći će Đorđe Vuković.

Kritičari ovog izbornog sistema veruju da bi bilo značajno da se promeni jer čist proporcionalni izborni sistem na lokalu bez mogućnosti opredeljivanja za ljude, dovodi do afirmacije partijskih ljudi, tog bezličnog partijskog kadra, tj. liste u bloku. Vuković će reći da ovaj sistem dovodi do nepotpune predstavljenosti: "Najveći broj naselja koja nisu gradska ne budu predstavljena, koncentracija političkih elita svodi se na urbane delove tih opština, gradova... Mnogi delovi grada nisu pokriveni svojim predstavnicima."

Vuković dalje upozorava da je to prava slika centralizacije, jer bitka za Beograd u stvari je bitka za gradske odbornike, za gradsku vlast. Gradske opštine i niži nivoi nisu u fokusu. Što bi značilo da se svi zalažu za decentralizaciju, deklarativno, dok nisu u posedu vlasti. Čim se dođe u posed vlasti, decentralizacija staje na onom nivou na kojem se nalaze oni koji vlast poseduju. Nema dalje. "Regionalizacija i decentralizacija dobre su ako se dođe do Novog Sada, ali se dublje sa decentralizacijom ne može ići. Svako voli vlast", kaže Vuković.

CENTRALIZACIJA KAO TAKVA: Čuvenu mantru u Titovoj Jugoslaviji "Hrvatska radi, a Beograd se gradi", Mlađan Dinkić je po uzoru na susede koji u nedostatku Beograda sada kliču "Dalmacija radi, Zagreb se gradi", preradio u duhu svojih Ujedinjenih regiona Srbije na "Srbija radi, Beograd se gradi". Razume se da je Đilas odmah reagovao i rekao da treba prestati sa tim simuliranjem rata između Srbije i Beograda.

"Neverovatna je", kaže Vukadinović, "ta dvostruka fascinacija Beogradom koji je predmet i želje i mržnje istovremeno. Igranje na antibeogradsku kartu je uvek isplativo, ne samo u Sloveniji i Hrvatskoj i ne samo u nekim delovima Vojvodine nego i po Srbiji. Nije jedna karijera dobijena, nije jedan mandat dobijen, nije jedan glas dobijen na pomalo destruktivnoj kritici Beograda i beogradizacije. To je Dinkić prepoznao i tu je kolektivnu manu pokušao da iskoristi kao svoj poslednji politički adut. Svojim sam ušima slušao aplauze koje je Nenad Čanak dobijao u Kragujevcu i Nišu, više nego u Novom Sadu na kritici Beograda i beogradizacije. To je šira priča od platforme URS-a. I LDP priča istu priču, kao i LSV i URS. I kuka i motika je protiv Beograda i sa severa i sa juga, a istovremeno bi svako da se ustoliči u Beogradu, bilo politički, bilo stambeno. Zapravo je reč o lošoj centralizaciji protiv koje se podiže loš i problematičan zahtev za decentralizacijom."

Hiroviti Čumić nije se dugo zadržao ni na mestu gradonačelnika ni na mestu premijera, ali je jedno naučio: bez policije, para i kafana, vlasti ni u Beogradu ni u Srbiji – nema. Po kratkom postupku smenjeni beogradski kmet, popularni advokat i najglasniji opozicionar, posle dve godine, postaje ministar policije. I ne gubi vreme: pred izbore oktobra 1874. godine prvo je doveo svoje ljude za okružne, sreske načelnike i pisare. Za izbore je potrošio više od 3000 dukata što je za ono vreme bila velika para. I treće, ali ne i najmanje bitno – podelio je dozvole za otvaranje novih mehana po Beogradu kao Alajbegovu slamu. Mehane su tada u Srbiji obavljale funkciju medija, pa je lako zaključiti šta su u tom smislu značile dozvole za otvaranje. Čumić je 25. novembra 1874. postao predsednik vlade. Nije više ni važno što je bio premijer samo tri meseca.

Važan je princip koji radi i posle 140 godina.◂

Zora Drčelić

Kako se zaštititi od valutnog rizika?

Eurobank EFG nudi privrednicima efikasne načine zaštite od valutnog rizika **devizne terminske kupoprodajne ugovore** koji garantuju da će se kupovina ili prodaja deviza obaviti u budućnosti po unapred utvrđenom kursu, obezbeđujući klijentima:

- potpunu zaštitu od rizika promene deviznog kursa od dana zaključenja ugovora, što omogućava bolje i sigurnije upravljanje finansijama preduzeća
- zagarantovani devizni kurs u budućnosti
- predvidivost tokova novca proisteklog iz deviznih transakcija

Eurobank EFG nudi i oročeni **depozit u dinarima sa valutnom klauzulom u evrima**, koji omogućava očuvanje dinarske protivvrednosti izražene u evrima bez obzira na oscilacije deviznog kursa. Kamata se obračunava u evrima, a isplaćuje u dinarima. Pored fleksibilnih rokova dospeća, postoji mogućnost produžavanja roka oročenja ili kupovine deviza na datum dospeća bez dodatnih troškova i kursnih razlika.

Privredno bankarstvo Eurobank EFG

Služba za velike kompanije:
Beograd - Vuka Karadžića 10;
Regionalni privredni centri:
Beograd - Vuka Karadžića 10,
Novi Sad - Bulevar Oslobođenja 95,
Kragujevac - Kralja Petra I 65,
Niš - Nade Tomić 25, Subotica - Korzo 5,
Novi Pazar - 28. novembra 54,
Čačak - Krekov prolaz bb,
Šabac - Karađorđeva 9

www.eurobankefg.rs/Privreda

Eurobank EFG

"Nema saradnje s onim ko vas ponižava", Vreme 1105

Šest optužbi bez pokrića

U broju od osmog marta ove godine "Vreme" je objavilo intervju sa Žarkom Milosavljevićem, predsednikom Asocijacije malih i srednjih preduzeća i preduzetnika Srbije (APPS), nakon što je u ime ovog udruženja stavio potpis na sporazum o saradnji sa Srpskom naprednom strankom. On je izneo niz zamerki na račun Vlade. Odgovara mu Mirko Cvetković, premijer Srbije, i to u šest tačaka. Predsednik Vlade prvo citira šta je rekao Milosavljević u intervjuu za naš list (ti delovi teksta su zacrnjeni), a onda njegove tvrdnje opovrgava. S obzirom na to da je akcenat izborne kampanje baš na ovoj temi, reakcija nije neočekivana.

Piše:
Mirko Cvetković

1. Prosečno je bilo potrebno najmanje dve godine od pokretanja inicijative privrednika do odgovora nadležnih u vlasti. To je jako dug rok, najčešće je kasno, a posledice su gašenje 100.000 privrednih subjekata i gubitak 270.000 radnih mesta u sektoru MSP i zanatstvu.

Najmanje dva puta godišnje srećem se sa predstavnicima malih i srednjih preduzeća (MSP sektora), a resorni ministri na mesečnom nivou. Sve dosadašnje inicijative imale su promptnu reakciju, uključujući i inicijativu predsednika Asocijacije malih i srednjih preduzeća vezanu za smanjenje sive ekonomije na tržištu tekstila pošto je Vlada u roku od dve nedelje od dana podnošenja inicijative formirala međuresornu radnu grupu koju je vodio ministar trgovine, a čiji je član bio i g. Knežević (član APPS).

Ako se stav odnosi na poslovne inicijative, treba imati u vidu da je rok u kome se osniva preduzeće u Srbiji pet dana, što je među najkraćim rokovima u Evropi.

2. Tragični uslovi poslovanja, gašenje i nestajanje zanatskih radnji i gašenje 100.000 malih i srednjih preduzeća (ne kaže u kom roku)...

Tačno je da je u prethodne četiri godine iz registra brisano 143.469 preduzetničkih radnji, ali su istovremeno i osnovane 150.272 nove radnje, što znači da je broj preduzetničkih radnji porastao za skoro 7000.

Što se tiče privrednih društava, u istom periodu je brisano 29.635, a osnovano novih 39.200, što je skoro za 10.000 više osnovanih nego brisanih.

Trend smanjenja zanatskih radnji u Srbiji traje više od 60 godina, a u razvijenim zemljama sveta već više od 100 godina i nije realno za očekivati da će se taj trend promeniti. Inače, zanatske radnje imaju znatno povoljniji poreski tretman od ostalih preduzetnika i preduzeća, a Vlada obezbeđuje značajne podsticaje usmerene na očuvanje tradicionalnih zanata.

3. Tražili su (APPS) smanjenje poreza na zarade i povećanje zarada radnicima za 30 odsto, čime bi povećali kupovnu moć građana.

Vlada je uredbom smanjila za 50 odsto poreze i doprinose za novozaposlene u trajanju od godinu dana, ali ova mera nije dovela do povećanja broja zaposlenih, što pokazuje da problem nije u visini poreza i doprinosa koji su, inače, u svom punom iznosu (38 odsto opterećenje bruto zarade), ispod evropskog proseka (39 odsto opterećenje bruto zarade).

Inače, novim Modelom ekonomskog rasta, koji je usvojen na osnovu inicijative predsednika Borisa Tadića, predviđena je reforma poreskog sistema kojim će se dodatno smanjiti opterećenje na zarade, čime će se poboljšati konkurentnost srpskih proizvoda na međunarodnom tržištu.

4. Tražili su ukidanje crnog tržišta tekstilom i mešovitom robom preko komisionih radnji i buvljih pijaca širom Srbije jer ima više kartonskih tezgi nego legalnih prodavnica.

Vladina radna grupa, koja je uključivala i predstavnike policije, carine, poreske uprave, nadležnih ministarstava, kao i MSP sektora, dala je konkretne rezultate kroz sistemske mere već u 2009. godini, a uvođenje komunalne policije u veće gradove dodatno je smanjilo broj nelegalnih prodavaca.

5. Tražili su zaustavljanje širenja naknada i taksi prema malim privrednicima čija cena je rasla po stopi od 300 odsto godišnje, promenu poreskog zakona i radnog zakonodavstva, kontrolu rada lokalnih inspekcija, promenu Zakona o finansijskim organizacijama gde bi banke smanjile kamate za kredite MSP i zanatskim radnjama, a naknade platnog prometa menjale samo uz saglasnost klijenta.

Naknade i takse su u isključivoj nadležnosti lokalnih samouprava, a inicijativa za njihovo smanjenje, naročito u nerazvijenim opštinama, u potpunosti je opravdana.

Vlada je od 2008. godine do danas kroz međunarodne finansijske institucije i podršku vlada drugih zemalja obezbedila preko 300 miliona evra izuzetno povoljnih kreditnih linija namenjenih isključivo MSP sektoru.

Vlada je usvojila i Zakon o osnivanju razvojne banke koja će imati posebno odeljenje koje se isključivo bavi MSP sektorom.

Potpisan socijalno-ekonomski sporazum koji se uspešno primenjuje i poštuje već godinu dana.

6. Tražili su da se rast cena usluga javnih komunalnih preduzeća uskladi za iznos inflacije u više navrata godišnje, sada je to 15 do 30 odsto, smanjenje naknade za registraciju privrednih vozila, smanjenje putarine za privredna vozila, smanjenje

korupcije u javnim nabavkama, ukidanje bezbroj nepotrebnih procedura i smanjenje administracije, ukidanje koruptivnog modela start-ap kredita i pozajmica iz Fonda za razvoj za privilegovane privrednike, ravnopravnost i obaveznost svih privrednika za redovno plaćanje poreza i doprinosa na plate radnika, zaustavljanje beskonačnog povezivanja radnog staža radnicima i opterećivanje PIO fonda, ukidanje monopola u trgovini, oročavanje vremena za razduživanje države i javnog sektora prema MSP.

Naknada za registraciju kombija od 2,5 tona je 250 evra godišnje, a za kamion od 4,5 tona 400 evra godišnje, što zaista nije mnogo i ne predstavlja opterećenje za preduzetnika;

Osnivanjem Razvojne banke biće ugašen Fond za razvoj, a samim tim i postojeći program za start-ap kredite;

Skupština je usvojila zakon kojim se obezbeđuje simultano plaćanje poreza i doprinosa sa plaćanjem neto zarada, što će unaprediti konkurentnost privrednih subjekata na tržištu;

Vlada je usvojila uredbu kojom je ograničen rok plaćanja svih republičkih i lokalnih organa na 60 dana, čime se i formalno isključila mogućnost da država bude generator nelikvidnosti;

Vlada je usvojila novi zakon o javnim nabavkama koji je u potpunosti usklađen sa evropskim standardima a koji će preko Portala javnih nabavki omogućiti dostupnost MSP svim javnim nabavkama na teritoriji Srbije.

Autor je predsednik Vlade Srbije

Verica Barać (1955–2012)

Minut ćutanja za one koji su je ignorisali

Ocenjena kao najveći borac protiv korupcije u Srbiji, godinama se suprotstavljala centrima moći u srpskom društvu, ekonomiji i politici, utoliko istrajnije ukoliko se su njeni i izveštaji Saveta sudarali sa zidom odbijanja i ćutanja.

VERICA BARAĆ, PREDSEDNICA Saveta za borbu protiv korupcije, umrla je u Beogradu u 57. godini. Rođena je 14. juna 1955. u Mrčajevcima kod Čačka, gde je završila osnovnu školu i gimnaziju, a u Beogradu je 1980. diplomirala na Pravnom fakultetu i položila pravosudni ispit. Posle nekoliko godina rada u Poljoprivrednom kombinatu Beograd vratila se u Čačak i zaposlila se kao pravnik u opštinskom komitetu za urbanizam. Od 1997. do 2000. bila je javni pravobranilac opštine. U vreme vojne intervencije NATO-a na SR Jugoslaviju javno je protestovala protiv rata i režima Slobodana Miloševića.

Posle petooktobarskih promena smenjena je sa mesta opštinskog pravobranioca. Bila je poverenik čačanske kancelarije G17 plus. Za predsednika Saveta za borbu protiv korupcije Vlade Srbije, formiranog u decembru 2001, izabrana je 23. maja 2003.

Ocenjena kao najveći borac protiv korupcije u Srbiji, godinama se suprotstavljala centrima moći u srpskom društvu, ekonomiji i politici, utoliko istrajnije ukoliko su se njeni i izveštaji Saveta sudarali sa zidom odbijanja i ćutanja, uz diskretne preporuke da se ne bavi stvarima koje ne zna.

Dobitnica je Povelje za građansku hrabrost "Dragoljub Stošić" za 2008, koju dodeljuju Unija sindikata i Kuća pravde Strazbur. Nagradu "Osvajanje slobode" Fonda "Maja Maršićević-Tasić" dobila je 2010, a krajem 2011. nagradu "Vitez poziva" koju nevladina organizacija Liga eksperata LEX dodeljuje na svetski dan ljudskih prava pojedincima koji su se istakli u svojim profesijama.

Obolela je 1996. a sa bolešću se nosila podjednako uporno i otvoreno kao i sa kancerom korupcije u društvu.

Građani Srbije moraju da se suoče sa činjenicom da je Verica Barać bila jedina do kraja dosledna u borbi sa korupcijom i da je gubitak takve osobe svojevrsna opomena građanima kako moraju što pre da se angažuju u borbi koju je ona beskompromisno vodila, izjavila je Slobodanka Turajlić. "Smrt nikog ne ostavlja ravnodušnim, ali kada se radi o Verici Barać onda je to jedno pojačano osećanje tuge, jer je ona jedna od retkih časnih i poštenih osoba kojih u ovoj zemlji, rekla bih, ima sve manje... Ono što ostavlja gorak utisak jesu srceparajuće izjave naših političara, koji nisu štedeli truda da je u poslednjih sedam-osam godina napadaju kad god je to bilo moguće, da je ometaju u radu, da je omalovažavaju."

I dodala: "Prosto mi se čini kako pristojnost nalaže da vlast ovog momenta makar ćuti s pijetetom i ne pokušava da i na Verici Barać stiče neke predizborne poene." ◂

Aleksandar Ćirić

Uloga Arnoa Danžana na Balkanu

U završnoj reči pred Haškim tribunalom optuženi Vojislav Šešelj se pozvao na pisanje "Vremena" o članu Evropskog parlamenta i pripadniku francuske obaveštajne službe Arnou Danžanu. Čitaocu će ovde biti omogućeno da pročita originalni tekst "Vremena" iz 2009. godine i Šešeljevu interpretaciju

"To je ta igra koja se igra"

VOJISLAV ŠEŠELJ U ZAVRŠNOJ REČI PRED HAŠKIM TRIBUNALOM 14. MARTA 2012.

TAJ FRANCUSKI OBAVEŠTAJAC zove se Arno Danžan, sada je član Evropskog parlamenta na listi stranke ratnog zločinca Nikole Sarkozija. Zašto ratnog zločinca? Zbog bombardovanja Libije. Arno Danžan je jedan od glavnih zaštitnika najvećeg mafijaškog bosa na Balkanu, Stanka Subotića zvanog Cane Žabac. On mu pruža zaštitu i računa da će uz njegovu pomoć da postigne neke političke efekte u Beogradu, jer sadašnji režim, bez obzira što je izrazito prozapadni, bez obzira što često prihvata zahteve zapadnih sila na uštrb interesa srpskog naroda, nije spreman baš do kraja da izda, i zato oni prave alternativu koja će prihvatiti sve. Nećete vi da prihvatiti nezavisnost Kosova, hoće Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić, nećete vi to da uradite, hoće njih dvojica, nećete ovo, hoće njih dvojica.

To je ta igra koja se igra, i Arno Danžan je inače poznat po prljavim poslovima na Balkanu, delovao je kao špijun na području Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova i Metohije i Crne Gore. Pa se onda 2002. godine pridružio francuskom ministarstvu spoljnih poslova, pa su ga poslali da bude jedno vreme savetnik Havijera Solane, pa je opet 2005. godine postao, kao obaveštajac, savetnik za jugoistočnu Evropu francuskog ministra spoljnih poslova, da bi 2011. godine bio izabran za poslanika u Evropskom parlamentu. Mnoge novine su o tome pisale, pa na primer list "Vreme" 6. avgusta 2009. godine, da je Arno Danžan omiljeni prijatelj Mila Đukanovića i Stanka Subotića, vi znate ko je Milo Đukanović, takođe veliki mafijaški bos koji je na vlasti u Crnoj Gori više od 20 godine, italijanski sudovi vode protiv njega niz istraga zbog šverca cigareta, i ne mogu još ništa jer ga štiti predsednička, odnosno premijerska funkcija. Arno Danžan je omogućio Subotiću da se, uprkos poternici Interpola, nesmetano kreće Francuskom, organizovao susret Đukanovića i predsednika Francuske Nikole Sarkozija, i Arno Danžan je svesrdno pomogao da Tomislav Nikolić, kako piše "Vreme", rasturi Srpsku radikalnu stranku, a sve vreme je održavao prisne kontakte i sa Čedomirom Jovanovićem i Bebom Popovićem, kao i sa Hašimom Tačijem. Arno Danžan je 1994. godine bio šef francuske obaveštajne agencije u Sarajevu i direktno je umešan u organizaciju zločina u Srebrenici, i glavni izvršioci zločina Dominik Petrušić, i Milorad Pele (...), komandant 10. diverzantskog odreda, uopšte se ne procesuiraju, a procesuiraju se ljudi koji su ili delimično umešani ili nikakve veze sa tim nisu imali...

"VREME" 970, 6. avgust 2009.
www.vreme.com/cms/view.php?id=880106

Lična vest – Arno Danžan

Bivši špijun u evropskoj odbrani

Biznismen Ratko Knežević tvrdi da je francuski obaveštajac Arno Danžan "omiljeni" prijatelj Mila Đukanovića i Stanka Subotića. Navodno je upravo on omogućio Subotiću da se uprkos poternici Interpola nesmetano kreće Francuskom, organizovao susret Đukanovića i predsednika Francuske Nikole Sarkozija, svesrdno pomogao da Tomislav Nikolić rasturi Srpsku radikalnu stranku i sve vreme održavao prisne kontakte i sa Čedomirom Jovanovićem i Bebom Popovićem, kao i sa Hašimom Tačijem. Ako je suditi po Kneževićevim iskazima, Danžan je u raznoraznim političkim i kriminalnim peripetijama na Balkanu odigrao ključnu, gotovo mitsku ulogu

Za "Vreme" iz Pariza

IME ARNOA DANŽANA se u poslednja dva meseca u francuskim medijima uglavnom pominje povodom evropskih parlamentranih izbora na kojima je početkom juna kao kandidat vladajuće Unije za narodni pokret UMP predsednika Nikole Sarkozija osvojio jedno od sedamdesetak poslaničkih mesta u Evropskom parlamentu. Međutim, kada se u bilo koji internet pretraživač ukuca njegovo ime, dolazi se do mnoštva podataka i starijih tekstova koji prenose zanimljive biografske detalje i razvoj karijere mladog Francuza.

Pod *www.lemondedurenseignement.hautetfort.com*, između ostalog, saznaje se da je Arno Danžan rođen 11. februara 1971. godine u mestu Luans (Louhans) u regionu Burgundije, te da je maturu položio 1989. posle čega se u Parizu upisao na fakultet političkih nauka na poznatom Institutu Sciences Po. Diplomirao je 1992, a magistrirao godinu dana kasnije. Potom je služio vojni rok i to u Školi za rezervne oficire u okviru podmorničke baze u Tulonu. Prema pomenutim izvorima, ipak se odlučuje za civilnu karijeru i polaže konkurs za ulazak u Ministarstvo odbrane, odnosno među obaveštajce poznate Direkcije za bezbednost Teritorije DGSE.

MLAĐANI OBAVEŠTAJAC: Već 1994. godine, postavljen je za šefa francuske obaveštajne agencije u Sarajevu gde će se zadržati pune četiri godine, a zadatak su mu prikupljanje podataka, sprovođenje Dejtonskog sporazuma, bezbednosna pitanja, kao i potraga za ratnim zločincima te praćenje islamističkih mreža. Prema članku objavljenom na sajtu www.bruxelles2.over-blog.com, Danžan je učestvovao u pregovorima oko Dejtonskog sporazuma i sa svoje 24 godine tada je bio najmlađi šef obaveštajne agencije bilo gde u svetu. Danžan više praktično nije napuštao region i ostao je vezan za njega do danas. Po povratku u Pariz radio je u kancelariji za Balkan pri Ministarstvu odbrane a učestvuje i u pregovorima u Rambujeu između delegacija Beograda i Prištine, dok je u junu 1999. jedan od glavnih savetnika prvog civilnog administratora na Kosovu Bernara Kušnera. Godinu dana kasnije Danžan se vraća ponovo u Pariz i postaje savetnik za Evropu i Rusiju tadašnjeg direktora francuske obaveštajne službe DGSE, ali nedugo zatim odlazi u Ženevu gde je, na funkciji francuskog predstavnika u Ujedinjenim nacijama, zadužen za odnose sa humanitarnim i međunarodnim organizacijama.

Balkan ga ponovo privlači pa je 2005. godine savetnik ličnog izaslanika Havijera Solane, Fernanda Đentilinija. Posle automobilske nezgode nedaleko od Mitrovice, Danžan se vraća u Pariz direktno u kabinet tadašnjih ministara inostranih poslova Mišela Barnijea, pa zatim i Filipa Dust Blazija, i bavi se dosijeima vezanim za Balkan i Avganistan. Danžan će ostati vezan za Kosovo u koje u okviru Kontakt grupe do 2007. godine putuje preko 60 puta, a blizak je brojnim intelektualcima u Pokrajini i takođe nekolicini lidera OVK. Iako ga Hašim Tači veoma ceni, Danžan je istovremeno očuvao poverenje i u Beogradu jer je u trenutku proglašenja nezavisnosti bio neprekidno na relaciji Priština–Beograd.

TERENAC: Pre dve godine i prilikom ulaska Danžana u političke vode u Francuskoj, kada je bio kandidat za poslanika na parlamentarnim izborima, dnevnik "Figaro" je u maju 2007. pod naslovom "Arno Danžan, od opsade Sarajeva do bitke za Brest" pisao kako je bivši obaveštajac proputovao celu bivšu Jugoslaviju, išao do najzabačenijih mesta, susretao se sa nacionalistima sa svih strana, prikupljao informacije i regrutovao nove agente. Pariski list "Mond" je takođe u broju od 30. maja 2007. godine naveo da je Danžan učestvovao u pregovorima između srpske vlade i albanske gerile, a da je dugo godina pratio trag Karadžića i Mladića. Patriota i opčinjen redom i radom, uspeo je da se njegovo ime u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji i na Kosovu izgovara s poštovanjem. "Mond" je tada citirao i Vetona Suroija, koji je pre dve godine Danžana ocenio kao "ekstremno preciznog analitičara velikih sposobnosti, koji svoje informacije nije crpeo iz papira, već iskustva na terenu. Sretao se sa svima, od seljaka do uticajnih političara."

POSLANIK: Iako je Arno Danžan za oko 600 glasova izgubio šansu da postane desničarski poslanik svog rodnog kraja pre dve godine, ulazak u politički život obeležio je njegov izbor na evropskim parlamentarnim izborima u junu ove godine. Kao kandidat UMP-a osvojio je kao treći na listi poslanički mandat. Regionalni dnevnik "Republikan Loren" (Le Republicain Lorrain) objavio je 15. jula tekst pod naslovom "Bivši špijun u evropskoj odbrani". Naime, Arno Danžan je postavljen na čelo specijalne komisije za pitanja odbrane u Evropskom parlamentu koja nosi naziv "Bezbednost i odbrana". On je na čelu ove komisije nasledio Nemca iz redova demohrišćana Karla fon Vogaua. List "Politička profesija" precizira da je ova specijalna komisija za bezbednost i odbranu u sastavu Evropske komisije za inostrane poslove u parlamentu i da već nekoliko godina igra ključnu ulogu kada je reč o svim pitanjima evropske bezbednosne i odbrambene politike. Na internet sajtu Evropskog parlamenta *www.europarl.europa.eu* istaknuta je njegova kraća biografija pa čak i mejl adresa.

Nenad Tomić

REKLAMA JE REKLAMA, BEZ OBZIRA NA MEDIJ, MADA...

IMA PORUKA KOJE JEDNOSTAVNO ŽELITE DETALJNO DA PROČITATE A NE DA IH ŠETATE GRADOM.

SKORO TREĆINA ČITALACA NOVINA JE PROTEKLOG MESECA KUPILA PROIZVOD NAKON VIĐENE REKLAME U ŠTAMPI.*

*IZVOR: IPSOS, STUDIJA O EFEKTIVNOSTI I EFIKASNOSTI OGLAŠAVANJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA, SEPTEMBAR 2011.

DO SADA NEPREVAZIĐEN. NOVINSKI OGLAS

ASOCIJACIJA MEDIJA

piše: Dragan Todorović

Sve domaćin do domaćina

Ova kampanja je tako dobra stvar da bi trebalo poraditi, uneti u ustav, da izbora bude bar jednom godišnje. Koliko sutra bili bi' u Evropi, na sve strane bi bilo posla oko izbora, svakome bi dop'o neki bingo. A što se tiče pobednika, i ako ne budu svi na vlasti, ko kod domaćina Palme, i Manje i Veće zlo će biti sito, i na broju

Predsednik Tadić i Predsednica sa dva prezimena raspisali su parlamentarne i lokalne izbore. Takoreći uglas, dobro u dva glasa, rekli da je na građanima da izaberu bolju budućnost. Dakle, i zvanično je moglo da počne. Na građanima je samo da odluče koju Bolju budućnost hoće. Još samo da Tadić vidi da li će istovremeno biti i predsedničkih izbora, pa da ponuda bude kompletna. To da li će biti i predsedničkih izbora mnoge žulja, Toma Vučić Nikolić poziva Predsednika da ne kalkuliše, dok Šutanovac, koji to najbolje zna, veli da Predsednik sam odlučuje, uveren da će doneti pravu odluku, pre svega u odnosu na interes države. Vrlo dobro, Dragane!

Foto: Tanjug

A šta ima 'vamo, u partijama, s čime one idu pred narod. Demokratska stranka predala listu, s njom zajedno i DHSS, čiji pečat dop'o Lečiću. Prvi na listi Đilas, na listi i Ostali, a našlo se mesta i za Izvornog SPO ministra Srećkovića. Krenuli iz Kragujevca grada, pod sloganom Izbor za bolji život, poručili da imaju znanje, viziju i ljude, nikad neće odustati od izbora za bolji život za sve ljude u Srbiji. Vrlo dobro, gospodo!

Pojač'o se i Čeda, pored Vuka i Koraća tu i onaj ASNS sindikalac Milovanović, kome zato što se zove sindikalac obeć'o dva poslanička mandata, a pristig'o mu i Zaharije. Čeda u Barajevu, jel' se kaže Sic, rek'o da nema moderne Srbije bez uspešnog sela. Dinkić uveren da sa svoji Jaki regioni, jaka Srbija, jak za sve. Za premijera ga kandiduju sa željom da u ovoj zemlji glavnu reč vode ljudi koji su već mnogo postigli. Može i ovde ono Sic. Dinkić se, mada vele da su Njegovi šampioni u tome, ubi ponavljajući da treba prestati sa stranačkim zapošljavanjem. Kako bilo Mlađa stiže svuda, ponajbolje gde i Tadić, tako bio i u Leskovcu, gde'no u jednom danu fabrike otvorili "Jura" i Nemci. Dinkićevci svedoče da u Leskovcu bilo mnogo veličanstveno, Mlađa ponovio da je dosta sa partijskim zapošljavanjem, mahom pred onima za koje kažu da su morali pre dobijanja posla da se učlane kod njega u stranku. Kako da ne bude tako, kad u Mlađe redovno peva drug mu Haris Džinović.

Kao ozbiljan kandidat za mnogo glasova i SNS, sve sa g. Ilić Veljo, taj Karić gospodin, se ponaša ozbiljno, imaju slogan Promenimo našu budućnost. Ako bude i predsedničkih izbora za premijera će predložiti ženu. DS se unapred, iako imaju takvo Trivan žensko, ne izjašnjava glede premijera, zli jezici vele zato da bi to posle mog'o bude Dačić. Ni SPS nema ženu, Dačić veli "izborni adut SPS-a sam ja". Ali lako je Dačiću, on ima gospodina Dragana Markovića Palmu. Gospodin Palma se kandiduje samo za poslanika. U njega Koalicija se nije nikome obećala, a gospodin Palma kaz'o da u njega kandidati moraju da budu u radnom odnosu, "a ne kao u drugim partijama, gde ni 10 posto sa liste nisu u radnom odnosu, pa posle ulaze u javna preduzeća i upravne odbore da bi imali visoke plate". Slogan u gospodina Palme jedna reč, Domaćinski. Kad je pred'o listu za odbornike u Jagodini održ'o reč, svi kandidati zaposleni. Još obeć'o da će osvojiti 70 posto glasova, da će u vlast pozvati sve koji pređu cenzus, te da će do 2015. u Jagodini svi imati pos'o. Stvarno domaćinski!

Ni država nije manje domaćinska, Cvetković usmeno naredio štednju, odobravaju se subvencionisani krediti za poljoprivrednike, najavljuje besplatna infrastruktura za mala preduzeća, "prijateljski" krediti za izolaciju kuća, bebe će biti neoporezovane, vele da će "Telekom" u aprilu podeliti besplatne akcije... Će bude, će bude braćo i gospođe, ta tek je počelo, ako ne bude pečenih kokoški sa neba, ta biće, ta tako je uvek bilo, nekog zejtina i stočnog brašno, leve ili desne cipele, bar besplatnih Bingo listića... Mada, treba biti spreman na sve, svakojaka iznenađenja su tu moguća, mediji javljaju da Izraelac, koji je savetov'o Tadića, vodi kampanju Tome Vučić Nikolića, a da je Tadić uzeo stručnjaka što je vodio Obamu do pobede.

Ispade da sve to cirkus, iluzija, laža, sa poznatim klovnovima, ali ne treba brinuti, tije pesimista će uvek biti, ovo je od svake stvarnosti stvarnije, simbioza između izvođača i pacijenata besprekorno funkcioniše. Na svakom koraku se može videti da to u svakom pogledu napreduje, izvođača nikad više, svi imaju rešenje, i konzumenti sve to prate, guraju se u prve redove, jer sve se to snima, beleži, a gde ćeš sutra, kad pobedi Naša stvar, kad, po prirodi stvari, treba uzeti ono što ti pripada, ponajpre to mesto u državnoj službi sa sedam beli' kora.

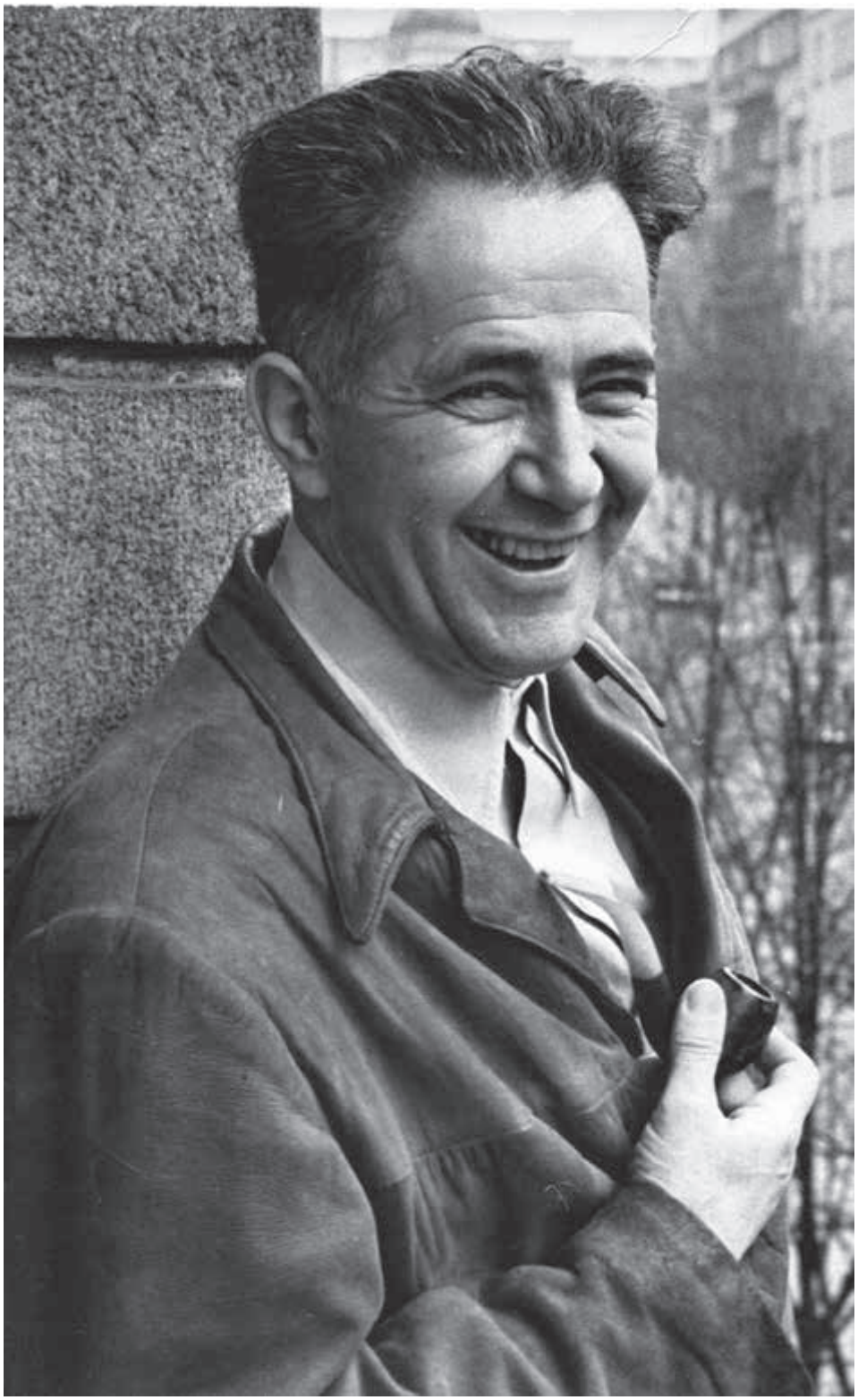
Zato bi braćo i gospođe, kad nam Ovo već tako dobro ide, trebalo poraditi, ubaciti u ustav, da izbora bude bar jednom godišnje. Ne može se poreći da smo i Status kandidata dobili kad treba, da je to vetar u leđa demokratskim snagama, tako da bi, kad bi se češće birali, i Evropa brže stigla. O ostalom, mikro i porodičnim preduzećima, besplatnim akcijama, drugom bingu, da se ne govori. Naravno da treba osigurati izbor između Manjeg i Većeg zla, zbog tog sveta, a i da bi znali jesmo li za progres ili regres. Ako kojim slučajem Evropa zakaže, pa se to izjalovi, nije kraj sveta, ovo sa gospodinom Palmom – svima pos'o, žensko i junica po čoveku plus besplatno letovanje – bi baš mogla biti naša Jevropa. Uostalom, ne da ne bi bio smak sveta, pa mnogima je gospodin Palma, i drug Ivica bi tako prelomio, i lepši i pametniji od gospodina Tadića.

A šta ćemo sa onima koji su hendikepirani, kojima se to narodski rečeno gadi, pa neće da učestvuju u 'vakom progresu . Tak'i neka, ko i dosad, gledaju svoja posla! Možda i od tog posla ispadne nešto. ◂

Zbog čega nije rehabilitovan Milovan Đilas

Anatomija jednog m

Zahtev za rehabilitaciju Milovana Đilasa je odraz želje da živimo u nešto pristojnijem društvu, kaže jedan od podnosilaca zahteva, advokat Nikola Barović: "Ne treba Đilasu rehabilitacija, on nikad nije ni bio upitan, osim za one koji su ga sudili, a i za ove koji ga nisu po sili zakona rehabilitovali"

DISIDENTSKI DANI: Milovan Đilas

Na Višem sudu u Beogradu uskoro bi trebalo da bude zakazano prvo ročište po zahtevu za rehabilitaciju Milovana Đilasa, publiciste, prevodioca, pesnika, ratnog komandanta, državnika i na kraju – disidenta. Zahtev za rehabilitaciju podneli su beogradski advokati Rajko Danilović, Nikola Barović i Đilasov mlađi brat Akim.

Milovan Đilas je bio prvi visoki funkcioner koji je istupio iz Komunističke partije početkom pedesetih godina prošlog veka. U periodu od 1955. do 1962. godine suđeno mu je ukupno četiri puta: tri puta za neprijateljsku propagandu i jednom za odavanje državne tajne. U zatvoru je proveo ukupno jedanaest godina, od čega

orala

devet u vreme socijalizma, a dve u Kraljevini Jugoslaviji. Tokom sudskih procesa izrečene su mu i sporedne kazne: lišen je Ordena narodnog heroja, koji je dobio krajem 1945. godine, vojni sud mu je oduzeo čin general-pukovnika JNA u rezervi, a Sud časti sva odlikovanja koja je dobio kao zasluge iz rata. Zabranjeno mu je istupanje u javnosti, oduzeta građanska prava, a oduzeta mu je i korist od objavljenih knjiga. Formalno, bio je izolovan sve do 1989, kada je delo za koje je osuđen prestalo da postoji u krivičnom zakonu.

"Nikola Barović i ja podneli smo zahtev sudu, ali nam je on vraćen prema suženoj varijanti tumačenja pravnog interesa. Dakle, traženo je da zahtev podnese neko ko ima pravni interes, što je najčešće neko od srodnika, pa se zahtevu priključio Akim Đilas", kaže u razgovoru za "Vreme" advokat Rajko Danilović. On dodaje da je slučaj Milovana Đilasa "par ekselans" slučaj političkog progona: "On je bio imanentni kritičar sistema: kritikovao ga je iznutra, a poznavao ga je odlično. On ga je pravio, pa je znao gde je greška."

Drugi podnosilac zahteva, Nikola Barović, kaže da bi Milovan Đilas, s obzirom na ono što stoji u Zakonu o rehabilitaciji, trebalo da bude rehabilitovan po sili zakona, a ne sudskom odlukom, ali pošto se to do današnjeg dana nije dogodilo, Barović, Danilović i Akim Đilas odlučili su da podnesu zahtev za sudsku rehabilitaciju. Razloge zbog kojih bi odluka trebalo da usledi po sili zakona Barović vidi u tome što u zakonu izričito stoji da ona sledi u slučaju lica čija su prava i slobode povređeni time što su kažnjena za delo koje u vreme izvršenja nije bilo određeno zakonom kao kažnjivo delo ili za krivično delo neprijateljske propagande zlonamernim i neistinitim prikazivanjem društvenopolitičkih prilika u zemlji. Ova odredba zakona obuhvata sve četiri presude protiv Đilasa. "Tri puta mu je suđeno za zlonamerno i neistinito prikazivanje političkih prilika, prvi put zbog intervjua 'Njujork tajmsu', drugi put zbog neslaganja sa politikom FNRJ u vezi sa revolucijom u Mađarskoj 1956, a treći put zbog knjige *Nova klasa*. U aprilu 1962. suđen je zbog knjige *Razgovori sa Staljinom* zbog odavanja službene tajne, iako je ovo delo uneto u Krivični zakonik kad je knjiga već bila kod izdavača, pa se već znalo za njen sadržaj. Dakle, taj član je unet u zakon upravo zbog te knjige", kaže Barović. On dodaje da u vezi s tim postoji jedna anegdota iz naših tadašnjih diplomatskih krugova: "Kada je Tito 1963. išao u Sovjetski Savez, na koktelima je kružio vic o Jugoslovenima, kako svaki put kad Beograd želi da popravi odnose sa Moskvom, prvo uhapsi Đilasa."

Priča o političkom progonu Milovana Đilasa počinje u januaru 1953. godine, kada je pokrenuo mesečnik za književnost, nauku i umetnost "Nova misao". Od oktobra 1953. do januara 1954. u "Novoj misli" i "Borbi" objavljuje političko-dokumentarni serijal "Anatomija jednog morala" u kom kritikuje partijsku birokratiju i komunističko visoko društvo. U poslednjem nastavku, iz januara 1954, staje u odbranu glumice Milene Dapčević, žene Peka Dapčevića, izložene izrugivanju žena ostalih partijskih funkcionera. Tri dana posle poslednjeg članka Milovana Đilasa 7. januara 1954. godine, "Borba" je objavila saopštenje Izvršnog komiteta CK SKJ da su Đilasovi članci izazvali zabunu u redovima SKJ, a već za 16. i 17. januar 1954. sazvan je Treći (vanredni) plenum CK SKJ (slučaj Milovana Đilasa). Na Trećem plenumu Tito je optužio Đilasa za "revizionizam". Zbog navodnog protivljenja politici partije i ugrožavanja njenog jedinstva i vlasti, Đilas je isključen iz Centralnog komiteta, a iz partije je istupio 19. aprila 1954.

Zbog intervjua "Njujork tajmsu" u kome je kritikovao političko stanje u Jugoslaviji i istakao potrebu postojanja opozicione partije kao činioca demokratizacije, Đilas je 24. januara 1955. pred Okružnim sudom u Beogradu osuđen na kaznu zatvora od osamnaest meseci, uslovno na tri godine. Suđenje je trajalo svega devet dana.

Druga presuda izrečena je Đilasu 12. decembra 1956. godine, pred istim sudom, za isto krivično delo. Razlog je bila izjava data 25. oktobra 1956. novinskoj agenciji Frans pres, u kojoj je osudio to što su se delegati FNRJ uzdržali od glasanja o stavljanju događaja u Mađarskoj na dnevni red sednice Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija. Uhapšen je 19. novembra, a manje od mesec dana kasnije osuđen na tri godine zatvora. Kao kažnjenik broj 6880 služio je kaznu u Sremskoj Mitrovici (u kojoj je već robijao u Kraljevini Jugoslaviji). Za to vreme u Sjedinjenim Američkim Državama ►

VREME VLASTI: Đilas i Josip Broz Tito

Draža Mihailović: Etnički čista rehabilitacija

PRED SUĐENJE: Dragoljub Mihajlović Draža i pripadnici KNOJ-a

Prema pisanju tabloida "Press", Dragoslav Draža Mihailović, vođa četničkog pokreta tokom Drugog svetskog rata, biće rehabilitovan na ročištu koje je pred Višim sudom u Beogradu zakazano za 23. mart. Zahtev za rehabilitaciju podneo je još 2006. njegov unuk Vojislav. Ova vest izazvala je burne reakcije kako u Srbiji tako i u okruženju. Predsednik Hrvatske Ivo Josipović, gostujući na Filozofskom fakultetu u Splitu, izjavio je da rehabilitacija Mihailovića nikako ne bi bila dobar potez: "Draža Mihailović je ratni zločinac iz Drugog svjetskog rata. Znamo kakva su zla četnici činili. Ne mogu se sjetiti neke bitke u kojoj su se ozbiljno borili protiv okupatora, ali se mogu sjetiti bitaka u kojima su zajedno sa ustašama učestvovali u borbi protiv partizana. Mogu se sjetiti i toga da su se zajedno sa svim poraženim silama povlačili prema Austriji." Na pitanje hoće li Hrvatska reagovati, on je dodao da je i njegova izjava neko reagovanje: "Vidjećemo kako će postupak završiti." Josipović je prvi hrvatski zvaničnik koji se oglasio povodom najava rehabilitacije Mihailovića, a vlasti dalmatinskog mesta Vrgorac zatražile su 15. marta od hrvatskih vlasti da zaustave rehabilitaciju Mihailovića zbog, kako navode, četničkih zločina počinjenih na tom području.

Reakcije javnosti u Srbiji usledile su nakon što je u subotu 17. marta portal Peščanik.net objavio Instrukciju Draže Mihailovića od 20. decembra 1941. komandantu četničkih odreda u Crnoj Gori i komandantu limskih četničkih odreda o organizaciji, ciljevima i upotrebi četničkih odreda. Dokument je i ranije bio dostupan javnosti, ali u trenutku kad se priprema rehabilitacija Mihailovića, mnogima nije bilo prijatno podsećanje da u toj instrukciji vrlo eksplicitno stoji da je jedan od ciljeva četničkog pokreta velika Jugoslavija, a u njoj velika, etnički čista Srbija, kao i "čišćenje državne teritorije od svih narodnih manjina i nenacionalnih elemenata". Među ostalim ciljevima navedeno je i da treba stvoriti neposredne zajedničke granice između Srbije i Crne Gore, kao i Srbije i Slovenije "čišćenjem Sandžaka od muslimanskog življa i Bosne od muslimanskog i Hrvatskog življa", "kazniti sve Ustaše i Muslimane koji su u tragičnim danima nemilosrdno uništavali naš narod", "u krajevima očišćenim od narodnih manjina i nenacionalnih elemenata izvršiti naseljavanje Crnogorcima (u obzir dolaze siromašne nacionalne ispravne i poštene porodice)"...

U utorak 20. marta grupa organizacija civilnog društva izdala je proglas u kom protestuju zbog "grubog manipulisanja javnošću povodom postupka rehabilitacije Dragoslava Draže Mihailovića, vođe četničkog pokreta tokom Drugog svetskog rata": "Reč je o osuđenom ratnom zločincu za zločine protiv čovečnosti počinjene nad Bošnjacima, Hrvatima, ali i nad srpskim narodom", kaže se u saopštenju koje potpisuju Savez antifašista Srbije, Helsinški odbor za ljudska prava, Komitet pravnika za ljudska prava, Građanske inicijative, Centar za praktičnu politiku, Žene u crnom, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Grupa "Spomenik", Fond "Biljana Kovačević Vučo", Centar za evroatlantske studije, Nezavisno društvo novinara Vojvodine i Beogradski centar za ljudska prava. "Neosnovano je da se pre ocene Ustavnog suda vodi postupak na osnovu zakona (o izjednačavanju partizanskog i četničkog pokreta i o rehabilitaciji, prim. nov.) za koje je od Ustavnog suda zatraženo da preispita njihovu utemeljenost s obzirom da su nesaglasni sa više elementarnih pravnih principa", stoji u saopštenju.

objavljena je njegova knjiga *Nova klasa – jedna analiza komunističkog sistema*. Treće suđenje, ponovo zbog neprijateljske propagande, održano je u Okružnom sudu u Sremskoj Mitrovici. Trećom presudom od 5. oktobra 1957. izrečena mu je jedinstvena zatvorska kazna od devet godina zatvora. Presudom od 14. oktobra, kao sporedna kazna, oduzeta su mu sva ratna i posleratna odlikovanja: Orden narodnog heroja, Orden narodnog oslobođenja, Orden partizanske zvezde I reda, Orden zasluga za narod I reda, Orden bratstva i jedinstva I reda i Orden za hrabrost. Sud časti za rezervne oficire i rezervne vojne službenike pri Komandi beogradskog vojnog područja 15. oktobra oduzeo mu je čin rezervnog general-pukovnika Jugoslovenske narodne armije.

Iz Sremske Mitrovice Đilas je izišao 20. januara 1961. Jedva malo više od godinu dana kasnije, 7. aprila 1962. ponovo je uhapšen zbog knjige *Razgovori sa Staljinom*, ovoga puta zbog krivičnog dela odavanje službene tajne, koje je baš zbog njegovog slučaja uvedeno u Krivični zakon 17. marta iste godine. Presudom od 14. maja 1957. osuđen je na pet godina zatvora, ali mu je ova kazna sabrana sa prethodnim, tako da je ukupno osuđen na 13 godina zatvora. Prema rečima Nikole Barovića, sve advokate koji su ga zastupali u ranijim procesima tužilac je naveo kao svedoke i onemogućio ih da zastupaju Đilasa. "Vojislav Grol, sin čuvenog osnivača Demokratske stranke Milana Grola, Veljko Kovačević, koji ga je branio u sva tri procesa, i moj otac Jovan Barović, navedeni su kao svedoci. Vlasti su procenile da bi Đilas nekoga od njih uzeo za branioca, pa su ovo preduzele da ih spreče, a njemu je dodeljen advokat po službenoj dužnosti", priča Barović i kaže da je razlog bio taj što je već zbog

same činjenice da je zakon menjan da bi mogli da ga osude, slučaj bio skandalozan i izazvao je veliku pažnju svetske javnosti, a procenjeno je da bi ova trojica advokata izazvala još veći skandal. Slična metoda je i kasnije korišćena u procesu "beogradskoj šestorki" 1984/85. kada je advokat Srđa Popović još u istrazi markiran kao svedok.

Milovan Đilas konačno je pušten iz zatvora u tišini, 31. decembra 1966. u popodnevnim satima, bez ikakvih uslova osim da tokom narednih pet godina ne istupa u javnosti, što je zabrana koje se nije pridržavao. Naprotiv, 20. aprila 1984. biće ponovo uhapšen, zajedno sa bratom Akimom, nakon upada policije na sesiju Otvorenog univerziteta na kojoj je bio uvodničar. Međutim, pušten je istog dana, a slučaj će kasnije prerasti u suđenje "beogradskoj šestorici", pošto je jedan od poslednjih političkih procesa u bivšoj Jugoslaviji.

"Milovanu Đilasu rehabilitacija ne treba. On nije osuđen od slobodnog sveta, kako se to nekad govorilo, nego iz političkih i ideoloških razloga", kaže Nikola Barović: "Prva rehabilitacija došla je u jesen 1990. kada je Skupština SFRJ ukinula član 133. Trebalo je da republike

POKRENULI POSTUPAK ZA REHABILITACIJU: Advokati Nikola Barović i Rajko Danilović

ukinu i član koji se zvao širenje lažnih vesti, koji je sam po sebi nonsens, jer je nešto ili laž ili vest. Međutim, on je i do dana današnjeg u određenim oblicima opstao. Znak da je veza sa totalitarnim sistemom i danas jaka vidi se po tome što je naziv tog člana danas isti u našem zakonu iako mu je sadržaj sasvim drugačiji."

Barović kaže da smisao zahteva za rehabilitaciju Milovana Đilasa nije spasavanje njegove časti i ugleda, nego rehabilitacija države: "To je želja da živimo u nešto pristojnijem društvu, jer se time rehabilituje država. Ko je rehabilitovan kada Crkva kaže da je rehabilitovala Galileja? Pa, sigurno nije Galilej, koji nikad nije bio sporan, nego Crkva, koja ispravlja vlastite greške. Tako je i ovde: ne treba Đilasu rehabilitacija, on nikad nije ni bio upitan, osim za one koji su ga sudili, a i za ove koji ga nisu po sili zakona rehabilitovali." ◂

Jovana Gligorijević

Skandal pravosudnih bahanalija

Ogoljena istina

Nikoga ne zanima pozadina cele priče, koja je – dakako – politička, izvedena onako kako je to tradicija u nas: dok si poslušan, tvoje tajne su sigurne u našim ladicama, kad nisi sa nama, ne računaj na zaštitu, uništićemo te ne birajući sredstva

DANIMA IZVJESNI TABLOID i još neki mediji razvlače skandal kojega su "iskopali" devet mjeseci nakon što se događaj odigrao. Riječ je o Sindikatu pravosuđa Srbije, koji svake godine – pa tako i prošle – organizira svoje sportske igre. Već nekoliko godina te se igre održavaju u Kladovu, u hotelima "Đerdap" i "Akva star": lani, u junu, više od 500 radnika pravosuđa iz cijele Srbije tamo je provelo pet dana, u takmičenju u 11 sportskih disciplina. Kako za "Vreme" kaže predsjednica Sindikata pravosuđa Slađanka Milošević, kladovski hoteli su bili izbor prošlih godina zbog izuzetno ljubaznog osoblja i uprave hotela, kao i zbog (lanjske) cijene od 13.900 dinara za pet punih pansiona.

IZNENAĐUJUĆA POSTAVKA: Kao i svake godine, hotel "Đerdap" je i lani napravio iznenađenje na svečanoj večeri koja je uslijedila nakon dodjele pehara i priznanja najboljima u sportskim disciplinama. Nakon toga, otvorena su vrata druge sale, u kojoj su bili svečano postavljeni stolovi, te na samom početku – bolje rečeno kraju – te sale čekalo je "iznenađenje": postavka "Justicija". Po objašnjenju hotelske uprave, postavka "Justicija" aludira na rimsku boginju pravde, pa je tako u centralnom dijelu sale na pijedestalu sjedila djevojka-model odjevena u kostim boginje pravde, sa mačem i terazijama u rukama, a na kraju te sale, kao "Ogoljena istina" ležale su dvije gole djevojke-modeli, na čijim je tijelima bila poslagana hrana "koja nije podrazumevala konzumaciju, već je bila namenjena isključivo fotografisanju".

Kako se danas čini, neki su bili šokirani ili barem iznenađeni (bar tako danas pišu po raznim sajtovima u svojim anonimnim komentarima), ali to svejedno nije spriječilo sijevanje bliceva foto-aparata i mobilnih telefona. Desetak minuta nakon "performansa", kaže u svom saopćenju uprava AD "Đerdap Turista" iz Kladova, obje djevojke-modeli su završile svoj nastup i napustile hotel, kako je to "sugerirala i predsjednica Sindikata" Slađanka Milošević koja, kako kaže, jednako kao niti ostalih 24-oro članova organizacionog odbora sportskih igara, nije znala što će biti iznenađenja na svečanoj večeri. I hotel u svom saopćenju, kojega tabloid(i) nisu prenijeli, kaže: "Gosti hotela 'Đerdap', Sindikat pravosuđa, nisu bili unapred upoznati sa detaljima postavke-iznenađenja koju smo osmislili u sklopu otvaranja svečane večere."

Trebalo je dočekati mart ove godine da bi se cijela stvar prelila na tabloidne novinske stranice, pa smo tako desetak prošlih dana bili bombardirani turbo-skandalom s bombastičnim naslovima koji su potpuno jasno navodili da je tu riječ o prostituciji, trgovini ljudima, pokvarenim i nastranim ljudima iz Sindikata pravosuđa: i oni rade u pravosuđu, takvi hoće da smjenjuju ministarku pravde i ostale koji prozivaju, sram ih bilo... Objavljivane su i fotografije, neke zaista snimljene u kladovskom hotelu, a neke tko zna odakle; na primjer ona na kojoj jedan navodni pohotni sa mladog tijela robinje pokušava ustima dohvatiti komad pršuta.

Da cijela priča ne bi ostala tek na kratkotrajnom zgražavanju i "uzbuđavanju" čitalaca tabloida, trebalo je priču dograditi. Krenulo se sa iskorištavanjem žene koja u intervjuu tvrdi da je na fotografijama iz Kladova prepoznala svoju kćer koju je, zajedno sa sestrom, prije više od deset godina oteo njen bivši suprug (i otac njenih kćeri) i s "nekim ljudima" ih prisilio na prostituciju. Tu su i detalji razni o tome što žrtve (bijelo roblje) preživljavaju i kakvim su mukama izložene, sve do tvrdnje da djevojke – pa i njenu kćer koju je posljednji puta vidjela u policijskoj stanici, ali joj policija nije mogla pomoći, jer je djevojka punoljetna – njihovi gazde najprije drogiraju, pa "drže u frižideru" kako bi im se tijela dovoljno ohladila za serviranje hrane!

Kćerku, navodno otetu i u lancu trgovine ljudima, inače, ovoga utorka je pronašla TV Prva. Mlada žena je zaprepaštena što se našla u središtu tabloidne javnosti, nema ni govora o bilo kakvoj prostituciji i bijelom roblju, naprotiv, završila je fakultet i živi sasvim normalan život.

Uslijedili su, tekst za tekstom, varijacije na istu temu pod naslovima "Kaznite bludnike", "Predsjednica Sindikata učestvovala u bahanalijama", "Sramne bahanalije platili parama građana", "Zaštitnici građana: sindikalci su razvratnici!"...

POZADINA: "Devojka iz potresne priče o trgovini ženama koju je "Kurir" objavio u sklopu iste serije tekstova i devojka-model sa fotografije performansa, koja jeste načinjena u našem hotelu – nemaju dodirnih tačaka", kažu u saopćenju nadležni iz Kladova.

No, koga to više zanima: skandal se prosuo, nadišao stvarni značaj događaja (ma tko što o svemu mislio) i haranga protiv jednog sindikata je mogla rasti progresijom u kojoj se niti jedna Marina Abramović – bez namjere da njenu umjetnost uspoređujemo s kladovskim "iznenađenjem" – ne bi mogla izvući od gadnih i uvredljivih kvalifikacija.

Naročito nikoga ne zanima pozadina cijele priče, koja je – dakako – politička, izvedena onako kako je to tradicija u nas: dok si poslušan, tvoje tajne su sigurne u našim ladicama, kad nisi sa nama, ne računaj na zaštitu, uništit ćemo te ne birajući sredstva.

Idemo s činjenicama. Sportske igre u Kladovu održane su u junu prošle godine, spisak učesnika Ministarstvu pravde Srbije dostavljen

"IZNENAĐENJE" NA NAČIN DIREKTORA HOTELA: Sindikalna proslava u Kladovu

je dva mjeseca kasnije, a Ministarstvo je kao i ranijih godina u oktobru, nakon rebalansa budžeta, platilo 50 posto troškova za petodnevni boravak više od 500 radnika u pravosuđu u Kladovu. Teško da tada nisu znali ono što znaju danas, da su se u Kladovu na svečanoj večeri dogodile "bakanalije"; čemu služe BIA i *Radio Mileva* koja ovih dana anonimno vršlja komentarima po raznim sajtovima?

Nekoliko dana prije no što su tabloidni tekstovi krenuli (10. marta), točnije 6. marta, Beogradski odbor Sindikata pravosuđa Srbije najavio je konferenciju za novinare "koji su spremni da prokrijumčare istinu o reformi pravosuđa". "Istina je drugačija, varaju – ali bi da odu kao pošteni". Uslijedili su pozivi iz Ministarstva pravde, najprije je triput zvala sekretarica, da bi se četvrti puta javio sam državni sekretar Slobodan Homen tražeći od Slađanke Milošević da sa svojim sindikalcima dođe na razgovor o problemu o kojemu je, po ranijem (iznevjerenom) dogovoru trebalo razgovarati danima prije. Ona je odbila, kaže, s obrazloženjem da nemaju zbog čega dolaziti ako u tom određenom dokumentu, kojega su odbili potpisati, nisu prihvaćeni zahtjevi i sugestije Sindikata.

Idućega dana na konferenciji za novinare Sindikat je objavio da "nakon dvogodišnjeg obmanjivanja o uspešnosti pravosudne reforme" zahtijevaju smjenu ministarke Malović, Slobodana Homena i Boška Ristića, člana Visokog savjeta sudstva i Državnog vijeća tužilaca, te počinju potpisivati peticiju s tim zahtjevom. "Ne bi trebalo da odu politički nevini samo zbog kraja mandata Vlade", rečeno je, već bi trebali otići zato što su odgovorni za: veću i neravnomjernu opterećenost pravosuđa, slabiju dostupnost pravde, jer je pravosuđe zatrpano, a zatrpanost dovodi do prekoračenja rokova i sve većeg broja tužbi Evropskom sudu za ljudska prava, za poskupljenje pravosuđa troškovima putovanja, dnevnica, benzina, zakupa stanova, troškova odvojenog života, za proglašavanje sudaca, tužilaca i zaposlenih za dežurne krivce ("Nismo lenji i nesposobni – to je predstava za javnost"), za destabilizaciju pravosuđa i urušavanje povjerenja građana u pravosuđe. "Građani ne bi trebalo da budu taoci političara koji ne priznaju odgovornost za svoje greške i gubitak dragocenog vremena", poručili su pravosudni sindikalci.

VEĆ VIĐENO: Potom na Sindikat pravosuđa – godinama najveći i sasvim sigurno reprezentativan – kreće tabloidna lavina, onako kako smo to već i ranije viđali. Na primjer, nakon što je usprkos pritiscima zaštitnik građana Saša Janković dostavio svoje mišljenje o problemima u radu Visokog savjeta sudstva (za koje su u datom trenutku nadležni tvrdili da ga još nisu primili, iako je Janković najprije kurirskom službom dostavio mišljenje VSS-u, a tek ga potom i objavio na internet-stranici svoje institucije!), odmah je uslijedio (nebulozni) napad na njega u (istom) tabloidu i to zbog jednog segmenta posla koji po definiciji nije izložen javnosti i konkretnog slučaja koji je tabloidu mogao biti dostupan isključivo voljom nekoga iz izvršne vlasti.

U cijeloj sablazni oko "slučaja bakanalija" u Kladovu najmanje je riječ o tome. Sama Slađanka Milošević kaže da sve to može biti neukusno, ali da je riječ ipak o napadu na Sindikat i pokušaj da se sakrije činjenica da je reforma pravosuđa katastrofalna. "Vreme" je, inače, imalo uvid u ugovor kojega je Sindikat pravosuđa sklopio sa AD "Đerdap Turistom" iz Kladova, u kojemu su do detalja navedene usluge koje će taj hotelski kompleks pružiti sindikalcima – nigdje ni spomena o "djevojkama na poslužavnicima" nema, spominje se samo "iznenađenje" na završnoj svečanoj večeri. Inače, Veljko Komlenić, direktor marketinga hotela "Đerdap", za cijelu stvar kaže da su se "zaigrali u najboljoj namjeri" i da je performans iznenađenje koje su priredili sindikalcima "preveliki iskorak ka ekstravaganciji".

Taj iskorak, vjerujemo, nije priređen samo pravosudnim radnicima, ali su oni, eto, devet mjeseci nakon događaja pribijeni na stub srama kao razvratnici koji podržavaju trgovinu ljudima, istu onu protiv koje se časni reformatori – nerijetko neshvaćeni u svojem vizionarstvu – ustrajno bore. Srećom po njih, od njih do tabloida ima putića kojima će se u odabranom trenutku dostaviti kompromitirajući materijali za kritičare reforme, pa će se sve napuhati do krajnjih granica, ne žaleći žrtve – očajnu majku i kćerku koja je sasvim nevina kolateralna žrtva tog bezočnog i sramnog spina medija i izvršne vlasti – da bi se, pogotovo u predizborno vrijeme, još jedan "neprijatelj" reforme koju je i Evropska unija prilično "opljunula" stavio na listu nemoralnih, suradnika mafije i kriminalaca.

Što imamo na kraju? Jedan performans kao zaigravanje, dezavuiranje jednog od sindikata pravosudnih radnika koji, uzgred, postavlja ozbiljna pitanja, gaženje preko leševa – uplitanje ljudi koji bi da ih se ostavi na miru – i spin koji nije odgovorio niti na jedno bolno pitanje kriminala, trgovine ljudima, općeg nemorala; samo je još jednom zaustavio preispitivanje stvarnog dometa traljave reforme pravosuđa.

I zaključku da je baš sve baš sasvim – neukusno. ◂

Tatjana Tagirov

Srpska pravoslavna crkva

Kad vladike vladaju

Episkopi SPC-a imaju ogromnu nadležnost u upravljanju svojim eparhijama. Tu slobodu u delovanju mogu lako da zloupotrebe. Čini se da to pokazuju primeri vladike Filareta koji naplaćuje svojim sveštenicima izlazak iz Eparhije, vladike Jefrema koji zabranjuje popadijama da rade ili vladike Vasilija Kačavende koji naplaćuje osvećenje crkava u svojoj eparhiji

SVEMOĆAN U EPARHIJI: Vladika Filaret

Foto: A. Anđić

DA JE VLADIKA mileševski Filaret političar, teško da bi uspeo da dobije ijedne izbore u mestu u kojem stoluje. Ipak, on to nije. On je episkop Srpske pravoslavne crkve (SPC) protiv kojeg su u sopstvenoj eparhiji vernici više puta pisali peticije, a sveštenici slali žalbe Sinodu. Da je vladika mileševski Filaret političar, ne bi bilo preterano sporno što je on u svojim nastupima otvoreno podržavao Slobodana Miloševića, Vojislava Šešelja, a potom Velimira Ilića, učestvovao na mitinzima i pozivao prisutne da glasaju za njih. Pošto je arhijerej SPC-a, zbog izjava poput one izrečene u čast Slobodana Miloševića pred izbore 2000, da "kao što čovek nema rezervno srce i oči, on nema rezervnog predsednika niti otadžbine", samo godinu dana nakon hirotonisanja (1999) vladika je, kažu, bio blizu smene. Tada se, međutim, pokajao i zatražio oproštaj pred Saborom SPC-a. Ovo pokajanje je prihvaćeno, a pokajanje od vladike Filareta za neka druga ranija i kasnija dela niti je ko iz Crkve tražio, niti ih je on nudio.

"Zaokružite broj četiri. I mi (Crkva) imamo pravo, ako plaćamo drumarinu, poreze... jer došlo je vreme da se prestane sa napadom na srpsku crkvu. Taj, koji će izmiriti Crkvu i državu jer to je jedno biće, to će biti, ako Bog da, Velimir Ilić. Hvala vam što ste došli da podržite našeg budućeg predsednika (...) Velimir će odbraniti Kosovu i Metohiju", govorio je osam godina kasnije na mitingu Nove Srbije.

Reći će neko, vladika Filaret je građanin Republike Srbije i ima pasivno i aktivno biračko pravo, pravo na svoje mišljenje (kao i da ga menja).

PRAVO NA SLOBODNO KRETANJE: No, ima li pravo da zabranjuje sveštenicima da izlaze sa teritorije svoje eparhije i da im za to naplaćuje 3000 dinara? Pre nekoliko dana, vernici u Priboju pokrenuli su peticiju za smenu vladike Filareta. Kazali su, u duhu onoga da ne osuđuju grešnika već greh, da nemaju ništa protiv svog episkopa, već protiv njegovih postupaka. Peticija, još jedna u nizu, koju je potpisalo već 4000 vernika, usledila je nakon pisma

Ustav SPC

Član 107

Sva crkvena nadleštva i organi u eparhiji potčinjeni su eparhijskom Arhijereju.
Sem prava i dužnosti po crkvenim i kanonskim propisima, eparhijski Arhijerej, po svojoj nadležnosti:
1) uči i prosvećuje sveštenstvo i narod u eparhiji rečima, delima i pastirskim poslanicama;
2) čuva, brani i održava u narodu pravoslavnu veru, suzbijajući svaku radnju koja je protivna pravoslavnom učenju i štetna po interese Srpske pravoslavne crkve.
(...)
15) predlaže, postavlja i utvrđuje u zvanjima i dužnostima crkvene i crkvenosamoupravne službenike, činovnike i poslužitelje, po propisima ovog Ustava;
16) određuje sposobna lica za veroučitelje u školama u svojoj eparhiji i vodi nadzor nad njihovim radom;
17) daje na predlog manastirskih nastojatelja blagoslov dostojnim licima za stupanje u monaški čin;
(...)
19) sudi sveštenim licima oba reda za manje (disciplinske) krivice, i kažnjava za ova dela: opomenom, ukorom, epitimijom do 15 dana i zabranom sveštenodejstva do mesec dana, a za veće krivice predaje ih Crkvenom sudu; sudi vernima i izriče kazne privremenog lišenja pojedinog prava ili počasti u Crkvi; sve ove odluke su izvršne.

sveštenika Eparhije mileševske u kojem su tražili pomoć od Patrijaršije. Ako je suditi po onome što se navodi u medijima, što potvrđuju i izvori "Vremena", sveštenici Eparhije mileševske svaki put kada izlazi izvan teritorije Eparhije moraju da pišu molbu u kojoj će objasniti razloge zašto idu, gde su se uputili i koliko će ostati. Osim toga, plaćaju 3000 dinara "poreza" na svako napuštanje "svoje teritorije". Dnevni list "Blic" navodi da se događalo da vladika ne odgovori na upućenu mu molbu, tako da su sveštenici propuštali sahrane članova porodice jer nisu smeli da pređu eparhijsku granicu.

Jedan od najdrastičnijih primera je da je sveštenik koji je trebalo da ide na operaciju u Crnu Goru umalo umro iščekujući vladičin odgovor", piše u članku, i dodaje se da je nakon što su se sveštenici pobunili, vladika odlučio da se "obračuna" s njima te je nekima zabranio obavljanje crkvenih obreda, neke je razmestio u druge parohije... Vernici, potpisnici peticije, naglašavaju da oni ne traže da vladika Filaret ode već, ako je moguće, da se pomiri sa sveštenicima. Ako to ne može, tek onda bi njegova smena bila potrebna.

Pre jedanaest godina, pet crkvenih opština (Nova Varoš, Prijepolje, Priboj, Sjenica, Pljevlja) formiralo je Odbor za očuvanje svetinja Mileševske eparhije. Novoosnovani odbor je tražio tada od Sinoda SPC-a da se oglasi, jer vladika deli vernike po partijskoj osnovi, uzima velike namete od crkava i manastira (mnogo veće nego što je to dozvoljeno Ustavom SPC-a), proteruje monahe koji se suprotstave nekom od njegovih ekscentričnih postupaka. Godinu dana nakon prve žalbe, već 2002, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture podneo je krivičnu prijavu protiv episkopa mileševskog jer je u zoni manastira Mileševa naručio i organizovao izvođenje ilegalnih građevinskih radova. Peticiju su 2008. potpisivali i građani Nove Varoši zbog proterivanja sveštenstva.

O njegovom delovanju tokom ratnih devedesetih rečeno je mnogo. O drugovanju sa još dvojicom "spornih" vladika, Vasilijom Kačavendom i Pahomijem, takođe se govori. Povodom već poznatog slučaja vladike Pahomija u kojem je bio svedok u korist svog sabrata, kazao je: "Pedofilija zbog koje je Pahomiju suđeno je američka izmišljotina (...) Kako drugačije rasturiti Crkvu nego tračevima, intrigama, podmetanjima... Svi smo mi za njih manijaci, nepošteni, loši ljudi." Poslednji u nizu "propusta" je i veliki dug Eparhije Elektrodistribuciji, jer je vladika naredio svojim sveštenicima da ne plaćaju struju "jer će to on rešiti". No ovde nije reč samo o ličnosti episkopa mileševskog. Postoji jedan još očigledniji problem, a to je takoreći bezgranična nadležnost u upravljanju eparhijama koju vladike mogu lako da (zlo)upotrebe i da ne snose posledice za to. Nastavljaju da stoluju, skoro pa nepomenuti, dok trpe sveštenstvo SPC-a, vernici, nekada i država, dok trpi i sama Crkva zbog strašnog narušavanja njenog ugleda i poistovećivanja Srpske pravoslavne crkve sa nekolicinom "kontroverznih" episkopa. No, da li vladike mogu da rade šta god oni misle da je ispravno ili (njima) korisno a da će im sabraća progledati kroz prste?

Prema izvorima u SPC-u, vladika banjalučki Jefrem ja naredio da buduće popadije na teritoriji njegove eparhije ne smeju da rade. Drugim rečima, devojci koja se uda za budućeg sveštenika zabranjeno je da se zaposli. Dešavalo se tako da diplome Medicinskog i drugih fakulteta "padaju u vodu" usled ljubavi i "zakona" vladike Jefrema.

Ako je istina ono što se priča po crkvenim krugovima i među vernicima, vladika zvorničko-tuzlanski Vasilije Kačavenda je i ovde pronašao neslavno mesto. Naime, sagovornik "Vremena", dobro upućen u crkvene poslove, tvrdi da vladika Vasilije Kačavenda ima običaj da naplaćuje osvećenje crkvi u svojoj eparhiji, pa čak ponekad i svoje prisustvo na liturgijama, kao i kumstva deci sveštenika.

PROTIVNO ČLANU 102: Ovih dana se u medijima pojavila informacija da će se na sledećem zasedanju Svetog arhijerejskog sabora, sredinom maja ove godine, raspravljati o penzionisanju vladika Pahomija i Filareta. Ova spekulacija praćena je višednevnim medijskim informisanjem o svim greškama vladike mileševskog, uz vest da je on tražio "zaštitu" od penzionisanja od ministra policije Ivice Dačića, s kojim je u prijateljskim odnosima.

Ubrzo se javio vladika bački Irinej naglasivši da što se tiče penzionisanja ovog ili onog arhijereja to "nema nikakvog uporišta u stvarnosti. U kanonskoj teoriji i praksi Pravoslavne crkve uopšte, naime, ne postoji kategorija penzionisanja arhijereja. Postoje samo mogućnost dobrovoljnog ličnog čina povlačenja iz aktivne službe i mogućnost gubitka prava na upravljanje eparhijom putem saborske presude, usled dokazane teške kanonske krivice."

"Eparhijski Arhijerej, po svome arhipastirskom pozivu, saglasno pravoslavnom učenju, ima punu jerarhijsku vlast u poslovima vere i morala, sveštenodejstvovanja i arhipastirskog staranja u svojoj eparhiji", piše u Ustavu Srpske pravoslavne crkve. Nije malo onih koji su "punu vlast u poslovima vere i morala" zloupotrebili. No, dokle će oni drugi okretati glavu dok njihova sabraća iz Sabora ruše ugled Crkve kojoj pripadaju? ◂

Jelena Jorgačević

Intervju: Prof. dr Vladica Cvetković, dekan Rudarsko-geološkog fakulteta

Začarani krug akademskog

Kada neka ozbiljna pitanja u vezi sa prirodom dođu na dnevni red, shvatićemo da su nam bili potrebni ljudi koji se razumeju u prirodu, a ne samo menadžeri. Ovde se školuju menadžeri da bi sutra upravljali sistemima koje ne poznaju. Ako nastavimo s tim trendom, odroniće nam se put ka održivom razvoju, a puteve, kao što znamo, ne popravljaju menadžeri, već inženjeri

SVEČANOM SEDNICOM, 13. marta, na Rudarsko-geološkom fakultetu (RGF), obeležen je Dan fakulteta. U govoru koji je tom prilikom održao, dekan profesor doktor Vladica Cvetković zapitao se, pored ostalog, zašto njegov fakultet sa svim svojim potencijalima, danas nije dovoljno vidljiv u društvu, zašto i dalje ima problema sa primenom Bolonjske deklaracije koju je uporedio sa oblačenjem "novog kaputa preko starog odela" i zašto Srbija obrazuje više menadžera nego inženjera...

"Činjenica da u Srbiji dekani daju platu profesorima, a u Evropi rektori univerziteta, predstavlja ogromnu razliku", kaže za Vreme dr Cvetković. "Tako mi dolazimo u situaciju da pitanje opstanka jednog fakulteta rešava interes studenata u upisnom roku. Mi sa tehničkih i prirodnih nauka suočeni smo sa slabim interesom studenata. To je fakat.

Šta to znači?

To znači da smo prinuđeni da na prirodnim i tehničkim naukama neprestano snižavamo kriterijum da bismo privukli studente. Ovo ne pričam samo za moj fakultet, pričam i za Mašinski i Tehnološko-metalurški, koji s mukom nastoje da se održe kao elitni fakulteti Beogradskog univerziteta. Zbog tog smanjenog kriterijuma, snižava se i kvalitet, a što je najgore, efekat toga tek ćemo biti u prilici da izmerimo. To je začarani krug.

U svetu se finansiraju univerziteti, a ne fakulteti. Ne može univerzitetu u Gracu da opadne broj studenata za 40 odsto za nekoliko godina. Na fakultetu unutar tog univerziteta – može. Može bilo gde u svetu, pa i ovde. Nama može ove godine da padne broj studenata za 20-30 odsto, ko to zna... Onda ja moram da kažem: "Izvinite gospodo profesori, ja za sledeću godinu nemam mesta za sve vas." Ili, mogu svima da smanjim platu. To ima nesagledive posledice.

Da je suprotno – da univerzitet daje plate – rektor, odnosno uprava univerziteta imala bi mogućnost da kaže: "Za ovaj fakultet/departman nema velikog interesovanja, ali je neophodno da opstane – to je jedino mesto gde se ta disciplina čuva." Kada ste vi sami za sebe, kao fakultet, to je teško, to je nemoguće.

Kada neka ozbiljna pitanja u vezi sa prirodom dođu na dnevni red, shvatićemo da su nam bili potrebni ljudi koji se razumeju u prirodu, a ne samo menadžeri. Na Zapadu je odavno trend okrenut na drugu stranu – menadžeri su ljudi koji su završili prirodne, fundamentalne nauke. Ovde je suprotan trend. Ovde se školuju menadžeri da bi sutra upravljali sistemima koje ne poznaju. Ako nastavimo s tim trendom odroniće nam se put ka održivom razvoju, a puteve, kao što znamo, ne popravljaju menadžeri, već inženjeri.

Ko još od vaših na isti način shvata ovaj problem?

Mislim da većina iz grupacije tehničko-tehnoloških nauka shvata taj problem, ali nema organizovanog pokreta koji bi stvari promenio. Svi su ophrvani pojedinačnim problemima. Gledajući svoje zaduženje, shvatam i njih: moramo da razmišljamo da li će sutra, preksutra ili sledeće godine naši fakulteti biti zatvoreni. Mi nemamo mogućnosti da razmišljamo o dugotrajnijoj politici.

Mi dođemo na Senat gde svako ima priliku da izloži svoj problem. Međutim, čak i ako se svi složimo koji je problem zajednički, prođe tri sata i više niko ne može ništa da sluša.

Neki rez u načinu finansiranja mogao bi da poremeti taj začarani krug. Treba neko da povuče crtu i da kaže: "Od danas nema te zavisnosti. Broj budžetskih studenata može da se smanji, ali vi morate da držite kriterijum i ne morate strepiti za svoj opstanak".

Ali, to sa ovakvim kadrom Univerziteta, sa činjenicom da 95 odsto profesora ne ide na usavršavanja, deluje nemoguće. Mi smo 2006. godine, prilikom prve akreditacije, i prvi put mali slučaj da je malo počeo da fijuče bič iznad glava ovog uspavanog akademskog miljea. Na našem univerzitetu imamo pojavu da su profesori odlazili u penziju sa jednim ili dva naučna rada koji su prošli recenziju.

Zašto se to ne promeni?

Beogradski univerzitet je jedan dezintegrisani univerzitet. Univerziteti u Evropi su već pravljeni da budu integrisani. Ja mislim da će ovaj Univerzitet da se integriše tek kada se definitivno raspadne. To zvuči malo čudno, ali je tako.

Da sada integrišete jedan tako veliki univerzitet – mislim da je to teško. Ali, ako bi se dezintegrisao po grupacijama, pa onda dalje te grupacije integrisati, možda onda to ne bi bilo toliko nemoguće. Međutim, tu je toliko sukobljenih interesa, različitih interesa iznutra, unutrašnjih otpora, a spoljašnjeg interesa – nema. Država to i ne vidi kao nešto bitno. Vidi kad joj u Evropi kažu: "Treba to, to i to", ali da političari budu za to zainteresovani – to još čekamo da vidimo.

A evo i primera tih unutrašnjih otpora: postoje fakulteti koji imaju velike prihode od upisanih studenata, i od budžetskih i od samofinansirajućih. I to je isključiva posledica zainteresovanosti studenata, koja ne mora da bude vezana za prave interese države. I sad, zašto

Vladica Cvetković

Dekan Rudarsko-geološkog fakulteta rođen je 1964. u Aranđelovcu. Doktorirao je 1997, a potom bio na usavršavanju na Univerzitetu u Salcburgu. Član je uređivačkih odbora nekoliko stranih i domaćih stručnih časopisa, panela za evaluaciju Sedmog okvirnog programa Evropske unije. Njegovi radovi citirani su u 225 publikacija na SCI listi, a za sebe kaže da je vulkanolog koji se bavi naukom i nema veze sa političkim, poslovnim i ekonomskim sektorima.

holesterola

bi jedan takav fakultet hteo da se integriše sa mojim fakultetom koji ima samo nekoliko samofinansirajućih studenta koji plaćaju najnižu školarinu u Srbiji.

Odakle treba da krene ta promena?

To mora da krene iz Uprave, iz rukovodstva Univerziteta. Ili, eventualno, iz pomenutih grupacija. Opet, i tu je problem, svi vole da budu dekani na svojim fakultetima. To bi značilo razvlašćivanje na nivou dekana i stvaranje velikih ingerencija na nivou rektorata, odnosno tih manjih univerziteta. Da se razumemo, ja ne mogu da zamislim veliki Beogradski univerzitet, u sadašnjoj situaciji, sa preko tride-

Foto: M. Milenković

set fakulteta, sa jednim rektorom koji ima ta ovlašćenjima o kojima ja govorim.

Jeste da sam ja dekan i imam neka ovlašćenja, ali nisam ta ličnost koja stvari rešava dekretom. Ja sam pokušao ubeđivanjem. Na geološkom sektoru, koji se bavi prirodnim naukama, uspeo sam da spojim pet studijskih programa u jedan koji je sada vidljiviji, smisleniji, logičniji... To je moj sektor i tu sam išao do kraja. Ali na drugim naučnim poljima je drugačije. Ja sam dekan do oktobra, a i da sam duže, ne bih mogao da naredim ništa. To je u nadležnosti onih koji vode te programe – profesora. Ja njih mogu da ubeđujem, ali su male šanse da u tome uspem. Pravi razlog otpora reformi je obično skriven, ali je u najvećem broju slučajeva strah. Ne znam. Prosto mi nije jasno da ljudi ne vide da ponekad tako rade i protiv sebe.

U jednom svom tekstu od prošle godine ste pominjali i problem kadrovskih standarda u Srbiji. Na šta ste mislili?

Mi smo pokušali da integrišemo Bolonjsku reformu ne vodeći računa o tome da nama nedostaju kadrovski standardi o kojima Zapad više i ne razmišlja. Oni se ne sećaju kad su uveli kadrovske standarde, a mi smo o tome samo počeli da pričamo 2005. godine.

Evo jedne priče koja ne vodi rešenju, ali koristi analizi problema: mi smo ranije primali asistente pripravnike koji imaju 95 odsto šanse da na fakultetu ostanu kao redovni profesori. Samo da paze na holesterol. Nisu bili bitni njihovi radovi. Bitan je odnos sa profesorom: ako ste dobri s njim on će vas pustiti, imali ili nemali radove. Ako ste kod profesora koji poznaje evropske i svetske standarde, što je ređi slučaj, on vas maltretira i prisiljava na rad, što je u suštini vaš benefit, ali ako ste kod onoga koga nije briga za standarde – treba samo da ćutite – posle određenog vremena bićete redovni profesor.

Na Zapadu vas primaju tek na nastavničkom zvanju, a to je od docenta pa na više. I kod nas je na papiru to bilo prvo radno mesto na neodređeno vreme, ali samo na papiru. Znate koliki procenat asistenata je u tom ciklusu izgubio svoje mesto? To se meri u promilima! To tvrdim! Zato što je to bio zatvoren sistem: kad vas prime za asistenta pripravnika – zdravo! A kako ste mogli da procenite da li je neko za asistenta pripravnika? Jedino po proseku ocena na studijama. Prosek je ništa! Prosek vas ne određuje kao ličnost koja treba celog života da se unapređuje, koja ceo život treba da ima normalan odnos sa okolinom u kojoj radi, itd.

Na Zapadu to ide ovako: završite studije sa visokim prosekom, onda idete na doktorat, pa na postdoktorat, pa još jedan postdoktorat. Kad to prođete, tek onda tražite radno mesto nastavnika. Vi tada iza sebe imate prosek sa studija samo kao prvu rečenicu, a onda ide prva preporuka, druga i treća. Pa onda u toj preporuci može da stoji: "Imao je odličan prosek na studijama, ali pod pritiskom ne zna da radi – pod pritiskom puca." Onda u komisiji za prijem kažu: "Da, ovo je bio dobar student, ali takav nam ne treba."

Ovde asistent naprsne u toku zagarantovanog procesa napredovanja, pa kad se pokaže kakav je, tad je već kasno i sve ide svojim negativnim sledom. Taj koji nije ni bio za mesto redovnog profesora nastavi da radi pa dođe u situaciju da on dobije asistenta. To je onda obično konflikt. Jadan i jedan i drugi. A najjadniji – sistem, u takvom sistemu nema ništa od kvaliteta kadrova. Da se razumemo, ima provlačenja i tamo, na tom Zapadu, ali nema takvih promašaja kao ovde.

Postojala je nekad, pedesetih godina čini mi se, šala koja uopšte nije šala: svakih sto godina poraste nivo akademski na Univerzitetu. Zašto? Zato što profesor za asistenta uzme glupljeg od sebe, pa ovaj uzme glupljeg, pa taj još glupljeg i tako sve dok ne dođe do nekog koji je toliko glup da uzme pametnijeg od sebe. I tako svakih pet generacija skoči akademski nivo. To možda uopšte nije šala.

Ako bismo danas krenuli sa drugačijim načinom primanja, efekat bi mogao da se vidi tek za nekoliko generacija. Problem je što i neki relativno mladi ljudi imaju zarobljena razmišljanja i neće da se bave sobom, da napreduju... To sve vodi optužbama da je uvek neko drugi kriv: ovde su geolozima krivi rudari i obrnuto, a svima su krivi pravnici i ekonomisti, a kada se svi skupimo u Beogradskom univerzitetu, krivi su privatni univerziteti i tako u krug. ◂

Mirko Rudić

Struja naša nasušna

Dug duguje dužnik

Elektroprivredi Srbije potrošači duguju oko 82 milijarde dinara za isporučenu električnu energiju, najveća dugovanja su na područjima koje snabdevaju Privredno društvo "Jugoistok", preko 26 milijardi dinara, dug Elektrodistribuciji Beograd iznosi 16,5 dok su dugovanja potrošača prema privrednom društvu "Centar" malo veća od 15 milijardi dinara, s tim da su na jugu i istoku Srbije dugovi domaćinstava 30 odsto veći od dugova pravnih lica – industrije, komunalnih, malih i srednjih preduzeća, škola, vrtića, bolnica..., u centralnoj Srbiji 44 odsto, dok u Beogradu pravna lica duguju 20 odsto više nego domaćinstva

NIKO NIJE AMNESTIRAN OD PLAĆANJA: Radomir Stanić, pomoćnik direktora za distribuciju električne energije Elektroprivrede Srbije

Preko 50 odsto domaćinstava koristi popust od pet odsto, što će reći da uredno izmiruje svoje obaveze, trećina potrošača duguje jednu do dve fakture što je, prevedeno u pare, reda 10.000 dinara po brojilu, dok četiri odsto potrošača duguje jako mnogo: čak 70 odsto ukupnog duga.

"Struju ne plaća onaj koji ne može da plati jer nema novca, ali i onaj koji je bezobrazan pa prosto neće", kaže za "Vreme" Radomir Stanić, pomoćnik direktora za distribuciju električne energije Elektroprivrede Srbije. U ove druge, po pisanju "Blica", spada vladika Filaret. Navodno, još pre dve godine je sveštenstvu i monaštvu naredio da račune za struju ignorišu, a da će on to "srediti sa ministrom energetike". Sve u svemu, dug Mileševske eparhije dostigao je 5.000.000 dinara.

Priča iz prakse

"U nekom selu pored Užica naši monteri su ustanovili krađu struje, pa je bilo povlačenje za ruke 'nemoj da me prijaviš molim te', plakanje, kukanje, ovo, ono... Bude pokrenuta procedura, bude izračunato da je 'neovlašćeno korišćeno' struje za recimo 60.000 dinara, ponudi se kradljivcu, pardon, neovlašćenom korisniku, da račun izmiri, on odbije, sudski veštak proceni da je vrednost 'neovlašćeno korišćene' struje deset puta manja, on to plati i bude osuđen na tri meseca zatvora, uslovno na godinu dana. Posle par meseci ode ekipa ponovo u to isto selo da kontroliše ustanove 'neovlašćeno korišćenje električne energije' u tri susedne kuće. Videli ljudi kako je prošao komšija, pa hoće i oni: cene, isplati se."

MUKE SA NAPLATOM: "Nema tu mnogo mudrovanja", nastavlja Stanić. "Svako ko ne plati račun prvo bude opomenut da dug izmiri, zatim mu se zapreti isključenjem i na kraju mu se isporuka električne energije obustavi, sve dok račun ne izmiri i ne plati troškove ponovnog priključenja."

Teorijski je tako, ta teorija je zapisana u Zakonu o energetici, ali u praksi je drugačije: da nije tako, "Blic" ne bi imao povoda da piše o dugovanju vladike Filareta, niti bi ukupan dug za utrošenu električnu energiju bio konstanta – po sadašnjem kursu reda 800 miliona evra, otprilike onoliko koliko bi vredela termoelektrana "Kolubara B" da je završena.

"Imamo razumevanja za tešku materijalnu situaciju, za bolesnog u kući, znate za one neke ljudske stvari... Ali, dug se ne otpisuje: može da se ima razumevanje – da se ne isključi struja nekome ko je u tom trenutku u teškoj situaciji i uvek će biti razumevanja, ali to ne znači da 'taj neko' ne treba dug da plati, već da možemo da mu izađemo u susret, pa da dug namiri na rate. Niko nije amnestiran od plaćanja: struja mora da se plati, inače sledi utuženje", kaže Stanić.

Ipak, nije ni to jednostavno: na primer, ekipa na terenu ima nalog za isključenje potrošača koji više meseci ne plaća račune, ne reaguje na opomene, a kad dođu tom potrošaču na vrata, niko ih ne otvara, a strujomer je u kući. Ili, strujomer je tamo gde propisi nalažu da bude, na prednjoj fasadi, ali kapija je zaključana. Može takav potrošač da bude "isključen" i na banderi, ali samo ako postoji obaška vod za njega. U suprotnom, ništa od posla: ne može da se isključi uredni platiša jer njegov komšija račune ne plaća. "U tom slučaju idemo na utuženje za naplatu duga", decidan je Stanić.

"Ne mogu da prihvatim", dodaje, "da je neko rekao 'neću da isključim struju Filaretu', ili neću da isključim bilo kome. Mogu da razumem da kada je ekipa došla nije bio tu, da nije bilo pristupačno merno mesto, da jednostavno u datom trenutku nije bilo mogućnosti da se isključi, ali ne mogu da verujem da je neko rekao 'ne, on ne mora da plaća struju'. Broj naloga za isključenje je relativno veliki: nije to pet slučajeva pa svaki slučaj može da se analizira do kraja. Verovatno u tom nekom kretanju ka naplati, neko promakne na ovaj ili onaj način. Ne želim da verujem da je namerno."

ŠIFRA "ĐERDAP": Od ukupne električne energije koja se isporuči u mrežu, 15 odsto "ishlapi": polovina ili nešto više od polovine su tehnički gubici zbog otpora provodnika kao i gubici u transformatorima, dok drugi deo – polovina ili nešto manje od polovine biva ukradeno. U 2011. godini otkriveno je 10.500 slučajeva krađe električne energije, na 52 načina: od direktnog "kačenja na banderu", preko "šlogiranja faze", fizičke ili elektromagnetne blokade brojčanika, sve do "baj-pasova", "caktalica" i tako toga, ali nema najrasprostranjenijeg načina krađe struje poznatog pod kodnim imenom "Đerdap".

U stvari, nije reč o bogzna kako inventivnom načinu: reč je o klasičnom "baj-pasu", samo što nije izveden u "uradi sam" aranžmanu, već ga postavlja "ovlašćeno lice" – električar

zaposlen kod lokalnog distributera električne energije, slično kao što se "na kvarno" priključuje na kablovsku televiziju.

To je isto kao sa marihuanom: svako poznaje nekoga ko poznaje nekoga ko zna za nekoga ko ima pouzdan izvor. Analogno tome, nije teško "iz četvrtog klika" doći do električara, inače zaposlenog u Elektroprivredi, koji će za par stotina evra da ugradi preklopnik kojim se "premošćava" brojilo: na položaju "jedan" potrošnja se meri, na položaju "dva" brojilo se zaobilazi. Napredne verzije imaju i tajmere, tako da gazda-domaćin ne mora svakog dana da se sagnje ili vere na merdevine i ručno da preklapa struju, jer preklopnik je obavezno negde nisko ili negde visoko, već to uradi sklopka po unapred utvrđenom programu. Napredna verzija je, razume se, skuplja.

"Problem je što krađa struje, odnosno 'neovlašćeno korišćenje električne energije' kako se to delo zvanično naziva, nije odgovarajuće sankcionisana", vajka se Stanić. "Prema zakonu, za to 'neovlašćeno korišćenje električne energije' zaprećeno je kaznom zatvora od jedne do tri godine, a po našim statistikama u manje od dva odsto slučajeva presuda je bila vremenska kazna i to u prvostepenom postupku, koja "pod obavezno" u drugom stepenu bude preinačena na uslovnu. Time se šalje poruka 'slobodno kradite, nećemo vam ništa'."

ASPIRIN: Sve će to prestati kad indukciona brojila budu zamenjena digitalnim, kada bude bilo moguće da se potrošnja na daljinu očita i da se potrošač na daljinu isključi. Praktično, biće premošćene sve do sada poznate otežavajuće okolnosti kad neplatiši treba da se isključi struja: centralni kompjuter ustanovi da je jedna faktura ostala da "visi", da nije pokrivena, kaže štampaču "odštampaj opomenu" na isti način kao što mu kaže da odštampa račun, ako i to bude bez reakcije, ili i sledeća faktura ostane nenaplaćena, a on kaže brojilu "isključuj", a štampaču "štampaj tužbu". Tako bi to, valjda, trebalo da radi.

"Automatika će raditi na nivou na kome se to i do sada radilo, samo što će biti mnogo brže, bez sekiranja, maltretiranja i igranja 'mačke i miša' tipa 'nisam kod kuće, dođi drugi put da mi isključiš struju'. Recimo, hoću da isključim sve one koji nisu platili dva meseca, kompjuter ih izdvoji i isključi sve odjednom, ili hoću da isključim sve one koji duguju više od već koliko hiljada dinara, kompjuter to takođe obavi, brzo i efikasno. To je nivo automatizacije koji ćemo postići."

Transformacija toplote u toplotu

foto: A. Anđić

Od ukupno isporučenih 28.437.755 MWh električne energije potrošačima 2011. godine, u domaćinstvima je "pogoreno" najviše – 14.665.631, potom u industriji, lakoj i teškoj – 8.132.879 MWh, komunalna, mala i srednja preduzeća, javna rasveta, republička uprava, lokalne samouprave, škole, bolnice, vrtići i tako takvi potrošači resto. Prevedeno u delove, na domaćinstva "otpada" više od pola ukupne isporuke, na laku i tešku industriju oko dve sedmine. Prevedeno u proizvodne kapacitete, uslovno rečeno sve što se proizvede u dvema najvećim termoelektranama, "Nikola Tesla A" i "Nikola Tesla B", završi u domaćinstvima; dve najveće hidroelektrane, "Đerdap 1" i "Đerdap 2", proizvedu otprilike koliko potroše laka i teška industrija, ostali "pojedu" proizvodnju svih ostalih termo i hidro elektrana, sem HE "Vlasina" koja proizvede struje taman koliko se potroši za osvetljavanje srpskih gradova i sela. Nešto malo pretekne i za izvoz: pored poljoprivrede, jedino je još elektroprivreda neto izvoznik. Nije to bogzna koliko, ali ipak...

Potrošnja je najveća u zimskim mesecima, najmanja je krajem proleća i početkom jeseni, dok je tokom leta, uprkos svoj silesiji klima-uređaja, samo malo veća od najmanje. Razlika je grejanje, ali i duži rad sijalica zbog kraće obdanice. Ukupna potrošnja tokom zimskih meseci bezmalo je upola veća od najmanje kasnoprolećne i ranojesenje. Razlika između najveće i najmanje potrošnje u zavisnosti od doba godine najveća je u kategoriji "široka potrošnja" – zimska je više od upola veća od letnje, dok industrija zimi troši tek 10 odsto više nego leti, a kod svih drugih ta razlika je reda 25 odsto.

Ako se odvojeno posmatraju noćna i dnevna potrošnja po kategorijama potrošača, slika je još jasnija. Naime, dijagram noćne potrošnje u industriji je zamalo pa ravan, dok je dnevna zimska za petnaestak odsto veća od dnevne letnje. Kod malih i srednjih preduzeća razlika je veća, kako u jednotarifnom tako i u dvotarifnom merenju, s tim da je u dvotarifnom oscilacija, kao i kod "velike" industrije, veća u dnevnoj, skupljoj tarifi. Te oscilacije se, bez ikakve sumnje, mogu pripisati sijalicama i grejalicama, tj. osvetljenju i grejanju: danju je razlika veća zbog grejanja kancelarija, a kanda se na struju greju i pogoni malih i srednjih preduzeća.

Kod domaćinstava sa jednotarifnim merenjem potrošnje, zimsko-letnja razlika je vrlo mala, svega desetak odsto, dok je kod dvotarifnog dramatična: zimska dnevna potrošnja je za dve trećine veća od letnje, a noćna "svega" upola. Jednotarifni potrošači, očigledno je, greju se na drva/ugalj, dok ovi dvotarifni za grejanje koriste struju. Da je tako, dokazuje dijagram prosečne angažovane snage u noćnoj i dnevnoj tarifi: u letnjim mesecima skoro pa da se poklapa, dok se tokom zime 50 odsto više energije povlači tokom noći. Razumljivo je: "noćna" struja je četiri puta jeftinija od dnevne, a jeftinija tarifa traje dvostruko kraće od skuplje.

"Trošiti struju za grejanje je greh prema budućim generacijama", tvrdi Stanić. Dve trećine struje, objašnjava, proizvodi se u termoelektranama: u njima se sagoreva ugalj, ostvarena toplotna energija se transformiše u električnu koja se uz neminovne gubitke transportuje do potrošača, da bi se opet pretvorila u toplotu. "Taj ugalj bi mogao direktno da se koristi za grejanje", kaže Stanić. "Jednostavno, ne postoji dovoljna svest o potrebi racionalnog trošenja električne energije."

Neko maliciozan bi primetio da vladika Filaret ni u tom slučaju neće morati da brine: dovoljno je samo da se u program ugradi "osim" datoteka, a da procedura "isključi" sadrži funkciju "osim", pa da izvršna komanda "isključi sve koji duguju više od 'toliko' meseci ili 'onoliko' dinara" dobije pod-komandu "osim Njegovog preosveštenstva, mog kuma i kumčeta pašenoga, sekretara lokalnog odbora te-i-te stranke bez koje lokalna vlast gubi većinu, podrazumeva se i sedište odbora te-i-te stranke...". Na ovu opasku, Stanić odlučno odmahuje glavom: "Nema šanse da tako bude." ◂

Zoran Majdin

Intervju: Dejan Stojković, Državni univerzitet Njujorka u Bafalu, SAD

Lovac na crne rupe

Kako živi jedan američki naučnik koji se na samom frontu savremene nauke bavi ni manje više nego poreklom univerzuma, njegovim dimenzijama i pitanjem – da li nas greškom može progutati crna rupa? I kakve to veze ima sa Srbijom?

Ovogodišnju prestižnu nagradu "Marko Jarić", koju domaći naučnici zovu i "srpska Nobelova nagrada za fiziku", dobio je prof. dr Dejan Stojković, američki naučnik srpskog porekla poznat po istraživanjima u oblasti kosmologije, gravitacije i fizike elementarnih čestica. Srpski naučnici čak i u dijaspori retko učestvuju u ovakvim istraživanjima sa samog fronta ljudskog saznanja, dok je Stojković, mada izuzetno mlad, odavno u ovoj oblasti. Njegovih pedesetak naučnih radova o višedimenzionalnim svetovima imaju izuzetnu citiranost, koja daleko prevazilazi i okvire evropske nauke.

No, u Stojkovićevom opusu najviše pažnje privlače istraživanja o mini crnim rupama, koja su bila izuzetno aktuelna prilikom prošlogodišnjeg pokretanja Velikog sudarača hadrona (LHC) u CERN-u. Zajedno sa saradnicima sa Državnog univerziteta Njujorka u Bafalu, upravo je doktor Stojković odgovorio na pitanje da li nas kakvom greškom CERN-a može progutati crna rupa. Njegov Black Max program se danas koristi na dva eksperimenta u CERN-u kao model kojim se procenjuje da li se takvi objekti mogu formirati u akceleratorima i ako ipak nekako nastanu, da li su zaista krajnje opasni

REŠENJE ZA CRNE RUPE: Doktor Dejan Stojković i Ajnštajnove gravitacione jednačine

Fotografije: A. Anđić

po sam akcelerator, obližnju Ženevu, ostatak planete i dobar deo Sunčevog sistema.

"Black Max sadrži sve ono što znamo o crnim rupama do danas. Ako Black Max kaže da će ova crna rupa živeti samo jedan delić sekunde, 10^{-27}, emitovati 30 čestica koje će detektor da uhvati, a sama crna rupa živi prekratko da bi uvukla makar i jedan atom, nema razloga da ne verujem u to", kaže prof. dr Dejan Stojković u ekskluzivnom razgovoru za "Vreme" u kom smo se, pored izbegavanja crnih rupa u fizici, dotakli i nekih drugih, sasvim običnih i svakodnevnih.

"VREME": Može li na akceleratoru kakav je LHC u CERN-u doći do nastanka crne rupe koja bi bila opasna za svet?

DEJAN STOJKOVIĆ: Nije moguće na tim energijama. Ako postoje samo tri dimenzije, onda kvantna gravitacija ne može biti na 1TeV, onda ne postoji mogućnost formiranja crne rupe uopšte. Da bi mogle da se otvore crne rupe, prvo moraju da postoje ekstradimenzije i kvantna gravitacija na 1 TeV. Čak i ako se stvore crne rupe, sve ono što do danas znamo o crnim rupama kaže da su apsolutno bezopasne.

Vaši rezultati doprinose razvejavanju sumnji, a s obzirom na to šta bi mogla da učini

jedna crna rupa, ulog nije tako mali. Da li ponekad posumnjate?

Apsolutno ne.

Da li nekad privatno pomislite – šta ako ste ipak pogrešili?

Apsolutno ne. Morali bismo bukvalno da pogrešimo u svemu da bi postojao bilo kakav rizik da Zemlju unište crne rupe. A ta verovatnoća je vrlo mala. Uostalom, kosmički zraci imaju energiju od 100TeV. Oni ovog trenutka udaraju nukleone u neutrone i protone u atmosferi. Ako oni nisu uništili Zemlju do sada, ni LHC neće. A kosmički zraci udaraju Zemlju već četiri milijarde godina...

Kako ste uopšte ušli u to? Kad ste počeli da se zanimate za kosmologiju?

Otkad znam za sebe. I to nije fraza, bukvalno.

Mnogi naučnici i fizičari zapravo imaju ideju da se bave fundamentalnim pitanjima, ali vremenom završe u nečem drugom.

Još u srednjoj školi počinješ da učiš osnovne pojmove o fizici, ali prava ozbiljna fizika se radi na fakultetu. Naravno, ne smeš da staneš samo sa diplomom fakulteta jer ništa ne znaš. Znaš neku opštu fiziku, više-manje, ali nisi specijalista ni u čemu. Znači, posle diplome fakulteta moraš da upišeš doktorat.

E, tu, više-manje se opredeljuješ za neku granu fizike. Naravno, ima mnogo više mesta u granama fizike koje su povezane sa svakodnevnim životom. Tu je perspektiva mnogo bolja jer ima mnogo više novca, novac ne daju samo državne agencije već i druge institucije, fabrike i kompanije.

Kako vi lično opravdavate rad u fundamentalnim istraživanjima?

Vrlo često citiram Roberta Vilsona, prvog direktora Fermilaba, najvećeg akceleratora pre CERN-a, koji se nalazi u Čikagu. Kada je Fermilab pušten u rad, on je pred Kongresom morao da objasni čemu to služi. Jedan kongresmen ga je pitao kako će ovaj akcelerator da pomogne odbrani zemlje, a Vilson je odgovorio: "Ne znam da li će da pomogne odbrani naše zemlje, ali će da napravi našu zemlju vrednom odbrane."

To vidim upravo kao najplemenitiji deo fizike, jer to je front ljudske misli. Znači, ako imamo dobre fizičare visokih energija i dobre kosmologe, ljude koji pokušavaju da razumeju svemir i svet oko sebe, oni će automatski da vuku sve ostale grane na gore.

Ako imamo dobre fundamentalne naučnike, imaćemo dobre i primenjene naučnike, one koji prave nove materijale, razvijaju nova oružja, onda ćemo da imamo dobre inženjere, dobre profesore na univerzitetima, profesore u srednjoj školi itd. Ako odsečete taj vrh, tu glavu društva, jeste, uštedećete neki dinar na kraći rok, ali ćemo da platimo milijarde kasnije.

Koliko bi takva istraživanja imala smisla u Srbiji?

Nisam baš razumeo.

Kako biste u Srbiji, uz toliko važnijih potreba, uopšte opravdali ulaganje u fundamentalna istraživanja?

Svaka laboratorija tog tipa je generator za lokalnu ekonomiju. Zapošljava veliki broj ljudi, od tehničara, čuvara, pomoćnog osoblja, do vrha, do samih naučnika. Delovi, detektori, elektronika, sve to mora da se pravi, umesto da se transportuje iz Amerike, mnogo je logičnije da se transportuje na licu mesta. Znači, svaki jedan takav poduhvat, mada je njegova primarna svrha fundamentalna nauka, u stvari je generator za lokalnu privredu. To je toliko očigledno da ja nisam čak shvatio ni šta me pitate. Sad je kriza i u Americi, ali na mom univerzitetu u Bafalu postoji projekat da se uloži još četiri-pet milijardi dolara u Univerzitet. Znači, kad je najveća kriza, da uložiš u obrazovanje. Tako se u Americi razmišlja već decenijama. Ali, zašto se misli da bi to radilo u Americi, a ne ovde?

Vi ste rođeni u Vranju i prošli ste kroz ceo obrazovni sistem u Srbiji. Kako danas gledate na odnos države prema nauci?

Kada bi se u Srbiji malo situacija promenila, kada bi se malo nauci pridavala veća pažnja... Kada se naučnici izjednače sa sportistima i estradnim umetnicima, onda će naše društvo stvarno biti na jednom višem nivou. Kladim se, nisam brojao, da ima više naših naučnika u inostranstvu, nego naših fudbalera i ostalih sportista u stranim klubovima. Mogu da se kladim da svi znaju napamet te fudbalere i sportiste, a ne znaju nijednog naučnika koji radi negde u Evropi i Americi, na primer, i postiže izuzetne uspehe. Samo u mojoj generaciji, oko desetak koji smo diplomirali 1994. godine, svi su otišli u Ameriku, jer tada Evropa još nije bila toliko aktuelna. Ko god da je diplomirao, otišao je i sada je profesor na nekom univerzitetu. To je samo moja generacija. A koliko je drugih koji su profesori u vrhunskim institucijama u inostranstvu. To je sigurno više nego broj fudbalera i košarkaša.

Da li je finansijska situacija jedini problem?

Finansijska situacija nije dovoljno dobra da pruži našim naučnicima iste uslove za rad kao, recimo, onima u Americi. To je malo veći problem. Ali, mnogo manji problem, koji mi ovde imamo, jeste cirkulacija ljudi i ideja.

U Americi se sudarate sa nobelovcima u hodniku. Ili sa pokretačima nekih novih disciplina kao što su Hauard Džordži, Frank Vilček ili Žerard Tuft. Vi ste sa njima na ti, pričate sa njima.

Za mene je prelomni trenutak bio da pričam sa nobelovcem i shvatim da je on čovek kao što sam i ja. Da i on ne zna sve, da neke stvari znam kao on, a da on neke stvari zna bolje od mene. Svo ono idolopoklonstvo, strah da pitate nešto takvog čoveka ne postoje. To su neverovatno pristupačni ljudi.

Koliko je naučna dijaspora danas prisutna u domaćoj nauci?

Kad već imamo toliku dijasporu, tolike ljude, naše ljude koji su završili ovde škole i otišli

Srpski Nobel za fiziku

Fond "Prof. dr Marko Jarić" osnovan je u junu 1998. godine kako bi se sačuvalo sećanje na uglednog američkog profesora fizike srpskog porekla Marka Jarića (1952–1997). Fond je pokrenut godinu dana nakon Jarićeve smrti i od tada za izuzetne naučne rezultate dodeljuje nagrade najuspešnijim fizičarima u Srbiji, ali i širom dijaspore:

1998. Ivan Božović, Nacionalna laboratorija Brukhejvn, SAD

1999. Nikola Konjević, Fizički fakultet u Beograd, Srbija

2000. Miodrag Kulić, Univerzitet "Gete", Frankfurt na Majni, Nemačka

2001. Leonardo Golubović, Univerzitet Vest Virdžinija, SAD

2002 – bez nagrađenih

2003 – bez nagrađenih

2004. Nemanja Kaloper, Univerzitet u Kaliforniji, SAD, i Zoran Petrović, Institut za fiziku u Beogradu, Srbija

2005. Milan Damnjanović, Fizički fakultet u Beogradu, Srbija

2006. Bosiljka Tadić, Institut "Jožef Stefan", Slovenija

2007. Zoran Radović, Fizički fakultet u Beogradu, Srbija, i Ljiljana Dobrosavljević-Grujić, Institut za fiziku u Beogradu, Srbija

2008. Vladimir Dobrosavljević, Državni univerzitet u Floridi, SAD

2009. Čedomir Petrović, Nacionalna laboratorija Brukhejvn, SAD

2010. Vlatko Vedral, Univerzitet Oksford, Velika Britanija

2011. Dejan Stojković, Državni univerzitet Njujorka u Bafalu, SAD

Naučna karijera

Prestižnu nagradu "Marko Jarić" iz fizike za 2011. godinu dobio je prof. dr Dejan Stojković. Ovog američkog naučnika koji predaje na Državnom univerzitetu Njujorka u Bafalu za nagradu nominovale su kolege sa Instituta za fiziku, gde je magistrirao. Stojković je, inače, kao prvi u generaciji, diplomirao 1994. na Fizičkom fakultetu u Beogradu, a doktorirao je 2001. na Univerzitetu u Klivlendu (*Case Western Reserve*), u Sjedinjenim Američkim Državama, na kom postoji prestižna grupa za kosmologiju. Dobio je dva postdoktorska radna mesta, na Univerzitetu Alberta u Edmontonu i na Univerzitetu Mičigen u An Arboru. Prva profesura Stojkoviću je ponuđena na univerzitetu gde je i doktorirao, a 2007. je prešao na Državni univerzitet Njujorka u Bafalu (*SUNY*), gde i sada predaje. Jedan od njegovih najznačajnijih i vrlo citiranih radova je "Quantum radiation from a five-dimensional rotating black hole" ("Kvantna radijacija iz petodimenzijalnih rotirajućih crnih rupa"), objavljen u prestižnom časopisu "Physical Review" 2003. godine. Jednako zanimljiv bio je i rad "Homogeneity, flatness and large extra dimensions", objavljen 2001. godine u časopisu "Physical Review Letters". U ovom radu predstavio je rešenja koja je sa kolegama Glenom Starkmanom i Markom Trodenom pronašao za složene kosmološke probleme u kontekstu teorija sa više dimenzija. Međutim, prema uticaju koji je izvršio na svetsku nauku, ubedljivo najpoznatiji Stojkovićev rad je "Electroweak stars: how nature may capitalize on the standard model's ultimate fuel", takođe objavljen u "Physical Review Letters". U ovom radu se predviđa postojanje nove klase zvezda koje su nazvali "elektroslabim zvezdama", o čemu su izvestili najprestižniji svetski naučni časopisi.

tamo, i napravili kakve-takve karijere, vrlo ih je lako pozvati. Znači, kad god dođem ovde, čak i na odmor, kada dođem privatno, održim predavanje. Institut za fiziku, "Kolarac", Niš, čak i u Vranju, gde ne postoji fizički fakultet ja držim predavanje. I ta predavanja su izuzetno dobro primljena.

Ali, ono što bih hteo da naglasim je da ne može tako stihijski. Mora sistematski. Znači, ne može tu i tamo neki svetli primer. Sve mora da bude mnogo organizovanije, mora da postoji sistem i jedna stalna povezanost naših institucija ovde sa institucijama u inostranstvu.

Amerika je dugi niz godina uzimala mozgove sa svih strana. Evropa upravo to sada radi i ima program koji se nezvanično zove *Brain drain America*. Ta inicijativa je vrlo dobra. To je evropska inicijativa koja je dostupna i Srbiji, možemo da apliciramo za te fondove.

Kolika je verovatnoća da vi lično, sa vašim iskustvom i takvom naučnom karijerom, pređete sa svojim timom u Srbiju? Šta sve treba da se desi?

Pa, potrebni su bar približni uslovi kao u Americi. Znači, jedna pristojna plata, grantovi koji bi mi omogućili da putujem, da zapošljavam ljude. Ja sam teoretičar, meni ne treba skupa eksperimentalna aparatura, meni treba kompjuter i printer. Ali, ono što je možda bitnije od svega toga je stabilnost. Ne treba meni to na dve ili tri godine, ja dođem ovde i kad prođu te dve godine, šta posle?

Kako u Americi reagujete na vesti kao što je ukidanje Ministarstva nauke?

Pa, utisak nije baš pozitivan. Prvo, ono što bode oči je da su sve promene koje se dešavaju ovde neperturbativne, kako mi kažemo. Nisu male, nego odjednom, op, nema ministarstva. A kako se to tumači? Ja ne znam koja je bila originalna ideja, ne znam sve detalje, ali utisak sa strane je da nama ne treba nauka. Poruka je: nama ne treba nauka, nama nauka nije bitna, mi smo mala zemlja, mi ne možemo da ulažemo u nauku, znači, nama ne treba ministarstvo za nauku. A to je upravo ono što sam rekao na početku: ako mi ukinemo nauku, uštedećemo neki dinar sada i izgubićemo milijarde na duži rok. Celo društvo će da se sroza dole, ako skinemo glavu društva.

Srbija je posle mnogo godina postala pridruženi član CERN-a, a vaš rad je u velikoj meri vezan za tu ustanovu. Koliko je značajno biti član CERN-a?

Jako, jer sada naši mladi stručnjaci dobijaju šansu da provedu neko vreme tamo, da tamo urade svoje magistarske ili doktorske teze. Baš sam danas čuo da su neki od naših naučnika već to uradili. Oni su sad u centru zbivanja i naravno da svaki put kad dođu ovde održe seminar, predavanje, ili neki kraći kurs na kome će preneti sve to znanje. Izuzetno je značajno što smo pridruženi član CERN-a, trebalo bi da postanemo i puni član. Koristi su mnogostruke. Sada su nam dostupni i fondovi. Jeste, plaćamo neku participaciju, ali kada bismo mogli da odškolujemo samo deset naših stručnjaka, možda i manje, to će automatski da se isplati. Imamo pristup njihovim fondovima koje možemo da koristimo. A kao što sam rekao, imamo mnogo talentovanih. Samo ih treba usmeriti na pravi način i iskoristiti sve što se pruža.

Kako danas živi naučnik vašeg kalibra u Americi?

Prijatno. Ono čime se bavim obezbeđuje mi i egzistenciju, a imam i potrebne uslove za rad, da radim ono što volim. A to je jedino i što bih mogao da radim. Maltene radim svoj hobi i još mi neko za to plaća i to dobro. I sve to stabilno. Ne vidi se kad će da prestane, ne postoji strah da sledećeg meseca neću dobiti platu. Ili da se ukine grant i da će biti uskraćena putovanja i prezentacije otkrića i teorija na konferencijama i seminarima. Život nije loš, ali naravno da me s vremena na vreme muči nostalgija. Rodio sam se ovde, tu mi je familija, tu se najlepše osećam, kad bi postojali isti uslovi ovde kao tamo, nijednog trenutka ne bih razmišljao. Odmah bi se vratio.

Kako jedno dete iz vašeg grada, Vranja, koje ima takav obrazovni sistem kakav ima, danas motivisati da sledi taj put? I uopšte uvesti ga u svet fundamentalnih nauka?

Pozvao bih ga na moje predavanje. Održim predavanje, pričam o crnim rupama, i ako ga zainteresujem još kao klinca, počeće da se raspituje kako da i on postane naučnik. Onda mu se lepo kaže da mora prvo da završi školu i stekne jaku osnovu iz matematike i fizike, a tek onda da razume odgovore na pitanja koja sada postavlja: šta je sve ovo oko nas, zašto smo mi tu, šta radimo u stvari... Možda bi trebalo da spomenem i "Petnicu" koja je odigrala značajnu ulogu. Zato što sam tada, kao srednjoškolac, imao priliku da pričam sa profesorima, to su svi ovi profesori koje sam sad ovde u Beogradu video, i postavio im ta pitanja. ◂

Marija Vidić
Slobodan Bubnjević

piše: Teofil Pančić

Gde si bio – nigde...

Kada Šešelj ovih dana podvlači crtu, mi možemo jasno da vidimo da iza ne ostaje baš ništa, samo otužna banalnost grozdića "plemenskih" floskula

Evo je prošlo devet godina otkad se Vojislav Šešelj, ostavivši ucveljenu i osirotelu Otadžbinu, pojavio u Pritvorskoj Jedinici na obali Severnog mora, i od tada nam nije dolazio čak ni za vikend, samo nam se ukazivao preko televizora, a članovima Centralne otadžbinske uprave – što je nešto što postoji, eno ga u Zemunu, mada fakat zvuči izmišljeno na onaj stripovski način, kao kad kažeš "Žalosna sova" ili "Profesor Okultis" – još i preko spikerfona. To na onim zaumnim paraspiritističkim sesijama kad se okupe da ga slušaju, a on Izdaje Smernice i s onom jedinstvenom lucidnošću *proširuje područje borbe*. Vjerica sve hvata beleške, a Lidija pamti, ipak je ona glumica, na neki način.

Sasvim ozbiljno: toliko se Šešelj nekako *virtuelizovao* u ovih devet godina da se ne bih čudio da neki u međuvremenu do punoletnosti dorasli mladi ljudi uopšte ne veruju da ovaj stvarno postoji; ne biste ni vi na njihovom mestu, ne biste ni vi bez vašeg iskustva. Da se razumemo, ovaj neobičan *deficit realnosti* slike Šešelja u današnjoj Srbiji nije samo posledica njegovog dugog odsustva. Naprotiv, ta se fizička izmeštenost samo zgodno nakalemila na nešto mnogo starije od toga: i dok je bio tu, nije bilo lako poverovati u to da je ovaj bizarni primerak istočnoevropske postkomunističke polit-inteligentske klase baš sasvim stvaran i baš sasvim od ovoga sveta. U najmanju ruku još otkad se, tamo ranih osamdesetih, ukazao u Beogradu, Šešelja prati neka vrsta *senke nestvarnosti*, i tu ništa ne menja ni ako ste ga ne samo videli nego i dotakli – ili je on dotakao vas, recimo rukom nekog svog telohranitelja koji vam huncutski baca kore od banana pod noge. A vi se sve oklizavate čelom na telohraniteljeve šake, i tako više puta. Ako ne znate na šta aludiram, zaboravite; ne biste verovali ni da vam se objasni. Eto, pa baš o tome i govorim: čovek nikada, ni rečju ni delom, nije delovao baš stvarno i "izistinski", mada su posledice mnogo čega što je činio bivale i te kako stvarne. Zato je, uostalom, i dospeo u Pritvorsku, tamo daleko.

Ipak, ne bavim se ovde Šešeljevim sudskim procesom, niti time je li kriv ili nije nevin za ono što mu zakon stavlja na teret. Zanimljivijom mi se čini njegova pompezna "završna reč" koja je u toku, ali opet ne u nekom procesno-pravnom smislu (a ne bi se reklo ni da je njemu mnogo do toga; jok, taj direktno opšti sa Istorijom, baš kao Milošević pre koju godinu na istom mestu). Ne znam koliko je javnost toga svesna, zabavljena tzv. dnevnopolitičkim stvarima, ali Vojislav Šešelj ovih dana u Hagu zapravo svodi račune; i to ne samo lične, u vidu (dakako, narcisoidno-drčne) rekapitulacije jedne individualne javne egzistencije, nego nužno i "kolektivne", u tom smislu što je Šešeljevo "teorijsko" delovanje u osamdesetim, a naročito političko i sasvim praktično u devedesetim zapravo jedna od najpreciznijih slika vremena i prilika. Prostije rečeno: ne govori Šešelj ovih dana ništa što dugo nije bilo uverenje većine – on samo to ponekad kaže na nešto manje zakučast, utoliko i "brutalniji" način. Ovo dolazi otuda što je njegova ideologija, inače najbliža onome što Majkl Bilig naziva "banalni nacionalizam", lišena i kabinetsko-komunističkih pojmovnih nanosa od kojih su patili miloševićoidi, a i sve one klerikalno-monarhističko-ljotićoidne bižuterije, u kojoj su se davili naši "salonski nacionalisti", ti šampiooni jalovosti, dosade i taštine praznine. Šešelj nije ništa od toga, njegovo *vjeruju* nešto je mnogo bazičnije: to je neka vrsta samosvrhovitog plemenskog samoobožavanja koje ne traži nikakvo prethodno utemeljenje izvan sebe samog. Pa otuda ne mora mnogo ni da se femka i prikriva svoju "neoplemenjenu" brutalnost.

Šta ovo praktično znači? Šešelj je "srpski nacionalista" (a ne hrvatski, litvanski, mandžurijski) jer je Srbin, on je za Veliku Srbiju (a ne Hrvatsku, Litvaniju, Mandžuriju...) iz istog tog razloga, sve je u njegovom intelektualno-političkom delovanju označeno tobože samorazumljivim "srpskim predznakom" naprosto zato što mu je svojevremeno rečeno da je Srbin. Da mu je rečeno da je Hrvat, Litvanac ili Mandžurijac, čovek tog mentalnog sklopa ponašao bi se isto, ali dakako s drugim "predznakom". Intelektualac traga za istinom razabirući se jedvice u prašumi sveta koji je savršeno skriva, ne određujući unapred šta će pronaći, ravnodušno spreman na svaki mogući odgovor do kojeg dođe; Šešelj u mišljenju i delovanju polazi sa druge strane: ono što njega zanima to je tugaljivi grozdić unapred poznatih provincijalnih ideologema, nekakva "srpska istina", separatno, tribalno tumačenje sveta u kojem su stvari tako postavljene da nužno služe "našem pravu" na već bilo šta. Recimo, na one famozne Karlovac, Karlobag, Viroviticu i Ogulin.

Ali, zašto je ovo važno i šta to nama zapravo govori, ne toliko o Šešelju koliko o našim životima? Kada Šešelj ovih dana *podvlači crtu*, mi možemo jasno da vidimo da iza ne ostaje ama baš ništa: savršena praznina, zapanjujuća trivijalnost. Da biste iz epohalnog sloma komunističke utopije izvukli zaključak da je istorijski protivotrov "državotvorno ujedinjenje" svih pripadnika vašeg etnosa pod jednom zastavom, za to vam uistinu ne treba mnogo više moždanih kapaciteta od onih u vinske mušice. Bilo kakvo suvislo mišljenje počinje tek nekoliko okretaja dalje od ovih mehanskih mudrovanja. Šešelj nam, međutim, s ponosom saopštava da ništa drugo osim toga nema, niti je umeo proizvesti, niti uopšte misli da bi mu išta više od toga bilo potrebno da bude srećan, ispunjen i zaokružen, kao intelektualac i kao političar. A mi to gledamo i čudimo se: auh, dakle, *to je bilo to*? U *to* je Srbija ulupala deset, pa i dvadeset svojih godina? E pa, da, nema tu ništa iza, nikakve metafizike, samo promajna praznina banalnosti. Ali, tako vam je to sa "ideologijom" plemenskog samoobožavanja u svim njenim inkarnacijama: njena je praksa moguće zločinačka, ali njena je mentalno-kulturna slika uvek sasvim, sasvim (is)prazna. To je Ništa koje se ravnomerno puni sobom i onda tako napunjeno lebdi svetom, dok ne odjezdi u stratosferu. ◂

Bus je skroz Plus

Dva meseca od uvođenja BusPlus sistema, broj prodatih karata je povećan u odnosu na prošlu godinu, a Beograđanima su na raspolaganju usluge SMS servisa i informativnih ekrana. U planu je uvođenje dnevnih, trodnevnih i nedeljnih karata

BusPlus, dva meseca posle

Na najprometnijim stanicama javnog prevoza pušteno je u rad prvih deset ekrana koji putnicima pružaju informacije o udaljenosti vozila gradskog prevoza

Informativni ekrani koje je postavila Direkcija za javni prevoz pokazuju broj linije vozila koje pristiže na stanicu, naziv okretnice prema kojoj se vozilo kreće i broj stanica koliko je vozilo udaljeno.

Studentkinja Sandra Miljaković (19) svakoga dana putuje od Karaburme do Trga Republike i kaže da su ekrani sa informacijama "odlična stvar". "Predavanja na fakultetu obično počinju oko 14 sati, kada je velika gužva u prevozu. Sada možete da vidite kada dolazi sledeće vozilo, i lakše je, makar ono bilo udaljeno i pet stanica. Mogu da se orijentišem i izračunam koliko će mi vremena trebati da stignem do Trga", objašnjava Sandra. Ljiljana M. kaže da "mnogo voli plastiku", koja je bolja od nekadašnjih "pantljičara" i pojedinačnih karata.

Građanima su za sada informativni ekrani dostupni na deset najprometnijih stajališta u užem centru grada. U BusPlusu kažu da će u narednom periodu informativnim ekrani biti opremljeno još 100 stajališta u gradu.

BUSPLUS SMS SERVIS: Na stajalištima na kojima nema ekrana, građanima je na raspolaganju korišćenje SMS servisa. Obeleženo je 2500 stanica u gradskoj zoni – na stanicama sa nadstrešnicama, šifra stanice ispisana je na informativnoj tabli i obeležena žutom bojom. Na ostalim stanicama šifra se nalazi u donjem desnom uglu informativne table.

Ukoliko na mobilnom telefonu ukucate **011*šifra stajališta#* i pritisnete taster za pozivanje, dobićete povratnu poruku koja sadrži informacije o linijama koje staju na toj stanici i koliko stanica su dva sledeća vozila svake linije udaljena od vas.

U BusPlusu kažu da su informativni ekrani i SMS servis rađeni po uzoru na svetske metropole i da je cilj da se građanima omogući lakše i efikasnije kretanje. Beograđani se još uvek navikavaju na novi sistem, ali kažu da se na dobre stvari čovek lako navikne.

Dalibor Živković (40) sa Miljakovca na posao ide gradskim prevozom i SMS servis koristi svakoga dana. "Sada brže stignem na posao. Ukoliko je autobus kojim idem udaljen više od dve stanice, jednostavno uđem u prvo vozilo koje naiđe i sačekam svoj autobus na nekoj od narednih stanica. Servis je besplatan, što je dodatno olakšanje", kaže Dalibor.

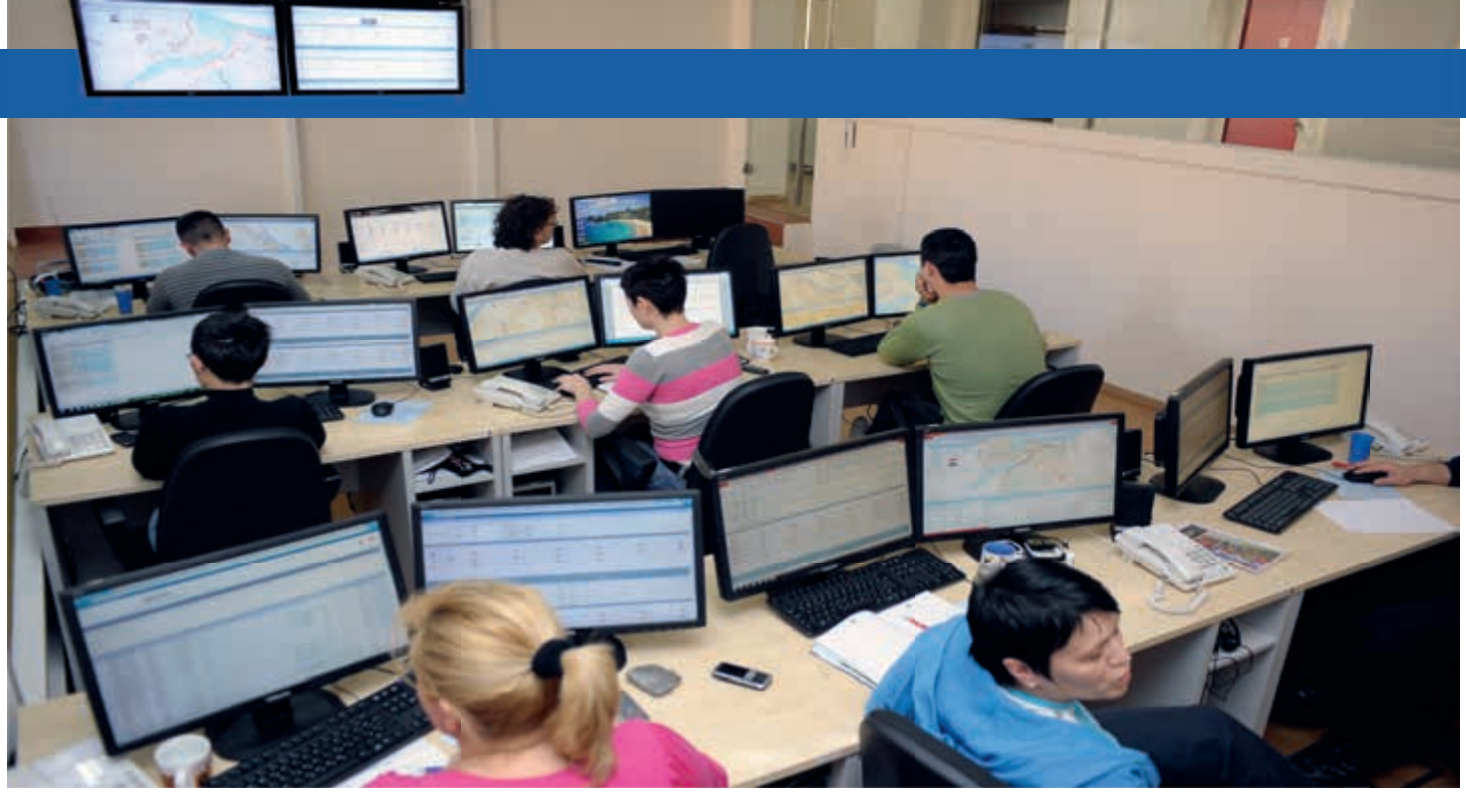
Prvih šest meseci korišćenje SMS servisa biće besplatno.

Kako objašnjava član Gradskog veća Beograda Željko Ožegović, nakon isteka ovog perioda usluga SMS servisa će se naplaćivati po ceni standardne SMS poruke u mobilnim mrežama, a u planu je i podizanje SMS servisa na viši nivo. "Videćemo kako će funkcionisati SMS servis, jer samo održavanje sistema zahteva sredstva, ali kada se sistem bude uhodao, u planu je da građanima bude dostupna informacija za koliko tačno minuta stiže sledeći autobus."

SISTEM ZA KONTROLISANJE I UPRAVLJANJE VOZILIMA: Gordana Maričić nekada je radila kao otpravnik vozila na okretnicama, a od uvođenja novog sistema i jednomesečne obuke radi kao dispečer u Kontrolno-operativnom sistemu Direkcije za javni prevoz. Njen posao je manje-više isti, praćenje funkcionisanja saobraćaja gradskog prevoza. Međutim, umesto beležnice i zapisivanja podataka o dolasku i odlasku vozila sa okretnice, sada svoj posao kontrole saobraćaja obavlja na daleko efikasniji i moderniji način.

"U svakom trenutku vidimo gde se koje vozilo nalazi, kojom se brzinom kreće. U kontaktu smo sa vozačima, koji nam mogu slati već pripremljene poruke, i izvestiti nas o kvaru ili gužvi", objašnjava Gordana.

Operativno-kontrolni centar radi 24 sata, svakog dana u nedelji. Prate se vozila na svim linijama, od izlaska do povratka u garažu. Vrši se kontrola realizacije planiranog reda vožnje, poštovanje definisane trase, a sa ciljem povećanja efikasnosti i bezbednosti.

U SVAKOM TRENUTKU VIDIMO GDE SE KOJE VOZILO NALAZI: Ekipa dispečera na poslu

Željko Ožegović objašnjava da se u Operativno-kontrolnom centru vrše analize funkcionisanja saobraćaja i da će na osnovu njih, između ostalog, biti pojačane linije koje su najprometnije. Zbog toga je jako važno da korisnici prevoza očitaju svoje elektronske karte.

"Jako je važno očitati BusPlus karte, čak i ako su mesečne. Očitavanjem karte pri ulasku u autobus, sistem dobija tačnu informaciju koliko ima putnika i na osnovu toga se mogu pojačavati ili uvoditi nove linije. Građani očitavanjem karata zapravo pomažu poboljšanju efikasnosti sistema", kaže Ožegović.

POVEĆAN BROJ PRODATIH KARATA: Do sada je izdato više od milion BusPlus karata, od čega preko 600.000 peronalizovanih. Prihod od prodaje karata je povećan od uvođenja novog sistema – u februaru je prihod od prodatih karata bio veći za 13,5 odsto od prihoda ostvarenog u novembru 2011. godine, kada je ostvaren najviši prihod u prošloj godini.

Međutim, i pored povećanog broja prodatih karata, još uvek je dosta onih koji prevoz koriste bez karata. Od početka marta, kada je počela kontrola putnika, izdato je 4000 opomena i naplaćeno 40 kazni na licu mesta. "Važno je da građani shvate da je javni prevoz u Beogradu najjeftinji u Evropi. Neplaćanjem prevoza građani štete sami sebi i celom sistemu."

NOVI TIPOVI KARATA: Planira se uvođenje i novih tipova karata – dnevnih, trodnevnih i nedeljnih. Novi tipovi karata će naročito biti pogodni za turiste i one koji u glavni grad svrate na nekoliko dana.

Pored uvođenja novih tipova karata i nadogradnje BusPlus sistema novim uslugama, Grad planira i kupovinu 400 novih vozila krajem ove ili početkom sledeće godine. U planu je kupovina 280 zglobnih i 120 običnih autobusa. Povećanjem mesta za kupovinu i dopunu kartica dodatno će se povećati pristupačnost za sve korisnike gradskog prevoza.

PETRA ŽIVIĆ

Iskustvo za poneti

Iako zemlje iz okruženja, poput Hrvatske i Slovenije, imaju slične sisteme javnog prevoza u svojim glavnim gradovima, BusPlus sistem Beograda poslužiće kao uzor onima koji još nisu uveli elektronske sisteme. Kako najavljuju u Gradskom veću, početkom aprila Beograd će posetiti gradonačelnik Sofije i šef odeljenja za saobraćaj tog grada, kako bi se upoznali sa načinom funkcionisanja BusPlus sistema.

Informativni ekran

Informativni ekrani dostupni su na sledećim stajalištima – na stanicama na Slaviji u smeru ka Crvenom krstu, u Ulici Kralja Milana u smeru ka Terazijama, na Zelenom vencu u Brankovoj ulici u smeru ka Terazijskom tunelu, u Takovskoj ulici preko puta Glavne pošte u smeru ka Mostarskoj petlji, u Bulevaru kralja Aleksandra kod Pionirskog parka u smeru ka Vukovom spomeniku, kod Opštine Novi Beograd u smeru ka centru grada, kod Doma omladine prema Pančevačkom mostu, u Požeškoj na stanici Kijevska u smeru ka centru grada, na Beogradskom sajmu u smeru ka Banovom brdu i u Bulevaru Mihajla Pupina na stanici Šest kaplara kod tržnog centra "Ušće" u smeru ka Starom gradu.

Vreme parkova

Za ovo proleće planirana je rekonstrukcija nekoliko parkova, izgradnja novih modernizovanih igrališta za decu, uređivanje blokovskog zelenila, kao i stvaranje novih ograđenih prostora za kućne ljubimce

Vremenska prognoza za mart ove godine ide naruku svima koji vole da provode vreme u prirodi, šetaju se i igraju se. Da bi ove prolećne radnje bile pravo uživanje za Beograđane, javno komunalno preduzeće "Zelenilo Beograd" uveliko radi na realizaciji planova predviđenih za ovu godinu, ali i na osmišljavanju novih projekata.

TAŠMAJDANSKI PARK

Nova igrališta će se razlikovati od starih po tome što je za podlogu umesto betonskih kocaka korišćena guma, radi dečije bezbednosti. Dva ovakva igrališta već se nalaze u obnovljenom Tašmajdanskom parku, čija je rekonstrukcija završena krajem aprila prošle godine. Da podsetimo, park je obogaćen sa 17 savremenih sprava za vežbanje na otvorenom, trim stazom dužine 500 metara, muzičkom fontanom, 6 novih česmi, ograđenim delom za slobodno puštanje pasa i posebnim parkovskim "nameštajem" – 200 novih klupa i 20 ležaljki za odmaranje. Kako bi se olakšao pristup obnovljenom sanitarnom objektu u okviru parka, postavljena je i rampa za lica sa posebnim potrebama.

PARKOVI ZA PSE

Prošle godine izgrađeno je šest prostora za slobodno puštanje pasa, a u ovoj godini se planira izgradnja dva takva prostora, i to u ulici Tadeuša Košćuška i na zelenoj površini na Malom Kalemegdanu. "Konačno imam mesto gde mogu da izvedem Doli da

PARK U BELIM VODAMA (GORE), TAŠMAJDANSKI PARK, KUTAK ZA PSE U KARAĐORĐEVOM PARKU, PARK U NASELJU BRAĆE JERKOVIĆ, PARK NAUKE

STUDENTSKI PARK, BANJIČKI POTOK

se istrči, malo poigra sa ostalim kucama. Ne moram da mislim da li je negde pobegla, jer je prostor ograđen, a i prostrano je, tako da se tu lepo izmori. Živimo u trosobnom stanu i nemamo dvorište, tako da je ovo od velikog značaja prvenstveno za pse i njihove gazde koji žive u zgradama", priča Maja, vlasnica psa, koju smo zatekli u prostoru za pse u Karađorđevom parku.

BANJIČKA ŠUMA

Banjička šuma na Voždovcu stavljena je pod zaštitu kao spomenik prirode i kategorisana kao značajno prirodno dobro. Njenim centralnim delom prolazi Banjički potok, a uređenje njegovog toka jedan je od bitnih projekata JKP-a "Zelenilo". U planu je da se dno potoka obloži prirodnom podlogom, kamenjem, kako bi se na taj način potok sanirao i adaptirao. "Živim preko trideset godina u blizini ove šume, i redovno se ovuda šetam sa prijateljima. Začudilo me je to što retko ko od mojih poznanika zna da tu postoji bilo kakav potok. Jednostavno, ni po čemu nije bio zanimljiv. Delovalo je kao da je presušio. U poslednjih par godina primetio sam da su malo sredili taj deo, postavljeni su klupe, most i omogućen je lakši prilaz potoku. Bilo bi lepo da se on nekako obnovi i da opet oživi, jer je lepo slušati šum vode dok šetaš šumom", priča penzioner Milovan, i nastavlja svoju popodnevnu šetnju.

Glasaj za parkove

Na sajtu JKP-a "Zelenilo" (www. zelenilo.rs) u toku je anketa "Kako zajedno da sprečimo uništavanje zelenih površina, parkovskog mobilijara i dečjih rekvizita?". Ponuđeni odgovori su: oštrijim kažnjavanjem, pojačanim nadzorom nad parkovima, edukacijom građana. Do petka 16. marta glasalo je 148 građana, od kojih 55 odsto smatra da je kažnjavanje rešenje, 22 odsto glasalo je za nadzor nad parkovima, a 23 odsto za edukaciju građana.

Parkovi u izgradnji

Rekonstrukcija Akademskog parka, koji se nalazi u centru Beograda, između Vasine ulice i Studentskog trga, započeta je prošle godine. U ovoj godini planirano je asfaltiranje svih čvrstih zastora, izgradnja cvetnjaka, postavljanje ograda od kovanog gvožđa oko njih, obnavljanje travnjaka i postavljanje novih klupa, đubrijera za otpatke i đubrijera za higijenu pasa. Predviđena je i sanacija parka kod Ekonomskog fakulteta, Pionirskog parka preko puta Narodne skupštine, kao i parka kod Vojne gimnazije, koji predstavlja deo jedne od najvećih i najlepših zelenih površina u Beogradu, Hajd parka. U naredna tri meseca planiraju se radovi na dečjim igralištima u Borči, Padinskoj Skeli, Rakovici i u naselju Braće Jerković.

PARK NAUKE

U Parku nauke na Adi Ciganliji deca mogu da se uvere da nauka nije bauk, već nešto primenljivo i zabavno, o čemu je "Vreme" već pisalo. "Eksponati su dizajnirani tako da se obrate dečijim čulima, a onim malo starijim da objasne fenomene iz raznih oblasti, kao što su astronomija, fizika, akustika, psihologija ponašanja", objašnjava autor projekta Nemanja Đorđević. "Cilj je da se nauka učini dostupnom svima", kaže Đorđević. Izgradnja Parka nauke, koji je napravljen u saradnji grada Beograda i Javnog preduzeća Ada Ciganlija, trajala je dva meseca, a prema rečima autora projekta saradnja je bila besprekorna. U Parku nauke, koji se prostire na 200 kvadratnih metara, postavljeno je šest eksponata.

"Park je odličan, najčudnije je ovo gde se šapuće, hteo bih da ima još eksponata i kod mene u Kumodražu", kaže Jovan Vidović, učenik osmog razreda. Njegov drug dobacuje da ne bi ni išao u školu, samo bi ovde proučavao. Dobra vest je ta što se planira proširenje parka sa još zanimljivih eksponata. To je potvrdila Nada Dumić, član Gradskog veća, i izrazila očekivanje da će već naredne godine on biti bogatiji. Kako je Ada atraktivna lokacija sa dosta prirodnih resursa, jedan od planova jeste da ovaj park dobije i vodene eksponate.

ĐURĐICA BOGOSAVLJEVIĆ

PODZEMNI KONTEJNERI

Čistije i civilizovanije

Do kraja aprila biće ugrađeno još hiljadu i po podzemnih kontejnera u Beogradu, a uskoro i na celoj teritoriji grada

"Više mi se sviđaju od običnih", kaže Beograđanka Jelena Matić o novim, podzemnim kontejnerima koji svakodnevno niču po Beogradu. "Mislim da je odlično što nisu prljavi – ne ispada smeće iz njih, a i dobro je što se nalaze pod zemljom, praktično su nevidljivi. Jedino što mi se ponekad desi da se kesa zaglavi. Možda stavljam previše đubreta u jednu kesu", kaže naša sugrađanka, koja živi u centru grada.

Centar Beograda, međutim, nije jedina lokacija gde savremeni, novi kontejneri zamenjuju one stare – plan je da pokretni, plastični ili metalni, postanu prošlost. "Naš cilj je da ceo Beograd dobije podzemne kontejnere", kaže za "Vreme" Mirjana Karić iz Javnog komunalnog preduzeća "Gradska čistoća". "Plan je da se do kraja aprila ugradi još hiljadu i po podzemnih kontejnera – reč je o novoj, poboljšanoj tehnologiji odlaganja otpada koja uzima primat u evropskim gradovima, a sve češće se i u zemljama regiona o njima govori kao o najboljem rešenju sistema za odlaganje kućnog smeća", kaže Mirjana Karić.

U čemu su prednosti novih kontejnera? Osim očitih, estetskih (po rečima još jedne naše sugrađanke, sve deluje "čistije i civilizovanije"), jedan od ključnih aduta podzemnog kontejnera jeste njegova zapremina: stari kontejneri mogu da prime nešto više od jednog kubika smeća; novi može tri do pet puta više. Samim tim, biće potrebno više vremena da se napuni, a to ujedno znači i ređe pražnjenje, te je očigledna ušteda na gorivu i transportu. Takođe, valja zaboraviti i čest prizor oštrog, zagušljivog dima kako se vije iz nagorelog ili dopola otopljenog kontejnera: dani bilo slučajnog, bilo namernog paljenja smeća biće prošlost – iako se u betonskim bunkerima nalaze plastični kontejneri, njihov poklopac se sam zatvara, tako da će i namerno izazvan požar u startu biti ugušen zbog nedostatka kiseonika.

Naša sagovornica iz JKP-a "Gradska čistoća" navodi i dodatne prednosti koje pruža ovakav sistem:

"Ovakvi kontejneri se prazne isključivo noću, pa se saobraćaj ne usporava i ne remeti se dnevna rutina grada. Prednost im je i što su zatvoreni, zbog čega ne postoji mogućnost rasipanja smeća ili širenja zaraza. Osim višeg stepena higijene, podzemni kontejneri doprinose i lepšem izgledu našeg grada, obezbeđuju više prolaza za pešake na trotoarima, ali i veći broj parking mesta. Građani su veoma dobro prihvatili podzemne kontejnere, jer su se odmah istakle sve prednosti zbog kojih smo ih i projektovali. Zapravo, pozitivne reakcije sugrađana su nam i bile putokaz da nastavimo sa ugradnjom kontejnera pod zemljom".

Ipak, uz sve prednosti, Beograđanima će biti potrebno vreme da se naviknu na nov način odlaganja smeća. Sofija Konstantinović sa Dorćola, uz opasku da su joj novi kontejneri "lepši od onih koji se tako vuku po ulici", dodaje i da joj se ne sviđa što rukom mora da otvori poklopac. "Možda su još uvek malo nejasni za korišćenje. Mislim da bi trebalo da postoji neki sistem sa papučicom, da se otvaraju nogom, jer mi deluje dosta nehigijenski tako dodirivati te kontejnere. A ovako, estetski je mnogo bolje, i super je što su zatvoreni, jer ne mogu da se šire razni 'mirisi', kao ranije", kaže Sofija.

RADMILO MARKOVIĆ

"Eko kesa" za čistiji grad

Tokom 2012. nastaviće se besplatna podela kanti od 240 litara u prigradskim opštinama, u kojima nema kontejnera, a planira se i proširenje projekta "Eko kesa za čistiji grad", pokrenutog sredinom 2010. godine. Reč je o programu koji razvija ekološku svest građana, a ujedno poboljšava efikasnost recikliranja otpada tako što se razdvajaju različite vrste otpada – papir, metal i plastika. Za sada se projekat "Eko kesa" sprovodi na opštinama Savski venac, Stari grad, Vračar, Palilula i Zvezdara, a Mirjana Karić za "Vreme" najavljuje da će se do kraja godine proširiti na sve beogradske opštine.

"Građani odlažu papir, metalnu i plastičnu ambalažu u specijalne biorazgradive kese zapremine 120 litara, koje određenim danom u nedelji iznose ispred svojih kuća ili ulaza u zgradu. Odatle ih ekipe 'Gradske čistoće' odvoze u reciklažno dvorište, gde se razdvajaju i baliraju. Projekat je osmišljen tako da izađe u susret rastućem broju Beograđana koji uviđaju prednost reciklaže i koji shvataju da zahvaljujući primarnoj separaciji otpada naše okruženje postaje čistije i bolje mesto za život. Projekat će tokom 2012. godine biti proširen i na ostale beogradske opštine. Takvim sistemom odvajanja i sakupljanja papira, metalne i plastične ambalaže u svakom domaćinstvu Beograda obezbedićemo smanjivanje potrošnje sekundarnih sirovina. To, međutim, nije sve: smanjićemo i količinu otpada koji se odlaže na deponiju Vinča i time joj produžiti vek trajanja, a iskorišćene sirovine će se ponovo stavljati u proizvodnju, čime ćemo čuvati brojne prirodne resurse", objašnjava Mirjana Karić.

Inače, osim postojećeg reciklažnog dvorišta na Adi Huji, do leta se planira izgradnja još dva – jedno na Voždovcu, a drugo na Novom Beogradu.

TELEFONSKA LINIJA ZA RODITELJE DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Inkluzivna dečja prava

Roditeljima dece sa smetnjama u razvoju često se događa da dobijaju polutačne informacije vezane za dečja prava, a pojedine predškolske ustanove su još u strahu kad se pomene reč inkluzija

Više od 30 roditelja čija deca imaju određenih smetnji u razvoju obratilo se za pomoć i savet Sekretarijatu za dečju zaštitu grada Beograda. U februaru je otvorena nova telefonska linija 011/3309-249, namenjena roditeljima dece sa smetnjama u razvoju, koja radi svakog radnog dana od 8.30 do 16.30. Prema rečima Ljiljane Jovčić, gradske sekretarke za dečju zaštitu, od početka rada ove telefonske linije stručni tim se bavi konkretnim problemima sa kojima se roditelji svakodnevno susreću. Napravljen je plan poseta porodicama mobilnog tima sastavljenog od socijalnih radnika, psihologa i lekara specijaliste.

U Sekretarijatu za dečju zaštitu napominju da se ove godine oko 540 dece sa smetnjama u razvoju nalazi u redovnim vrtićkim grupama, što je dva puta više nego prošle godine, ne računajući decu koja su u razvojnim grupama

"Našim stručnim saradnicima javljali su se roditelji kojima su bili potrebni osnovne informacije i direktni kontakti sa institucijama kojima se mogu obratiti kako bi ostvarili svoja prava. U drugu grupu spadaju roditelji čija deca već borave u nekoj od naših predškolskih ustanova ili su u dnevnim boravcima, a imaju problem kome da ostave svoje dete vikendom ili posle uobičajenog radnog vremena ovih ustanova. Takođe su nam se obraćali i roditelji čija deca imaju retka oboljenja i njih će naš mobilni tim takođe posetiti kako bismo zajedno našli najbolji način da njihova deca prema utvrđenim potrebama budu uključena u neku od naših ustanova", objašnjava gradska sekretarka.

Mobilni tim već je posetio samohranu majku J. G. sa Vračara, koja se Sekretarijatu za dečju zaštitu obratila za savet oko svoje dvoipogodišnje kćerke, kojoj je dijagnostifikovana kognitivna hipotonija.

"Briga o deci sa smetnjama u razvoju je izuzetno teška, i emotivno i finansijski, i dobro je što postoji ova linija da možete nekome da se obratite, jer se roditeljima često događa da dobijaju polutačne informacije vezane za neka vaša prava, a pojedine predškolske ustanove su još u strahu kad se pomene reč inkluzija. Moja ćerkica je već šest meseci u redovnoj grupi u vrtiću i dobro se uklopila, tako da očekujem da ću u septembru moći da se vratim na posao, jer će ona biti spremna da boravi u vrtiću i do osam sati. Još nije samostalna u hodu, ali je napredak evidentan, i to što je dobila mesto u vrtiću ima višestruko značenje za roditelje. Osećamo da neko u društvu poštuje naše pravo na rad i normalan život, a naša deca na neophodnu socijalizaciju. Moje iskustvo je da treba podsticati majke da počnu da rade, ali je neophodno da postoje kapaciteti da se pomogne roditeljima da se oslobode osećaja krivice što zbog posla napuštaju dete, ali i da znaju da neko drugi jednako dobro može da brine o njima", kaže samohrana majka.

"Roditelji moraju da dobiju adekvatnu podršku od trenutka kada imaju saznanje da njihovo dete ima neku razvojnu smetnju, jer se neretko dešava da se mnogi usled konstantne brige o detetu osećaju potpuno iscrpljeno, te da često brigu o detetu preuzimaju samohrani roditelji. Jačanje kapaciteta cele porodice podrazumeva da u skladu sa potrebama deteta omogućite različite oblike vaninstitucionalne zaštite, kao što su privremeni i povremeni boravak i pružanje usluga na terenu. Naš mobilni tim će posebnu podršku pružiti onim porodicama koje su, uprkos navedenim problemima, rešile da prošire svoje potomstvo", napominje Jovčićeva.

Osim otvorene telefonske linije, roditelji su slobodni da izlože predloge i sugestije o onome što im je neophodno, a sve radi poboljšanja kvaliteta rada sa ovom populacijom i stvaranja što boljih uslova za pružanje podrške i planiranja novih servisnih usluga. Roditelji mogu da se obrate Sekretarijatu za dečju zaštitu i elektronskim putem, na mejl adresu ana.nikolin@beograd.gov.rs.

OTVOREN BIOSKOP "FONTANA"

Bioskop "Fontana", nekadašnje omiljeno mesto Novobeograđana, svečano je otvoren Festivalom frankofonog filma, u prisustvu velikog broja zvanica. Namera je, prema rečima organizatora, da bioskop "Fontana" postane centar evropskog i dečjeg filma, kao segmenta filmske umetnosti koji nedostaje prestonici.

"Želimo da se ovde prikazuju filmovi drugačijeg sadržaja, najkvalitetnija ostvarenja evropske kinematografije koja podstiču ljude na razmišljanje. Verujem da će ovo biti jedno lepo mesto za okupljanje u kome postoji dovoljno prostora za organizaciju događaja i drugačijeg sadržaja", istakao je predsednik opštine Novi Beograd Nenad Milenković. Rekonstrukcijom, koja je trajala skoro dve godine, obuhvaćeni su građevinski radovi, zamena instalacija, dok je u bioskopsku salu ugrađena najsavremenija oprema za emitovanje filmova putem digitalnog 3D projektora, ali i klasičnog milimetarskog projektora (35 milimetara). Centar Mesne zajednice "Fontana" sagrađen je 1967. godine i nalazi se pod zaštitom Zavoda za zaštitu spomenika grada Beograda.

VRTIĆ U MLADENOVCU DOBIJA NATKRIVENO SPORTSKO IGRALIŠTE

Vrtić "Sunce" u Mladenovcu uskoro će dobiti natkriveno dečje igralište, koje će mališani iz ove opštine moći da koriste za različite sportske aktivnosti i priredbe, bez obzira na vremenske prilike. Prema rečima Nebojše Cvetkovića, direktora PU "Jelica Obradović", igralište, čiju izgradnju finansira grad Beograd, biće presvučeno gumiranom podlogom prilagođenom deci, dok će u dvorištu vrtića biti postavljen i poligon za vežbanje.

"U vrtiću 'Sunce' boravi 200 dece, dok će buduće igralište moći da koriste sva deca iz naših vrtića. Natkrivena tavanica omogućiće da se deca igraju napolju kad je jako sunce, ali i kad pada kiša. Osim igrališta, koje će biti označeno za pet sportova, u planu je izgradnja poligona za vežbanje, čija je osnovna funkcija pravilno razvijanje fizičkih sposobnosti kod predškolaca", istakao je Cvetković.

Osim ovog objekta, mladenovački vrtić "Breza" godinama važi za prvi sportsko-ekološki vrtić u Srbiji, koji poseduje terene za razvijanje koordinacije pokreta i motorike kod dece. Sredstvima grada Beograda, u dvorištu ove predškolske ustanove u septembru prošle godine postavljen je i "spajdi" sistem za penjanje, uz već postojeću trim-stazu sa preprekama i terenom sa veštačkom travom za više sportova.

SANACIJA FONTANE ISPRED MUZEJA "25. MAJ"

Tokom maja počeće sanacija fontane ispred Muzeja "25. maj", a rok planiran za završetak radova je do septembra ove godine.

Radovi će obuhvatiti kompletnu arhitektonsko-građevinsku sanaciju objekta, zamenu postojećih instalacija vodovoda, kanalizacije i hidromašinske opreme, električnih instalacija za potrošače iz hidrotehničkog dela projekta i osvetljenje fontane. Stručni nadzor biće poveren Službi za nadzor i pripremu "Beogradskog vodovoda i kanalizacije", a Zavodu za zaštitu spomenika kulture grada Beograda konzervatorski nadzor.

U organizaciji opštine, na tom prostoru (velika fontana sa pripadajućim amfiteatrom) održavaju se džez festivali i druge manifestacije pod pokroviteljstvom Grada, tako da se uređenjem ovog prostora dobija jedan lep i upotrebljiv ambijent za okupljanje ljudi.

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ ZA MLADE BEOGRAĐANE

U prethodnih osam meseci, više od 200 mladih ljudi potražilo je besplatnu pravnu pomoć, koju je u okviru "Info rooma" pokrenula Kancelarija za mlade grada Beograda.

Sagovornica Beoinfa J. A. ispričala je kako to u praksi funkcioniše. Ona je nedavno ostala bez posla u jednoj privatnoj kompaniji. Kada joj je, kako je istakla, zbog prekobrojnosti dat otkaz, po ugovoru o radu bilo je predviđeno da joj se isplati otpremnina u roku od 30 dana.

"Nažalost, poslodavac nije ispoštovao rok, a kako nisam imala finansijskih mogućnosti da angažujem advokata radi tužbe, mislila sam da nikada neću uspeti da ostvarim svoja prava. Nakon saznanja za besplatnu pravnu pomoć koju nudi Kancelarija za mlade, obratila sam se njenom timu sa molbom za pomoć u ovoj situaciji. Advokat je, nakon prijema mog slučaja i uvida u dokumentaciju, odmah poslao opomenu pred tužbu mom bivšem poslodavcu, nakon čega su me odmah pozvali i isplatili dugovani iznos", istakla je korisnica projekta "Moja prava".

Prema podacima servisa o besplatnoj pravnoj pomoći, blizu 38 odsto zahteva mladih Beograđana bilo je iz oblasti porodičnog prava (razvod braka, alimentacija, nasilje u porodici, nasledstva), oko 35 odsto iz oblasti radnog prava (neisplaćene zarade, ugovori o radu, povrede na radu, nezakoniti otkazi, porodiljska odsustva), a skoro sedam odsto iz oblasti prava na obrazovanje (školarine, upisi na fakultet, stipendije, studentski krediti). Oko šest odsto korisnika imalo je problema iz oblasti imovinsko-pravnih odnosa (naknada štete), dok je 3,6 odsto zahteva bilo vezano za sferu zaštite ljudskih prava (diskriminacija, sloboda kretanja, mišljenja i izražavanja). Takođe, kako su istakli, čak 70 odsto korisnika je svoj pravni problem rešilo već u prvom susretu sa pravnim timom tog servisa.

Dodatak priredila: BILJANA VASIĆ; Fotografije: A. ANĐIĆ, www.sxc.hu, BEOINFO

piše: Ljubomir Živkov

Sigurna kuća

Mi proučavamo društvene pojave, fenomene, atentat bismo jamačno pomenuli, ali kad neko umre od raka to niukoliko ne spada u naše naučno polje rada

Već sam hteo da pitam zašto "Nova srpska politička misao" jedina prećutkuje smrt Verice Barać, maločas vidim da su preneli ono što je o pokojnici sa gorčinom, tugom i poštovanjem rekla profesorka Turajlić (političari su Vericu Barać omalovažavali i odmagali joj u njenom sizifovskom poslu).

Veličanstveno neutralni kao Srbija u snovima Vojislava Koštunice do pre pola sata nisu pomenuli odlazak sugrađanke zadužene da se suprotstavi podmićivanju, pojavi i te kako društvenoj i samim tim dostojnoj da ju novi srpski politički mislioci prouče, zar ne? Hara korupcija i drugde, ali se na naše pleme baš navrzla. Kako su se ono na Milana Čakulju obrecnule komšinice zatečene usred svađe: "Šta je, Milane, šta gledaš, zaigraće mečka i pred tvojom kućom!", a Milan im kazao: "A, ona kod mene stanuje...!" Tako i korupcija, ima pipke i ćerke-firme po celom svetu, ali ovde kao da joj je rodno mesto, sigurna kuća...

Nije li odlazak Verice Barać umanjio i nas, braćo mislilačka, jer smo obuhvaćeni čovečanstvom... – E, pa ovo više nije čovečanstvo, ovo je međunarodna zajednica, o kojoj zna se šta mi mislimo, u čemu imamo svakodnevnu podršku naših čitalaca koji baš zbog tolike predanosti u pisanju hvalospeva autorima i upravi NSPM-a deluju kao grupa teških zavisnika i danguba... Uostalom, kad prođe istorijska distanca tj. četrdeset dana i mi teoretičari možda ćemo reći svoje....

Možda imaju moto kao zrenjaninski časopis *Ulaznica*: "Mrtvima ulaz zabranjen. Život je ulaznica." Što sam kao novopečeni gimnazijalac bio razumeo kao otpor tradiciji i teroru mrtvih velikana kojih su pune čitanke, muzeji, galerije... (Ali i moglo im se da osnuju časopis sa takvim sloganom: Todor Manojlović još je bio živ!), da, možda je NSPM prigrlila svetonazor "Ulaznice", mada je uprava nedavno pok. Miloševiću posvetila baš dosta nežne pažnje, zaista, šta bih čuo da sam istraživački pozvao g. Vukadinovića i pitao ga zašto su smrt Verice Barać prećutali: "Znate, mi možda pišemo za 'Politiku', ali nemamo čitulje, i ne bavimo se običnom, redovnom smrtnošću, mi proučavamo društvene pojave, fenomene, atentat bismo jamačno pomenuli, ali kad neko umre od raka to niukoliko ne spada u naše naučno polje rada."

Dobro, ali ponekad i usamljenom pojedincu posvetite lepu pažnju: imali ste fotografiju Biljane Srbljanović i priču o njenom susretu sa g. Šonetom, dotad sam mislio da se bavite samo sudbinskim (propast Zapada, preporod Rusije) i uzvišenim temama (Kosovo, i kako ga vratiti u Preambulu).

Šta je Sindikat pravosuđa? Udruženje koje štiti radna i ljudska prava sudija, tužilaca, društvenih pravobranilaca samoupravljanja, tetkica, sudskih pristava, sudskih izvršitelja, sudskih veštaka, kurira, sudskih tolmača... Znate da su ljudi u crnom upriličili večerinku gde su zamezili sa tela golih devojaka, pa neka su. Sve što se punoletna lica dobrovoljno dogovore lepo je, ako ženske heteroseksualne zvanice drže da su bile dovedene u neravnopravan položaj, neka se bore za svoja prava da jedu sa maljavih muških grudi i konveksnih stomaka, svejedno mi je kud odlazi radnički dinar, svečana me večera zanima samo sa stanovišta antropologije razvrata: je li reč o inovaciji, o utemeljenju žanra, ili je ovo omaž bahanalijama koje su mi profesori istorije mudro prećutali? Ko je došao na ideju da se umesto srebrnog pladnja upotrebi nežna devojačka plot? Kako je smišljen jelovnik? Metalni sudovi u kojima su na švedskom stolu topla jela otpadaju, kao i ona vedra puna leda za šampanjac, moralo se ići na srednje hladna jela, na salate, pastu, na suši, ili na sendviče – gde je šta bilo servirano, šta se našlo na devojačkoj periferiji, a šta u samom geometr. središtu? Jesu li kuvari i posuđe stvar prethodno vežbali, ili je premijera prošla bez generalne probe? Istuširaćeš se, naravno, da sanitarno bude sve cakum-pakum, ali ne stavljaj nikakav parfem ni dezodorans, da ne bi hrana to odmah povukla... Kako je gozba počela? Zvanice se u početku skanjeraju, niko ne bi da ispadne proždrljiv, ali kad se led probije, apetit čini svoje, licemerni i glupi stid pokupi svoje odurne prnje i na delu bude radost života... Ko se prvi poslužio, ko je pak pokupio poslednji kanape, sa koje geografske širine i sa kojeg podnevka, koja su jela imala čast da prekriju polutar, šta se desilo kad su devojke ostale prekrivene samo mrvicama, parčićima povrća (kao pijaca u kasno poslepodne) i uljima iz dresinga, je li pisalo "birajte očima, ne rukama", ili je, naoborot, svak mogao da pipa i sam porculan dok uzima i vraća đakonije? Ipak te ovaj poslužavnik gleda, i kako onda da mu kao član sindikata ne pomiluješ makar obod, nadlakticu ili kuk: ako se maslinka koju si nameračio ispod ključne kosti otkotrlja ka pupku, nećeš od nje dići ruke... –

I ko je pospremio sto?

Hajde sada da te kupamo, pogledaj se kakva si, pa idemo s tobom u džakuzi, mora da si ozebla dok su se svi poslužili... Ili: sve smo sa tebe pojeli, sav zeleniš bio nam je predjelo, uvod u tebe, ali ne boj se, mi smo borci za prava radničke klase, a ne ljudožderi, tebe ćemo samo da liznemo, da te gricnemo i da te njušimo, jer mirišeš i na cimet sa jabuka, ali i na sebe...

Kako li je tekao poslovni razgovor: "Slušaj, imaš sto pedeset evra da nam budeš sofra, samo ležiš ispod svega što će ketering da donese, bićete vas dve, a ona koju budu prvu obrstili dobiće dvadeset evra bonus." ◂

“PUPS je sada u maloj koaliciji u kojoj smo bili i ranije, ali ovo je uvertira pred operu. Opera će biti tek po završetku izbora.”

JOVAN KRKOBABIĆ, predsednik PUPS-a, o učešću svoje partije u sledećoj vladi (B92)

Aca Lukas,

folker, na pitanje zašto je omiljen među ženama, odgovara: “Bolji sam frajer zato što dobro zarađujem. Ko bi me voleo da nemam ništa?! Svaku pametnu ženu privlači uspešan muškarac, a takav muškarac ne može da bude golja.”
O poslovnim planovima: “Razmišljao sam da otvorim agenciju za sekiraciju, u kojoj bi mi ljudi plaćali po 300 evra da se sekiram umesto njih. Siguran sam da bih u Srbiji dobro zaradio.” (Press)

Ivica Dačić,

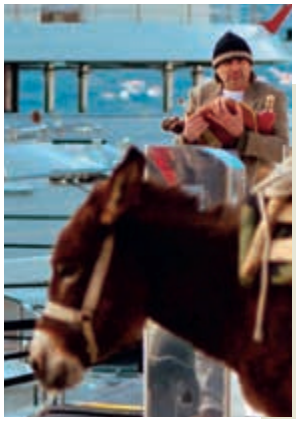

potpredsednik Vlade i ministar policije, i patrijarh Irinej potpisali su “u nedelju veče u Patrijaršijskom domu Memorandum o saradnji SPC-a i MUP-a na sprovođenju Strategije za borbu protiv droga u Srbiji”, tom prilikom ministar je rekao da se očekuje i velika pomoć Boga u borbi protiv narkomanije: “U borbu protiv tog zla treba da se uključi čitavo društvo. MUP deluje represivno, Ministarstvo zdravlja u domenu lečenja, a dobrodošli su svi koji na bilo koji način mogu da pomognu. Daj Bože da procenat izlečenja bude sve veći i da sačuvamo živote naše dece.” (“Kurir”)

Olja Crnogorac,

TV voditeljka, promoviše novu emisiju, a na novinarsko pitanje po čemu se razlikuje od koleginica, kaže: “Nisam o tome razmišljala. To gledaoci treba da prosude, ako sam uopšte i prepoznatljiva. Eto, možda to što mi je glas mnogo dublji u odnosu na ostale.” (“Kurir”)

Rambo Amadeus,

Svetski Kilo Car, objašnjava zašto je magarac glavni junak spota za pesmu *Euro-neuro* kojom će predstavljati Crnu Goru na Evrosongu u Azerbejdžanu: “Magarac je simbol održivog razvoja, a ja se ovim spotom pored razvoja turizma zalažem i za razvoj poljoprivrede, odnosno proizvodnje organske hrane.” (“Puls”)

Vladimir Vlajić,

“čuveni astrolog”, uporedio je horoskop pevačice Ane Bekute i ministra Mrkonjića i dokazao da je njihov susret morao da bude fatalan, ali da nije u pitanju samo kratkotrajni zanos, već njihova ljubav ima velike šanse da traje na duge staze pošto: “Ana je Devica, a Mrkonjić Blizanac, što govori o magnetnoj privlačnosti. Zato i ne čudi što su se njih dvoje zavoleli na prvi pogled. U njegovom horoskopu se vidi da njemu neostvarene žene uopšte nisu interesantne, koliko god lepe bile. Takve ga nisu zanimale ni u mladosti, a kamoli u zrelim godinama. Verujem da se on divio Ani mnogo pre nego što ju je upoznao, posebno u poslednjih šest godina, kada je njena karijera dostigla vrhunac. Milutinu sigurno imponuje to što je Bekuta talentovana, samostalna, vredna i što je majka. S druge strane, nju je osvojio njegov šarm, neposrednost, a naročito to što je džentlmen.”
A kako im se slažu karakteri: “Mislim da je ovaj par pravi primer za suprotnosti koje se privlače i dopunjuju! On je impulsivan, a ona ga smiruje, daje mu savete i podršku. Mrka ima Merkur u Blizancima, što znači da je pun ideja, ali da previše rasipa pažnju, pa mu Ana, čiji je Merkur u Devici, može dati odlične smernice. Osim što ima izraženu logiku, ona poseduje i jaku intuiciju, koja je snažnija čak i od njegovog bogatog životnog iskustva. Kad god bude poslušao Anu, može biti siguran da neće pogrešiti!”
Šta ih čeka tokom predizborne kampanje: “To bi trebalo da bude najbolji period za njega u poslednjih 12 godina! Lako se može desiti da ponovo bude ministar i u novoj vladi, a Anino učešće u kampanji bilo bi od velike pomoći njegovoj stranci. Ona je zakazala koncert u Centru ‘Sava’ za 24. april, što je idealan datum. Ako i njena nova ljubav bude bila na koncertu, to će biti pun pogodak.”
O njihovim moralnim kvalitetima: “Ana nije otimačica muškaraca, a i Mrkonjić je uvek bio iskren prema svojoj supruzi, što je često i isticao i verujem da je tako.” (“Alo”)

Dara Bubamara,

pevačica, pretrpela je oštre kritike Udruženje za zaštitu životinja zbog bunde iz kolekcije Toma Forda napravljene od "krzna nekoliko minijaturnih ponija", pa je pljunuvši žvaku na pod kritičarima poručila: "Jako je degutantno pričati o tome, jer nisam ja lično ubila te ponije, to je skupa bunda koju sam kupila u radnji."

Nekoliko dana kasnije, Dara poručuje da se popravila i "postala humanija": "Evo sada nosim komplet od pitona, sada sam ubila zmiju pa sam humana jer one su valjda zle životinje." ("Svet")

Mlađan Dinkić,

lider URS-a i veoma aktivan muzičar, na pitanje za koga ovih dana piše pesme, kaže: "Za Kikija, nešto i za Dženana Lončarevića."

Da li zvezde žele da im piše pesme: "Zovu, ali ne želim da preterujem. Sada nije vreme za pisanje pesama, ide kampanja."

Da li bi komponovao nešto i za Svetlanu Ražnatović: "Ne, koncentrisan sam uglavnom na rok i pop."

Da li je Haris Džinović pristupio URS-u? "Ne. Jedini član je Kiki, a Haris, on i Dženan će nam nastupati na mitinzima." ("Kurir")

Tanja Bošković

glumica, govori o Bogu: "Da nisam svojevremeno doživela velika osporavanja, ja bih poludela i mislila da mi sve pripada. Gospod se potrudio da me sačuva od sopstvene budalaštine. Bio je milostiv da me sačuva tako pustu, tako bezobraznu, kakva sam bila u mladosti."

Na konstataciju novinara da u mladosti nije toliko pominjala Boga, odgovara: "Ja Boga ne pominjem, ja u njega verujem. I to je normalno. Veliki je nesklad između mudrosti i snage. Ja sam imala snagu za četiri konja debela, a mudrost pileću. Vremenom se sklad uspostavlja. Nikada nije kasno, pogotovo za spoznaju Boga. Neko se ne pokaje na krstu, već sekundu pre nego što će pred Gospoda izaći."

Šta se desilo sa obećanjem da će upisati arheologiju zajedno sa svojom decom: "Upisala sam se na fakultet, ali sam ga posle pet dana napustila, jer to nije bilo ono što sam očekivala, da to budu predavanja, da se studira... a oni su svi govorili o prolaznosti, da knjige ne treba čitati od korica do korica, već da sve postoji na kompjuteru u tri dimenzije. Rekla sam da ne želim da učestvujem u toj stvarnosti. Ovi mladi imaju vremena za gubljenje, koliko im treba. Mi, u ovim godinama nemamo tog vremena, ono se nekako zgusnulo. Ne želim da ga potrošim na prolaznosti." ("Ilustrovana politika")

Mića Milošević,

reditelj koji je snimio prvi deo *Tesne kože*, govori o razlozima za uspeh svog filma u Hrvatskoj: "Te komedije su naš najizvozniji artikal. Hrvati u svojoj kinematografiji nemaju takve komedije. Oni nemaju osećaj za populističke komedije, jednostavno nemaju takvih stvari."

Kako su njegovi filmovi prihvaćeni u vreme kada su snimljeni: "U pitanju je 'jedna fenomenologija' jer su oni bili kvalifikovani kao jeftini šund. Moji filmovi su takvi da nisu bili po akademskim pravilima, nego su se lepili za život, proizilazili iz životnih situacija i okolnosti. Neka vrsta dokumentarne komedije, mala je bila razlika između igranog i stvarnog. Tu vidim njihovo trajanje i danas. Optuživali su me da je to jeftin humor i neće trajati više od jedne sezone. To im je bio prst u oku, evo oni, kao, prave umetnost, a ja se zajebavam. Pisali su da je *Tesnu kožu* napravio čovek koji mrzi ljude! Zato što su verovali da je umetnost svetinja, a umetnost je vrlo relativna." ("Danas")

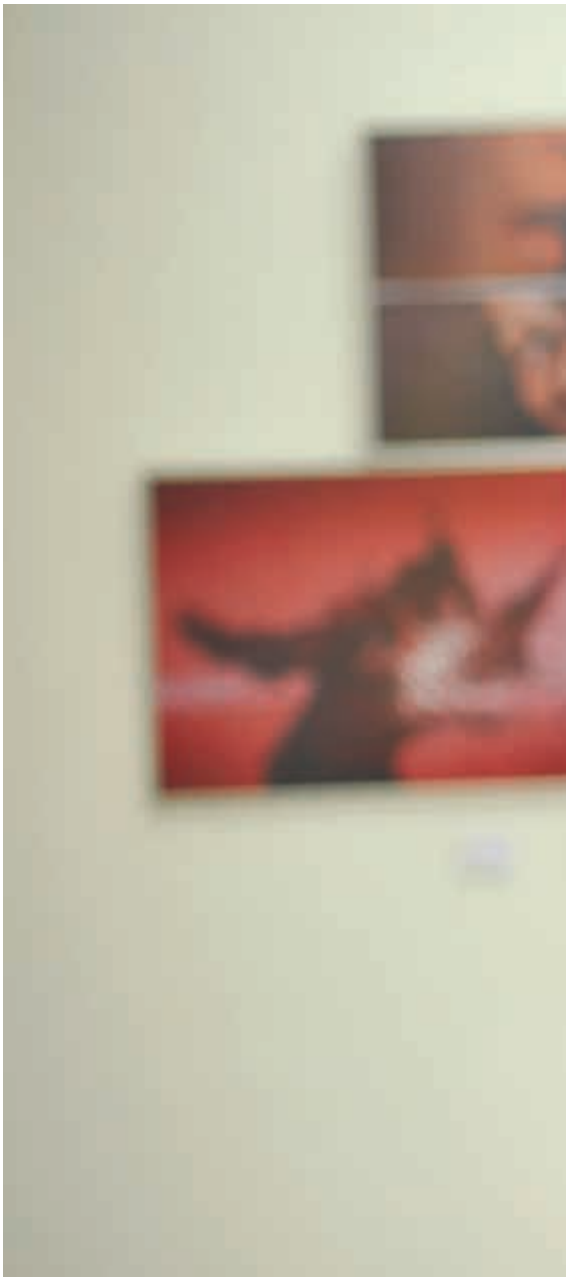
Aleksandra Pavić,

nekadašnja mis Kolubarskog okruga, kasnije manekenka, postaje bolivudska zvezda, između ostalog, zbog sličnosti sa holivudskom zvezdom: "Moj agent me pozvao da mi kaže da su me izabrali jer ih podsećam na Andželinu Žoli, a film koji bi trebalo da se snima je po uzoru na jedan Andželinin, samo indijska verzija. Pošto su pripreme još u toku, ne bih smela da otkrivam baš sve detalje o tome, mogu samo da kažem da sam nakon toga krenula na časove bolivudskog plesa i da polako učim hindi." ("Blic")

Intervju: Aleksa Gajić, strip crtač

Epski heroji i Beograd budućnosti

"Izgled grada odgovara mentalitetu njegovih stanovnika, a mentalitet traži više od sto godina da bi se promenio. Meni ne smeta ovakav Beograd. Čudnije bih se osećao u nečem uglancanom nego u nečem životnom. To važi i za strip i za grad"

SA IZLOŽBE: Strip *Drako* i futuristička Skupština Srbije

Foto: M. Milenković

Jedan od najudarnijih od 84 programa ovogodišnje "Frankofonije", manifestacije koja se svakog marta održava svuda u svetu s namerom popularisanja francuske kulture, jeste izložba stripova i crteža Aleksa Gajića *Epski heroji i grad budućnosti* u Francuskom institutu, u Beogradu.

Beograđanin koji radi u Parizu, Aleksa Gajić, idealna je ličnost za "Frankofoniju". Ovde se o njemu više čulo pre tri godine nakon premijere prvog srpskog dugometražnog animiranog filma *Technotise – Edit i ja*, a u Francuskoj je poznat još od 2000, kada je za izdavačku kuću Solei počeo da objavljuje strip *Bič božji*. Od tada je šest albuma ovog strip serijala prodato u tiražu od preko 50.000 primeraka. Nakon pauze zbog rada na filmu počeo je novi strip – *Drako*, i za sada su objavljena dva albuma u izdavačkoj kući Kvadrantes. Do kraja izložbe, koja traje do 28. aprila, biće predstavljeno i srpsko izdanje prvog dela stripa *Drako*.

"VREME": Šta spaja epske junake i grad budućnosti iz naslova vaše izložbe?

ALEKSA GAJIĆ: Ništa, osim što opisuju njena dva dela! Deo izložbe koji govori o Beogradu budućnosti čine pozadine koje su "glumile" u filmu *Edit i ja*, a epski junaci su heroji mojih stripova. Na taj način izložba spaja ono što sam radio u Beogradu i što radim za Francuze. Među radovima ima i originala, što će, pretpostavljam, biti zanimljivo onima koji se i sami bave stripom, dok će onima koji prate ono što radim, izloženi radovi biti poznati. Naravno da znam da me ova izložba neće učiniti poznatijim, ali verujem da će makar malo skrenuti pažnju na strip kao umetnost. Uostalom, Francuski institut je činio pomake u tom pravcu ranijih godina izložbama Zorana Janjetova, Enkija Bilala i Gradimira Smuđe.

Zašto je kod nas malo zainteresovanih za strip? Strip važi za komunikativnu umetnost, ali je vrlo verovatno da ima manje poklonika od, na primer, ozbiljne muzike.

Mnogo sam o tome pričao sa ljudima kojima biznis zavisi od odgovora na to pitanje, ali ga ne znaju. Strip kod nas nikad nije uspeo da dobije status umetnosti, uvek je smatran za polušund koji služi da se prekrati vreme dok se nešto čeka. Dobra vest u toj priči je što ni kod drugih nije bolje. Samo je Francuska izuzetak. Tamo je nakon Drugog svetskog rata počela ekspanzija stripa pa ►

je on sada identitet Francuske isto koliko i buđav sir. Kod nas su osamdesete bile dobro vreme za strip, mogli ste da čitate *Zagora* i *Spajdermena*, ali i kvalitetne stripove u *Yu strip magazinu*, ili *Mirka Ilića* i *Igora Kordeja*. Ali, preovlađivao je krš. Možda zato kad se kaže – strip, niko ne pomisli na umetničke stripove, nego na *Zagora*. Drugi razlog zašto kod nas strip nema status umetnosti mogao bi da bude piraterija. Strip je gotovo nemoguće piratisati. Ne isplati se: štampu stripa koji košta deset evra platićete barem pet, a strip na ekranu računara je besmisleno čitati.

Šta mislite, da li će se u Beogradu 2074. godine čitati strip koji je sada na radovima vaše izložbe?

Naravno da nemam pojma! Zgrade na mojim radovima su pohabane, malter otpada sa njihovih fasada, znači da verujem da će Beograd i u budućnosti izgledati kao i sad pa je moguće zaključiti da i u životu stripa ne vidim promenu nabolje. Ja sam se poslednji put bavio temom Beograda budućnosti zbog filma. Međutim, mišljenje koje sam tada imao o Beogradu 2074. godine, kada bi mi bilo sto godina, još uvek nisam promenio. Jednostavno, izgled grada odgovara mentalitetu njegovih stanovnika, a mentalitet traži više od sto godina da bi se promenio. Ali, meni ne smeta takav Beograd. Čudnije bih se osećao u nečem uglancanom nego u nečem životnom. To važi i za strip i za grad.

Kakav je strip sad u modi?

Kako se moj stil uobličuje, sve manje imam želje da gledam druge zato što znam da bi me teško neka moda izbacila iz mog koloseka. Kad sam bio mlađi i stil mi je bio lelujav, hteo sam da "ukradem" nešto od ovoga, a nešto od onoga. Sad pokušavam da u okviru mog stila pronalazim i pravim neke iskorake. Ali: egzibicije su nepreporučljive! Strip služi da se čita i mora da bude čitljiv – to je pravilo. Zato, što je crtež artističniji, to je strip teži za čitanje. Najbolji primer toga su *Tin Tin* i neki najnoviji evropski art stripovi. *Tin Tin* je ravan i jasan, a ovaj novi biste radije stavili na zid nego što biste ga pročitali. E, ja se trudim da nađem meru: da bude lepo, a čitljivo. Trudim se da savladam taj glavni problem stripa.

Da li utičete na priču vaših stripova? *Bič božji* priča o sukobu Huna i Rimljana u svemiru, što je, priznaćete, više nego nespojivo.

Volim da kažem da je moja scenaristkinja Valeri Manžen jedna mala, ali mnogo krvava ženica. Njene mračne i ratoborne ideje često nisam lako vario. Tek se sa drugim stripom, sa *Drakoom*, moj status popravio, pa sam mogao da utičem na priču, neke delove smo čak zajedno pisali, a režija i montaža su mi prepušteni u potpunosti. Žanr nismo menjali, sledili smo ono što ljudi očekuju od nas. Inače, ta nespojivost između Huna i kosmosa je verovatno ono što je ljude pridobilo za ovaj strip pa je zato objavljen u deset zemalja, u nekoliko specijalnih izdanja, mnogo puta je bio reprintovan... Ali, to su radili neki drugi ljudi a ne ja – meni je preostalo samo da se zadovoljno smeškam.

Vi možete da živite od stripa?

Da, tako što radim za Francuze. Međutim, i u Fracuskoj položaj stripa nije onoliko sjajan kao nekad. Kula se urušava pod sopstvenim pritiskom. Znam da je 2006. godine, kad sam zbog filma pauzirao s crtanjem stripa, u Francuskoj objavljeno 3600 izdanja, znači deset dnevno. To je ultra hiperprodukcija! Dešavalo se da knjižari ne stignu da otpakuju jedno izdanje, a već im je tu novo! Oni ne mogu da sve to ponude čitaocima, a ni čitaoci da sve to savladaju. Sad Francuska objavljuje skoro 5000 izdanja godišnje. Dokle će?

Posle premijere *Edit i ja* najavljivali ste novi film...

... Ali nije bilo novca. Da biste uradili strip, potrebni su vam papir i olovka, a za animirani film vam treba to i još milion evra. Konkurisao sam, ali mi novac nije odobren – što je i fer. Objasnili su mi da svake godine diplomira nekoliko reditelja pa je fer da svako od njih dobije priliku. Eto, ta jedna prilika može da se dobije, a druga je već problem.

Čekajući sledeći film, pripremate "terapijske *free style* stripove" – najavljeno je u vašoj biografiji.

Kad je prošla premijera filma, u glavi mi je bio tajfun: da li sam dobro uradio, da li je trebalo tim putem da idem... I, terapije radi, rešio sam da nešto radim, nešto što će jednom dobiti obličje. Tako je prvo nastao *Skrep buk*, pa zatim i *Pljosnati strip* – priznajem, oba neuobičajenog obličja. *Skrep buk* je zbirka ideja koje sam beležio u blokčiću gde god da sam bio. Kad sam ga popunio, nastavio sam da crtam na šlajfnama hamera koje ostanu nakon što isečem potreban format za *Drakoa*. Zato se taj drugi strip zove *Pljosnati*. Ako je tačno da samo autor prepoznaje pravu umetnost, kad je stvarno inspirisan, a kad utabava već postojeću stazu, ja mislim da sam u ova dva stripa prepoznao umetnost. Zato što su iskreno, nepretenciozno izlazili iz mene i formirali se. Oba stripa su duhovito štivo, u njima ima i biografskih detalja, i sitnica koje sam isecao pa lepio, i ilustracija koje su same sebi svrha. Ja te stripove zovem – pseudofilozofija.

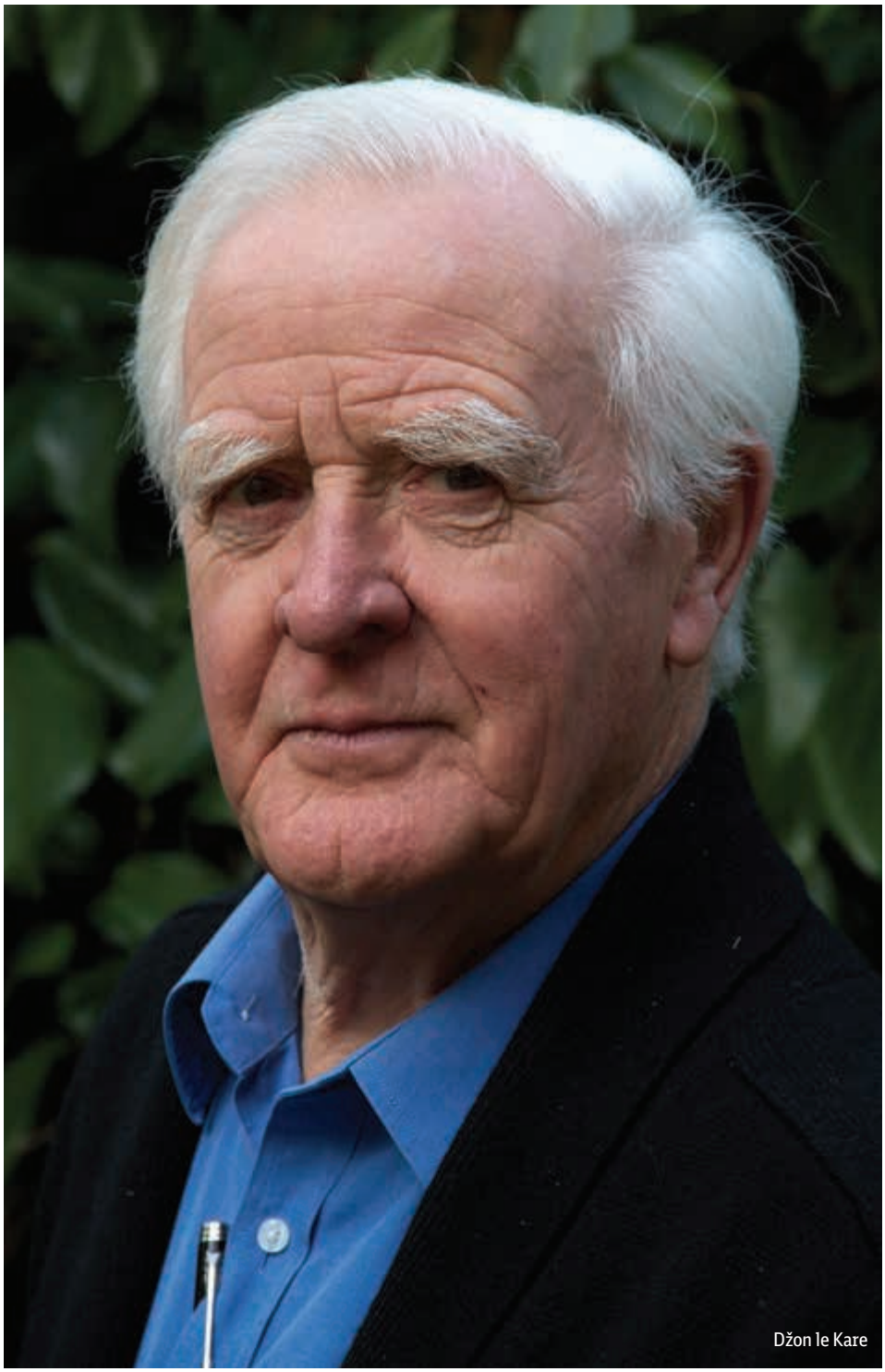
Neko od gostiju na otvaranju izložbe nazvao vas je "Đokovićem našeg stripa", očigledno aludirajući na velike tiraže vaših naslova.

Ma šta vam pada na pamet! I kad bih dobio Oskara, i Zlatnu palmu, i Medu u Berlinu, opet ne bih imao ni delić Noletove popularnosti. Vizuelna kultura ne postavlja autora u prvi plan, nego njegovo delo. Dok čitate moj strip, vi ne vidite mene kako ga crtam. Ali, istina, ni sami strip-crtači se ne ističu. Oni su debele bradonje koje po ceo raspravljaju ko je jači: Supermen ili Spajdermen. Ali, pravi posvećeni stripadžija i mora da bude takav: što ste više fokusirani na to što radite, vi bolje radite. Uspešan dan strip crtača izgleda ovako: nije izašao nigde, nije video nikoga, ali je zato nacrtao dva-tri crteža. I tako ceo život. ◂

Sonja Ćirić

Iz Rusije s nemirom

Ne eksperimentišući suviše, ali i ne vodeći radnju jednoznačno hronološki, uz filmske promene perspektive i zanimljive digresije, Le Kare je još jedanput pokazao da je odavno nadrastao zabran *žanra* i da njegovi romani pripadaju *pravoj* (umetničkoj) književnosti

Džon le Kare

Foto: White Hare Productions Limited

Pišući prije nekoliko mjeseci na ovim stranicama ("Vreme" 1069) o Džonu le Kareu i Nijemcima, a povodom činjenice da je Le Kare dobio Geteovu nagradu, Miloš Vasić je ustvrdio kako se ovaj pisac poslije njemačkih tema više okrenuo Rusima ("Kasnije će se Le Kare okrenuti Rusima. Mogli bi i oni da mu daju neku ovakvu nagradu, naročito posle *Ruske kuće* i *Single & Single*; barem se meni tako čini. Le Kare, naime, ima njuh za ljude i ljudsko – čak i u ovako nezgodnim temama kakva je ta hladnoratovska i kasnija špijunaža. I to je velika razlika. Ako smo baš zapeli, ljudi i ljudsko na gubitku su u svim njegovim romanima. Ali ih barem ima – i to jako uverljivo.")

I novi Le Kareov roman nastavlja se, u smislu bavljenja ruskom temom, na *Rusku kuću* i *Single & Single*. Originalno objavljen 2010, *Our Kind of Traitor* već godinu dana kasnije dostupan je i u srpskom prevodu kao *Izdajnik po našem ukusu* (Evro-Giunti, Beograd, 2011, sa engleskog preveo Danko Ješić). Glavni protagonista romana Peregrin Peri Mejkpis jedan je od onih lekareovskih idealista već poznatih njegovim čitaocima iz nekih ranijih djela, tridesetogodišnji profesor engleske književnosti i sjajan sportista amater, koga će upravo vješto igranje tenisa uvući u koloplet pranja novca, špijunaže i *politike*, u onom pogrdnom smislu u kojem se ova riječ kolokvijalno najviše koristi. Nenametljivim referiranjem na Orvela koji je tema ciklusa predavanja koje Peri drži svojim studentima, Le Kare već s početka prvog poglavlja ilustruje njegovu razočaranost savremenom Velikom Britanijom. Usprkos solidnom poslu i stabilnoj vezi sa mladom i uspješnom advokaticom Gejl, ►

u Periju ključa nezadovoljstvo. Baš u vrijeme dok prelama šta da u budućnosti čini sa svojim životom, dok s Gejl provodi godišnji odmor na Antigvi, Peri će upoznati ruskog tajkuna Dmitrija Dimu Krasnova i njegovu neobičnu porodicu. Dima je ozbiljno *navučen* na tenis, a Peri je trenutno najbolji teniser u okolini, pa njih dvojica najprije postaju teniski partneri. U narednim danima to se poznanstvo produbljuje, da bi naposljetku Dima odlučio da Perija iskoristi kao *vezu* preko koje bi britanskim vlastima, zapravo ondašnjim *službama*, ponudio stanovite *vitalne informacije*, očekujući zauzvrat azil za sebe i svoju porodicu.

Novonastala situacija, kako se to kaže, stvara jaz u odnosima između Perija i Gejl, naročito jer svako od njih od onog drugog nešto krije; Peri suštinu onoga što je saznao od Dime, a Gejl činjenicu da se zbližila s Natašom, Diminom prelijepom kćerkom tinejdžerske dobi, te da joj je ova otkrila svoju najveću tajnu. Nakon što Peri kontaktira *službe*, Le Kare ima priliku da iznova iscrta nekoliko sjajno isprofilisanih likova iz obavještajnog sektora. Kao i u romanima iz hladnoratovskog perioda, to, naravno, nisu džejmsbondovski junaci bez straha i mane, nego tek obični ljudi s pokojom ljudskom vrlinom, a brojnim ljudskim-odveć-ljudskim manama. Ne eksperimentišući suviše, ali i ne vodeći radnju jednoznačno hronološki, uz filmske promjene perspektive i zanimljive digresije, Le Kare je još jedanput pokazao da je odavno nadrastao zabran *žanra* i da njegovi romani pripadaju *pravoj* (umjetničkoj) književnosti. Pošto po pravilu piše o dobro obrazovanim likovima, Le Kare može, na način donekle sličan Čendlerovom, u uzbudljivu *životnu* priču utkati i poneki zgodan i efektan književni citat ili parafrazu. Opisujući, recimo, kako Dima može puno da popije, a da se na njemu ništa ne vidi, Peri navodi Hektora, jednog od obavještajaca s kojim sarađuje, da se prisjeti P.Dž. Vudhausa koji je opisujući nekog sličnog nezaboravno primijetio kako je to jedan od onih tipova rođenih s manjkom od nekoliko pića.

Nije ovo mjesto za detaljno opisivanje silnih mahinacija koje je Dima spreman otkriti Britancima, ali valja barem naznačiti da se radi o lopovlucima koji u smislu tehničke provodivosti djeluju sasvim realistično, dok su u etičkom smislu šokantni i uznemirujući, a da u mnogima od njih savršeno sarađuju briselska korumpirana EU birokratija i ruska kriminalno-tajkunska kamarila. *Umreženost* visoke politike i krupnog kriminala nije karakteristična samo za naše strane, u to uostalom mogu vjerovati samo jako naivni. A kad smo kod naših strana, dodajmo i da se neka od neformalnih *druženja* evropskih političara i ruskih tajkuna zbivaju na plovilima uz obalu lijepog plavog Jadrana.

Realističnost detalja nešto je na šta je Le Kare navikao svoje čitaoce, ne samo kad opisuje na šta su sve spremni razni pokvarenjaci. Kad, recimo, opisuje pejzaže, Le Kare bježi od larpurlartističke raskošni, ali je istovremeno i mnogo dalji od bedekerskih banalnosti denbraunovskog tipa. Isto tako, Le Kare je pisac što zna vrlo dojmljivo *ući* u psihologiju svojih likova, podjednako muških i ženskih. I Gejl, i Dimina žena Tamara, i njegova ćerka Nataša, recimo, punokrvni su *karakteri*, bez traga klišea. Također, Le Kare s lakoćom skida i *duh vremena*, od nekih dokumentarnih detalja do uloge koju u svakodnevici igraju različiti digitalni gedžeti.

Na kraju, kako to kod Le Karea već biva, i kako je rečeno u već citiranom Vasićevom fragmentu, *ljudi i ljudsko su na gubitku*. Čitalac *Izdajnika po našem ukusu*, međutim, nikako nije na gubitku. ◂

Muharem Bazdulj

55 ГОДИНА 1957–2012

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

Ефраим Зуроф

ОПЕРАЦИЈА ПОСЛЕДЊА ПРИЛИКА

Мисија једног човека да изведе нацистичке злочинце пред лице правде

Шездесет година после завршетка Другог светског рата, још увек нису ишчезли сви који су били одани Трећем рајху - поједини чланови нацистичке партије и њихови сарадници још увек су живи, али им је све теже ући у траг.

Времена је све мање, али Ефраим Зуроф не одустаје. Започевши операцију „Последња прилика" 2002. године, Зуроф је повео огромну јавну кампању како би најгори нацистички злочинци били пронађени и изведени пред суд пре него што их слабо здравље или природна смрт поштеде правде.

ЕФРАИМ ЗУРОФ је историчар који се бави холокаустом. Основао је и управља израелским одељењем *Центра Симон Визентал* и координира истраживања тог центра о нацистичким ратним злочинцима широм света. Операција „Последња прилика" коју је започео у сарадњи са Арјеом Рубином и Фондацијом Таргум Шлиши, спроводи се у четрнаест земаља на три континента.

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405
Краља Милана 19
тел. 011/3235-409

Косовска 45
тел. 011/3227-088
Палмотићева 1а
011/3224-706

Вукасовићева 50
тел. 011/3594-835
BELVILLE, Јурија Гагарина 14к
тел. 011/630-22-27

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433

Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
тел. 028/425-111

KONCERT

Triling kraljeva

- Kings Of Strings (XIII Guitar Art Festival),
- Sava centar, Beograd, 17. III 2012.

Foto: Tanjug

I za ovo, ni po čemu baksuzno XIII izdanje sve većeg, međunarodnog Guitar Art Festivala (dalje: GAF) ponavljati komplimente njegovom razvoju i kvalitetu – baš uprkos sve gorim srpskim okolnostima – postaje već dosadno. Srećom, GAF opet donosi nekoliko važnih noviteta kojima počinje da pretiče i mnogo starije (npr. BEMUS) i ne samo muzičke (nego npr. FEST, BITEF) kulturne događaje/manifestacije smatrane (sic!) 'brendovima' Beograda i pripadajuće mu zemlje.

Osnivač, direktor i neprikosnoveno prvi čovek GAF-a Boško Radojković nedavno je imenovan za v.d. direktora Jugokoncerta, državne koncertne agencije s kojom GAF dosta sarađuje. Time je uvedena 'protočna' funkcija umetničkog direktora GAF-a, na kojoj se mogu smenjivati i stranci, pa je 2012. to eminentni grčki gitarista i višestruki učesnik ovog festivala, Kostas Kociolis (Costas Cotsiolis). A B. Radojković je – van Srbije i sukoba interesa – programski direktor takođe međunarodnog MWF (Music, Wine & Fashion) Festivala koji se ovih dana održava u Mariboru (Slovenija), jednoj od aktuelnih evropskih prestonica kulture. Muzički program tu čine četiri koncerta iz aktuelnog GAF-a, čiji su partneri i saradnici uključeni i u realizaciju mariborskog, što potvrđuje regionalni status i izvozne mogućnosti GAF-a.

Za širu publiku posebno, a i radi prestiža među festivalima, ipak najvažniji novitet je GAF-ova sopstvena produkcija – narodski rečeno, naručeni programi/izvođači. Još prošle jeseni GAF je najavio da će mu ovog marta udarni koncert držati trio virtuoznih gitarista Kings Of Strings (dalje: KoS) – Tomi Emanuel (Tommy Emmanuel), Stočelo Rozenberg (Stochelo Rosenberg) i 'naš' Vlatko Stefanovski. Tada je okupljanje tih zvezda i organizovano u Beogradu uz medijsku pompu, kao i živo izvođenje (s dozvoljenim snimanjem za izveštaje) nekoliko numera koje KoS spremaju za regionalnu turneju u GAF-produkciji. Trio se još nekoliko puta sastajao da vežba, u prestonici Srbije i drugde po Evropi, a kod nas sa V. Aralicom za reglerima snimao je debi-album *Prvi Korak/First Step*, koji je GAF objavio pred početak svog XIII izdanja. (Svaki iz 'trilinga gitarskih kraljeva' dodao je na CD po dva sopstvena snimka, čineći ovaj album još zanimljivijim. Sva tri muziciraju u tri numere, Emanuel i Rozenberg imaju tri dueta, a Tomi i Vlatko samo jedan. Uz to, Stefanovski je priložio i svoje solo live-snimke s nastupa u zatvoru, staračkom domu...) Početkom godine, KoS i GAF su u opticaj pustili i video za početnu tačku albuma *Good Time Charlie's Got The Blues*, kantri-baladu iz '72, malo poznatog Deni O'Kifa, puno obrađivanu od Elvisa naniže, pa i instrumentalno – kod Čet Etkinsa, jednog od Tomijevih heroja i uzora, čija je *Gallopin' Guitars* takođe na *First Step*. Nije onda čudo da im je koncert rasprodat (velika dvorana Sava centra, oko 3500 posetilaca, ulaznice 1.590-2.990d.), na vreme da u Beogradu zakažu i drugi, u nedelju, 25. III u nešto manjem Domu sindikata, jer u SC nije bilo slobodnih termina koji triju odgovaraju.

Usput smo se uverili da Holanđani, zemljaci trija Rozenberg, neobično ime čuvenog gitariste izgovaraju 'Stočelo', a ostali (sa i preko engleskog govornog područja) ipak 'Stokelo'. Iako je sa svojim matičnim sastavom već dva puta trijumfovao na pozornici SC (2006. i GAF 2008), Stočelo je ove večeri – ničim označene slave Sv. Patrika – ostao najviše uzdržan, čak ukočen. Počeli su predvidljivo, munjevitim pletenjem instrumentala, pa usporili za *...Charlie...* i Stočelovu najpoznatiju *For Sephora*, da bi nastavili kraćim džez i bluz standardizacijama, pa oro, pa Emanuel ponešto i zapeva. Posle prvog dinamičkog vrhunca prešli su na rad 'po komisijama', a ko je očekivao da će Vlatko biti voditelj koncerta jer je u SC domaći; zaboravio je da je Tomi Emanuel ne samo najveća zvezda i u KoS i u svetu, nego i jedini od njih stalni solo-izvođač, uz to dobar zabavljač. Kao nenametljiv i duhovit voditelj, i vezivno tkivo ovog programa, samo je on sve vreme ostao na bini, i ništa nije smetalo; naprotiv.

U najboljem izdanju dugo unazad, uopšte u jednom od svojih najboljih, Vlatko s jasnim zaleđem električnog rok-gitariste puno je koristio pevajući ton za ukrase, i nije se utrkivao s kolegama s kojima (protiv kojih?) to nema ni smisla. S Tomijem je izbrijao Mocartov *Turski marš/Rondo ala Turk*, imao par makedo-momenata, i otpevao svoj klasik *Gypsy Song/Eh da imam* (iz filma *Gipsy Magic*) gde je Stočelov doprinos najzad bio ostrašćen, i dovoljan razlog da se objavi takva verzija.

Vrhunski predstavnik ciganskog džeza/Gipsy swing-a, najstarijeg roda autentično evropskog džeza, S. Rozenberg se u lagano amplificiranom zvuku KoS držao pozadinskog mol-eraja. Taj reski, pomalo zvečeći Selmer-ton u najdinamičnijim trenucima odjeknuo bi limenim duvačima i big bendovima ere svinga, koje je njegov uzor Đango Rajnhart (Django Reinhardt) svojevremeno 'preveo' u manuš-izraz. U duetima s Emanuelom – uvek krasnoj Vonderovoj *Isn't She Lovely*, i *I'll See You In My Dreams* Išam Džounsa koja će uigravanjem koncerata verovatno postati ubedljivija – Stočelo nam je otkrivao ključnu ulogu ritmičara i hitrog 'seckanja' akorda ispod Tomijevih lepršavih kantri-solaža.

Još je "Vreme" br. 839 s početka 2007. podbadalo je da Emanuel može sam da zabavlja punu dvoranu SC, i najzad je on to i pokazao svojim solo-blokom, pretežno potpurijem Bitls-pesama posvećenim Dž. Harisonu koji već više od decenije nije živ. Tomi najviše pruža kad sam sebe prati, i uvek bih rađe njegov koncert, ili Rosenberg Trio, nego supergrupe koje – uprkos nekim odličnim numerama – najčešće dobace kraće od pukog zbira svojih članova.

Pred kraj drugog sata, a na oduševljenje publike zatim i za bise, KoS trolistali su Emanuelove redovne baladne instrumental-tačke kao *Amazing Grace* i *Somewhere Over The Rainbow*. Vlatko i Stočelo ubacili su ponešto etno iz sopstvenog nasleđa, a Tomijev zavičaj je više u popularnoj muzici.

Od većeg značaja za GAF nego za muziku, i nadajmo se korisniji za V. Stefanovskog nego za ostalu dvojicu Kraljeva, poduhvat KoS ipak ne može imati domašaj kao kasnih '70-ih preteča unplugged i World music, spektakularni supertrio gitarista McLaughlin–de Lucia–Coryell/di Meola. Ali ne znači da ga valja propustiti, makar zbog solidne zabave.

Dragan Kremer

Protiv sociologije

- Pjer Burdije: *Predavanje o predavanju*
- Karpos, Loznica 2011.
- Prevod: Svetlana Vasilić

Više od dvesta godina filozofija se, tako izgleda, tiho povlači pred naukama i disciplinama srodnim naučnom izrazu: ona ostaje bez predmeta, dok joj metoda ionako nije bila jača strana. Fizika je stavila šapu na prirodu, psihologija joj je oduzela dušu, antropologija čoveka, astronomija svemir, a biologija sam život. Politikologija se bavi uređenjem i organizovanjem ljudske zajednice, pravo državom i normom, opštenarodna odbrana i društvena samozaštita atomskim napadom sleva, a lingvistika jezikom. Kad se posmatra iz ove perspektive filozofija podseća na očerupanu kokoš. Doduše, ona i dalje, onako nedostojanstveno goluždrava, ali svejedno prpošna, jurca dvorištem, kokodače, kljuca i sere, ali nije baš da se petlovi otimaju o nju. Ono pak što je zajedničko ovom združenom zločinačkom poduhvatu čerupanja filozofije, jeste da svaka od rečenih nauka i disciplina veruje da i bez filozofije, dakle sama, sopstvenim snagama i sopstvenom metodom, može da proizvodi sopstvene (a ne filozofske, moliću lepo) pojmove. U najgorem slučaju, ako negde baš i zariba, nauka će da posegne za po kojim istrgnutim percem, ali ne mnogo više od toga. Drugim rečima: filozofiji je odzvonilo. U tom čerupanju naročito se istakla sociologija, oduzimajući joj jedno od poslednjih uporišta: društvo.

O koristi i šteti izdvajanja sociologije iz filozofskog korpusa, može se, naravno, raspravljati. Pristalice izlaska ispod šinjela filozofije s pravom će primetiti da je upravo separatistički čin bio uslov mogućnosti postojanja same sociologije, njene autonomije, odnosno suverenosti. Ima, međutim, sociologa kojima će se učiniti da je taj "odlazak od kuće" bio ponešto prebrz, a svakako hirovit. Sad, kada je izgradila sopstveni zabran, možda se sociologija više ni ne može vratiti kući, čak i kada bi želela, možda ni ne treba da se vraća, možda je, najzad, ne bi ni primili nazad, ali može nešto drugo. Može, platonovskim gestom prisećanja sopstvenog porekla, da se izloži samorefleksiji, da filozofskim gestom, još jednom, u pitanje dovede sopstveni predmet i sopstvenu metodu, čime bi se kao nauka učvrstila u svojoj, ovog puta ponešto paradoksalnoj, autonomiji. Tako, barem, misli jedan od najvećih, ako ne i najveći: Pjer Burdije.

Godine 1982. Burdije je ušao je na *Collège de France*, najvišu francusku akademsku instituciju. Kako viševekovna tradicija nalaže, održao je inauguralno predavanje. Po jednako lepom običaju to predavanje je, kao posebnu knjižicu, štampao ugledni francuski izdavač, a ovdašnji "Karpos" ga, u prevodu Svetlane Vasilić, objavio na srpskom (prethodno su objavljena slavna inauguralna predavanja Fukoa i Barta). U ovu neveliku majstoriju od pedesetak stranica stali su gotovo svi veliki Burdijeovi motivi: razlika i polje i Kabili i simbol i jezik i institucije i moć, ali Burdije ovde demonstrira, pre svega, umeće snalaženja na malom prostoru, sposobnost da se, jezikom prodornim i prozirnim, zavrti igra samorefleksije na koju upućuje i sam naslov: *Predavanje o predavanju*. Taj naslov poziva sociologiju i njenu metodu, šta god ta metoda bila, na promišljanje sopstvenih pretpostavki. No, to je svojevrsni skandal, to je poziv na izlazak iz zabrana koji je sociologija, kao mlada nauka u zamahu, mukotrpno osvajala stotinak godina. Dakle, jedva što se izborila za svoje parče (naučnog) kolača, tek što je učvrstila sopstveni predmet ispitivanja (društvo) nedugo pošto ga je "otela" filozofiji i time svoj identitet načinila prepoznatljivim, Burdije

predlaže da se, činom samorefleksije, dakle jednim filozofskim gestom, sve to dovede u pitanje. (Identitet, naravno, ne trpi samorefleksiju. Samorefleksija znači rascep u onome "samo", u "auto", a to ume biti nezgodno ako je ideja upravo izgrađivanje identiteta.) Ponešto ironizujući slavnu Dirkemovu rečenicu da je "društvo čoveku bog", koristeći njen religijski potencijal protiv nje same, Burdije domeće (i preokreće): "ja bih rekao: bog za čoveka nije ništa drugo do društvo. Ono što se očekuje od boga dobija se, zapravo, direktno od društva koje jedino ima moć da posveti, da istrgne izvan činjeničnog, kontingentnog, apsurdnog (...) a nadmetanje za poznatu i priznatu društvenu egzistenciju koja će nas osloboditi beznačajnosti, jeste borba za simbolički život i simboličku smrt" (str. 54-55). Zbog toga (i još ponečeg) sociolog u svakom svom gestu mora da ima na umu da je on deo sopstvenog predmeta proučavanja. Zbog toga (i još mnogo čega) sociolog nikada ne sme da upadne u zamku samomanipulacije jer on, sociolog, "nema ni mandat, ni misiju (...) osim onih koje sebi dodeljuje na osnovu logike vlastitog istraživanja" (str. 30), što će reći da sociolog govori, uvek, čak i kada veruje da je snabdeven neprobojnim štitovima objektivnosti, u svoje ime. S tom (samo)svešću sociolog zadobija distancu, kako prema svome predmetu tako i prema sebi, distancu koja potkopava osnove institucionalnog života (dakle identitet institucija). Utoliko sociolog legitimiše svoju poziciju samo diskursom, sopstvenim jezikom, sopstvenom moći da se odupre "objektivnoj nepogrešivosti i subjektivnoj strogosti". No, iako se ovi uvidi mogu shvatiti kao pokušaj da se sociologija delegitimizuje kao nauka, čini se da je stvar upravo obrnuta: sociologija sme da polaže pravo na naučnu strogost tek ako se legitimiše samorefleksijom, ako položi račun o sopstvenim uslovima mogućnosti, odnosno ako izađe iz sopstvenog zabrana jednim, u osnovi, nesociološkim gestom. Drugim rečima, sociologija je, priznala to ili ne, već izborom svoga predmeta uvučena u odnose moći koji konstituišu taj predmet. Društvo nije iznad moći, nego je izraz moći. Utoliko sociologija, po Burdijeu, mnogo više zavisi od silne raščaravanja i razočaravanja u koje je uvodi samorefleksivni zaplet, nego od metode koja bi bila isključivo njena. ◂

Ivan Milenković

▸ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Neplaćen termin

Dobro došli u svet predizbornog TV programa. Pošto novih ideja nema na političkom tržištu, sve stranke će, to je već izvesno, kampanje bazirati **na blaćenju konkurencije**. U tome smo inače najverziraniji. Bitno je samo odrediti gde je visina struka, da bismo izbegli udarce ispod pojasa. Za to služe preporuke RRA, ali pokazuje se da je visina struka i granica dobrog ukusa **relativna kategorija**.

U kampanji je zgodno pomenuti nivo obrazovanja protivnika, naročito ukoliko se doškolovao, kao recimo **Toma Nikolić**. U ratu saopštenjima, važno je udariti prvi, jer će nastavak polemike privlačiti sve manje pažnje javnosti.

Vlast će, naravno, koristiti prednost domaćeg terena u medijima, pa ćemo tako detaljno čuti šta je Tadić izjavio prilikom posete porodici cvećara u okolini Kragujevca. Čućemo kompletnu izjavu, ali uglavnom nećemo čuti šta su rekli domaćini. Cveće je tom prilikom **ćutalo**. Akcije Telekoma će biti neverovatna tema u kampanji, jer verujem da ćemo pratiti ceo proces štampanja para, redove u poštama za prijavljivanje za upis akcija, licitacije cena, savete brokera, a ako bog da pred glasanje – **ima da legnu i prave pare**.

U ovoj fazi kampanje izuzetno je važno da stranke pripreme lepe kutije sa spiskovima, ukrase kutije trobojkom, ispišu na njima neku poruku (SRBIJA, POBEDA itd.) i predaju ih uz **pobednički osmeh** pun samopouzdanja. Kutije nek nosi neka lepa omladina oba pola, da svet vidi da mladi podržavaju stranku.

Najviše volim i snimke predizbornih skupova, prema kojima u Srbiji ima birača tačno onoliko koliko ima gledalaca TV programa kada se saberu milioni gledalaca iz istraživanja. Ako saberete ponedeljkom rejtinge RTS-a, Prve i Pinka, ima u Srbiji jedno **10 miliona gledalaca**. Valjda je toliko i birača jer je istog dana puno na svim mitinzima. Što se tiče snimaka sa mitinga, tu važi zlatno pravilo holivudskih epizodista. Važno je biti **neupadljiv**, nosiš onaj tipski transparent, ništa egzotično u odevanju ili izgledu, pa ćeš lepo proputovati Srbijom, naplatiti dnevnice i lanč paketiće. Vidite samo koliko se razlikuju protesti i mitinzi radnika – čist amaterizam, to sve brkato, preti šakom, poruke rukom pisane po kartonima, pište i trube, smišljaju posprdne pesmice – **nije to za izbore**. Ne bi se oni leba najeli od mitingovanja.

Beskrajne polemike otvorila je i preporuka da se političari (naročito kandidati) ne bi smeli pojavljivati u TV emisijama. Čemu ta samokastracija, pitam se u ime voditeljki ćeretavih TV doručaka i ručaka. **Ko će ljuštiti čvarke kod Lee Kiš**, ili ko će presuđivati u bračnim nedoumicama kod Sanje Marinković? Da li će svim gradonačelnicima biti udarena zabrana u Šarenici kod Žike Seljaka? Da li će Ivan Ivanović do izbora u gostima imati samo glumce?

Na kraju, spreman sam da otvorimo i najškakljiviju temu ovih izbora. Da li je kršenje Preporuka i famozno pojavljivanje **Marka Karadžića** u "Survajveru" u dalekoj ali prijateljskoj Kostariki? Prvo, da li je dotična Kostarika priznala Kosovo, jer ako jeste, odma' gasi! Drugo pitanje je mnogo delikatnije i tiče se činjenice da on upadljivo jedini nosi spido model kupaćih gaćica ignorišući većinski trend bokserica i šorceva. U nekoliko navrata je bilo evidentnih aluzija na situaciju u Srbiji, naročito kada je sekao koks (**pardon, kokos**) mačetom!

Kao nemaju vatru, nemaju leba da jedu, al' bore se, biće bolje, bore se i sa protivničkim plemenom, još nemaju vatru, imaju samo onu mačetu.

Pitam se samo kakva li će tek papazjanija nastati ako se pred izbore emituje novi ciklus "Insajdera", što je veoma moguće. Neke političke partije će svoj uspeh ili neuspeh sigurno pripisivati Brankici, žuta štampa će dobiti svoju porciju **materijala za razmazivanje**, a od nas se očekuje da sve to racionalno gledamo, razumemo i hladne glave donesemo odluku pred biračkim listićem.

Kad smo kod doslednosti, nekako tiho, na prvi dan proleća otišla je **Verica Barać**. Godinama je uporno i dosledno svima pokazivala da je moguće biti dosledan, uporan i iskren u borbi protiv korupcije. Posle njenog odlaska je potpuno jasno da je to najveća bolest našeg društva, da partije zbog svojih interesa nisu u stanju da se izbore sa ovim problemom, ali nam je pokazala da individualni angažman ipak **ima smisla**. Poslednji izveštaj koji je napravila ticao se baš – medija, a odgovori ili ćutanje nakon njega su prilično potvrdili da tu mnogo šta smrdi. Verica je bila savest našeg društva, baš kao onaj lik u romanu ***Vadisrce*** Borisa Vijana, koji sakuplja i vadi grehe koje ljudi bacaju u reku. Nije nam dozvoljavala da zaboravimo i zato je zaslužila da je pamtimo. ◂

Francuska: Predsednički izbori

Gospodin Normalni pr

POVRATAK U LEVO: Predsednički kandidat socijalista Fransoa Oland

otiv malog Napoleona

KOKETIRANJE SA DESNICOM: Aktuelni predsednik Francuske Nikola Sarkozi

Fotografije: REUTERS

RADNICI, SELJACI...: Glavni kandidati za funkciju predsednika Francuske

Jedan bauk kruži Evropom, bauk Fransoa Olanda, koji bi mogao da digne na noge milione nezadovoljnih u Evropi koja se pretvara u tehnokratsku tvorevinu nameta, dažbina i discipline. Kako je predsednički kandidat socijalista prodrmao svoju učmalu partiju i ulio nadu socijaldemokratama širom Evrope. Kako aktuelni predsednik Nikola Sarkozi koketira sa krajnjom desnicom ne bi li nadoknadio prednost rivala. Zašto su se finansijski svet i konzervativne evropske vlade uspaničili, bojkotuju Olanda i podržavaju Sarkozija, a evropska levica ponovo otkriva svoj identitet. Da li su predsednički izbori u Francuskoj nova prekretnica u Evropi i kako je jedan neugledan partijski funkcioner preko noći vratio ideologiju na evropsku političku scenu

Kakav generalni sekretar, takva i partija: bleda, bezidejna, činovnička, izgubljena u nekom međuprostoru između socijalističkih korena i neoliberalne tržišne privrede, bez snage da posle pada Berlinskog zida očuva svest o socijalnim dostignućima zapadnog društva. Partija sve manje prepoznatljiva, sve više pragmatična, sve više nalik konzervativnoj političkoj konkurenciji. Tako su govorili kritičari i protivnici i nezadovoljni simpatizeri, a partijski drugovi rugali su se dugogodišnjem neuglednom, debeljuškastom, proćelavom, kratkovidom šefu francuskih socijalista koji je uživao imidž "gospodina za sitne pošalice": zvali su ga "mlitavko", "meka muda" ili "Kinez", zato što se smeška i kada ga napadaju.

A onda je preko noći Fransoa Oland postao favorit u trci za položaj predsednika Francuske, skinuo desetak kilograma, ofarbao kosu, stavio moderne naočare, krenuo u kampanju iz levog ugla, oterao aktuelnog predsednika Nikolu Sarkozija u desni ćošak i postao pravi bauk za konzervativne vlade širom Evrope.

REVOLUCIONARNO DO KANDIDATA: Već i sam način izbora socijalističkog predsedničkog kandidata bio je iznenađenje, neki kažu revolucionarna promena, koja bi mogla da utiče na mnoge evropske partije. Da su samo stranački vrh i vlasnici partijskih knjižica birali kandidata, tvrde analitičari, verovatno bi Sarkoziju na crtu stala Martina Obri, ćerka jednog od najpopularnijih socijalista i osnivača Socijalističke partije Žaka Delora. U kampanji je bilo uočljivo da iza sebe ima punu podršku stranačke baze, omladine, najvećeg broja intelektualaca i najcenjenijih političara i sindikalaca. Martina Obri pripada tradicionalno-socijalističkoj partijskoj aristokratiji.

U trci za predsedničkog kandidata je ponovo bila i Segolen Rojal, bivša Olandova supruga, koja je pre pet godina izgubila od Sarkozija sa 47 naspram 53 odsto. "Mama je na javnoj sceni uverljivija i izaziva veće oduševljenje od tate", rekao je njihov 27-godišnji sin Tomas, kao da nije verovao u predsedničke ambicije oca.

Ali po prvi put u istoriji Pete republike u oktobru prošle godine u *Les primaires socialistes* – izbo predsedničkog kandidata socijalista – mogli su da se uključe svi građani Francuske pravom glasa koji na svom biračkom mestu potpišu dokument o lojalnosti levičarskim vrednostima i prilože jedan evro. Takođe su pravo glasa imali i svi građani Francuske koji nemaju francusko državljanstvo (imigranti, azilanati, strani studenti itd.), ali su članovi socijalističke partije. U izbor predsedničkog kandidata Socijalističke partije, koja ima oko 200.000 aktivnih članova, uključilo so preko 2,5 miliona građana. Francuski socijalisti su pokazali da je moguće da jedna birokratska partija koja je nastala kao socijalistički pokret ponovo oživi, ponovo delimično dobije formu i elan pokreta i stavi pod direktnu građansku kontrolu.

Protiv glamurozne partijske elite sa punokrvnim crvenim pedigreom pobedio je "čovek iz naroda" Fransoa Oland, koji je važio za predstavnika takozvane "efikasne levice" i tehnokratu, ali i kao neko ko bi mogao da protiv Sarkozija ujedini posvađanu levicu.

MONSIEUR NORMAL: Već na samom početku kampanje svi istraživači javnog mnjenja davali su prednost Olandu u odnosu na Sarkozija

Žan-Lik Melenšon: Autsajder koji drži levi ključ

Žan-Lik Melenšon, vođa grupe radikalnih levih partija Levi front (*Le Front de gauche*), koji je ponegde predstavljen i punim nazivom Levi front za promenu Evrope (*Front de gauche pour changer d'Europe*) a uključuje komuniste, leve socijaliste, trockiste, leve radikale, republikance, sekulariste i ekologiste, 18. marta sakupio je u maršu na Bastilju 120.000 pristalica spremnih da pokažu svoje nezadovoljstvo. Ta grupa redovno učestvuje u demonstracijama – isticali su se i u uličnim borbama protiv penzione reforme.

Socijalista Oland, koji sakuplja glasove levo od centra, naravno ne može da dozvoli sebi da ih ignoriše i pokušao je da kanališe njihovu kritičnost: "Bes je respektabilan, on je poseban, on je i legitiman kada se građani suočavaju sa toliko teškoća, ali bes mora da bude transformisan u volju za promene, a to je ono što ja donosim."

Melenšon, koji je ranije bio trockista, a bio je i šezdesetosmaš i socijalista, čija retorika se oštro razlikuje od Olandove, mogao bi po istraživanjima javnog mnjenja da sakupi oko 10 odsto glasova. Potpis ispod jedne karikature: "Kandidat levih socijalista i komunista na predsedničkim izborima u Francuskoj: 'Dan kad sam dobio 9,99 odsto glasova u pripremi!'" Rečenica i nije tako sarkastična: u martu ga je podržavalo dvostruko više glasača nego u decembru 2011, a u drugom krugu predsedničkih izbora tih 9,99 glasova može da bude "teško kao 99,9" – da odluči izbore.

Kako se primećuje u analizi agencije Rojters, Melenšonov rastući uticaj je primorao Olanda da daje ustupke svom levičarskom rivalu, a sudeći po daljem rastu njegove popularnosti moraće da daje još više. Melenšon izjavljuje: "Što više ljudi stoji iza mene, to su veće garancije da će politika koju prihvati Oland, ako bude izabran, biti levičarska."

Jedna od tačaka nesporazuma između francuskih socijalista i levičara je NATO. Oland bi ostao u Severnoatlantskom paktu, Melenšon bi istupio iz njega. Levi front je bio protiv ratifikacije Lisabonskih ugovora, on je protiv liberalizma i protiv korporativne globalizacije. I Oland i Sarkozi su već dali obećanja o oporezivanju bogatih i bolje plaćenih, što neki mediji registruju kao rezultat Melenšonovih radikalnih sugestija.

S druge strane, Fransoa Bajru, kandidat centrističkog Demokratskog pokreta (*Mouvement démocrate, MoDem*, koji se zalaže za prevazilaženje podele na levicu i desnicu i za vladu nacionalnog jedinstva), po istraživanjima trenutno je četvrti (10 do 13 odsto glasova) iza Marin le Pen, kandidatkinje desničarskog Nacionalnog fronta koja može da računa sa preko 13 odsto glasova. Ako hoće i glasove Bajruovih pristalica, koji, takođe, mogu predstavljati ključ pobede u drugom krugu, Oland mora da pazi da ih ne rastera – dajući previše koncesija levičarima.

i u prvom krugu predsedničkih izbora 22. aprila i u drugom 6. maja. Po nekima, jednostavno zato što je većini Francuza dosta "pajaca na štiklama", "estradnog predsednika" koji se ponaša kao "mali Napoleon", dok privreda i životni standard slabe, Francuskoj se obara kreditni rejting, a nezaposlenost raste. Drugi pak smatraju da upravo "monsieur Normal", kako još nazivaju Olanda, bez ikakve harizme, koji je na posao išao na mopedu, može da ubedi narodne mase da je jedan od njih, da mu je stalo, da je čovek koji razume socijalne probleme običnog sveta, radnika, nezaposlenih, mladih bez perspektive, marginalizovanih etničkih grupa u francuskim predgrađima koji žive u svojim zatvorenim svetovima, koji može da pokrene birače na levom krilu.

Bilo je neobično videti kako masa oduševljeno pozdravlja tog "knjiškog tipa bez upadljivih osobina" gde god bi se pojavio u izbornoj kampanji. Njemu kao da je neprijatno, odmahuje rukom, poziva ih da se stišaju da bi mogao da im kaže šta ima. A onda govori energično, počinje da viče kada iznosi svoje ideje: porez bogatima biće 75 odsto, imućnima sa primanjima preko 150.000 evra godišnje 45 odsto, otvoriće 60.000 radnih mesta za učitelje, za policajce, preispitaće fiskalni paket za spasavanje privrede Evropske unije koji je na inicijativu Nemačke prihvatilo 25 država članica, paket koji predviđa stezanje kaiša "na račun malih ljudi", a sklopljen je na uštrb socijalnih olakšica i ne može da podstakne privredni rast....

U Marseju, u kome muslimani čine jednu trećinu stanovništva, Oland se posebno osvrće na probleme mladih ljudi, mahom tamnoputih imigranata, koji žive u predgrađima. Obećava besplatno obrazovanje posle škole i nastavu jezika za samohrane majke. Preko 10.000 pristalica oduševljeno uzvikuje "Olanda za predsednika!", a on govori o "duhu pobede". Čak i partijska elita koja sedi u prvim redovima, koja je o Olandu ranije govorila podrugljivo, ustaje na noge i aplaudira, vidi da je glavni junak internih partijskih viceva uneo u kampanju revolucionarni elan, uspeo da napravi jasnu razliku između levice i desnice. Martina Obri pričala je ranije da "ni za šta ne valja", uticajni Arno Monteburg rugao se da je Oland kao *flamby* (puding), treći su govorili da

FRANCUSKA FRANCUZIMA: Žan-Mari le Pen sa ćerkom Marinom, šeficom Nacionalnog fronta

on "ni u snu ne može da postane predsednik". Ali to je bilo nekada.

Sada Oland suvereno završava govor, uzvikuje "Vi me uzdižete!", peva Marseljezu i ulazi u masu. Pola sata daje autograme, rukuje se i ljubi i sa muškarcima, kako je i red na jugu Francuske. "Tunjavi partijski činovnik" deluje konačno kao budući predsednik, prvi socijalista na čelu Francuske posle Fransoa Miterana, koji je na vlasti bio 1981–1995. Posle propasti mlake socijalističke politike koja nije mogla da ugrozi odlučne neoliberalne konzervativce, Oland vodi kampanju u duhu tradicionalne klasne borbe. Čini se kao dobar recept u vreme finansijske i dužničke krize, dok Evropom vlada princip pragmatičnih tržišnih mera, tehnokrate preuzimaju kontrolu nad budžetima prezaduženih država, "gramzivi kapitalizam" se bori za opstanak, održavanje banaka u životu je na listi prioriteta, dok se čini da se briga za život običnih radnih ljudi pominje samo u propagandne svrhe. Istraživači javnog mnjenja jednoglasno ga vide kao budućeg predsednika.

SARKOZI UZVRAĆA UDARAC: Oland je kampanju pretvorio u klasičan ideološki obračun, kakvog odavno nije bilo na nekim evropskim izborima. Predsednik Sarkozi sateran je uza zid. Njegov izborni tim savetuje ga da uzvrati istom merom i obrati se biračima sa krajnje desnog krila. Računice kažu da bi u drugom krugu predsedničkih izbora mogli da presude upravo glasači sa ekstremne desnice i levice.

U Vilpantu severno od Pariza predsednik demonstrira ratobornost. U 500 autobusa i deset brzih vozova pristižu Sarkozijeve pristalice iz čitave Francuske. Iza pozornice je bioskopsko platno široko 120 metara, 50.000 pristalica u plavo-belo-crvenim bojama treba da pokažu kako još ništa nije izgubljeno. Koliko god omraženi socijalistički suparnik želi da deluje skromno, toliko se Sarkozi ne libi da demonstrira silu.

"Sigurna sam u pobedu", kaže bivša prva dama Bernadet Širak. A glumac Žerar Depardje se čudi zašto "čuje samo loše stvari o nekome ko čini samo dobro". Frenetičnim aplauzom masa pozdravlja izlazak Sarkozija na binu, piše izveštač socijaldemokratskog bečkog "Standarda". "Bilo je to pre pet godina, a čini mi se kao da je bilo juče", kaže aludirajući na protekli petogodišnji mandat. "Mnogo toga sam naučio za to vreme", ponavlja Sarkozi desetak puta ne bi li naglasio da je on onaj pravi krizni menadžer koji Francusku treba da izvuče iz privredne mizerije, dok njegov socijalistički oponent nema baš nikakvog iskustva, nikada nije bio čak ni ministar.

A onda kreće desničarska tirada, dostojna predvodnice radikalno desnog Nacionalnog fronta Marine le Pen. Sarkozi viče na uzbunu zbog "nekontrolisanog priliva imigranata" i njegovih posledica, neće on više da dopusti da o imigrantima odlučuju tehnokrate i sudovi. A i revidiraće Šengenski sporazum, jer ko nije u stanju da se pridržava ugovorenog ima da se isključi iz šengenskog sistema, baš kao što neku državu Evropske unije treba isključiti iz evropskog prostora ako se ne pridržava svojih fiskalnih obaveza. Ako se tu u narednih dvanaest meseci ništa ne promeni, on će Francusku da izvede iz Šengenskog sporazuma.

Sarkozi poziva na privredni patriotizam, odnosno protekcionizam evropske robe. Francuska će zahtevati da se u Evropsku uniju unese "akt kupuj evropski", poručuje predsednik na kraju mandata, po uzoru na američki *buy american act*, a ako drugi to neće, onda će Francuska to pravilo uvesti unilateralno (parolom "kupujte francusku robu" služe se doduše svi sadašnji predsednički kandidati). Podseća da su zabranili burke, jer na francuskom tlu za žene i muškarce važe ista pravila, mogu istovremeno da idu na bazen, da imaju iste lekare... "Ne prihvatam da radnici zarađuju više od onih koji primaju socijalnu pomoć (društvenih parazita)", uzvikuje Sarkozi, te da je "sve dao Francuskoj". Pobedićemo!, uzvraća masa.

ŠTA RADE TI FRANCUZI: Sarkozijev "lov u desnoj bari" naišao je na oštre kritike. Šef socijaldemokratske frakcije u Evropskom parlamentu Hanes Svoboda nazvao je "skandaloznom" Sarkozijijevu najavu da bi Francuska mogla da izađe iz Šengenskog sporazuma, pa makar to bilo u izbornoj borbi, te da je "za žaljenje" i "neodgovorno" što se aktuelni predsednik Francuske stalno udvara nacionalističkom i antievropskom delu birača.

Ministar spoljnih poslova susednog Luksemburga Žan Aselborn rekao je da je dovođenje Šengena u pitanje, slabljenje sporazuma o otvorenim evropskim granicama ili njegovo ukidanje "samo da bi se dopao biračima Nacionalnog fronta – antievropski i populistički", te da Sarkozi gazi "instrument koji najbolje predstavlja integraciju građana Evrope".

Mediji izveštavaju da borbeni Sarkozi čini baš sve ne bi li bio reizabran: skrušeno priznaje greške iz prošlosti, skromno priznaje da bi mogao i da izgubi, intimno otkriva da će u slučaju pobede slaviti u uskom krugu prijatelja, sa svojom decom i sadašnjom suprugom Karlom Bruni-Sarkozi, čak se pomirio sa bivšom suprugom koja je o njemu govorila sve najgore – i ratoborno se okreće desnici. Sarkozi se u poslednjem trenutku distancira i od nemačke kancelarke Angele Merkel, koja ga aktivno podržava i koja je trebalo da se pojavi na nekom Sarkozijevom izbornom skupu, jer su njegovi

Zločin u Tuluzu

Ispred jevrejske srednje škole Ozar Hatorah u Tuluzu četiri osobe su poginule, od kojih su troje deca uzrasta od tri, šest i deset godina, kada je u ponedeljak 19. marta ujutru maskirani napadač s motociklističkom kacigom i obučen u crno, otvorio vatru iz revolvera na sve što se miče, a zatim seo na motocikl i pobegao. Francuska policija sumnja da je zločin počinila ista osoba koja je ubila trojicu francuskih vojnika iz istog oružja. Takođe, ima indicija da je ubica nosio malu kameru oko vrata kojom je možda snimao svoje nedelo, pa ga pojedini mediji porede s norveškim desničarom Andreasom Brejvikom, koji je masakrirao mlade ljude na ostrvu Utoja. Policija vodi klasičnu antiterorističku akciju i još se ne izjašnjava o tome šta bi mogao da bude motiv ubice, ali u medijima se uglavnom ukazuje na ekstremni antisemitizam i šovinizam.

Predsednik Francuske Nikola Sarkozi i njegov suparnik na predsedničkim izborima socijalista Fransoa Oland doputovali su u Tuluz i na jedan dan su obustavili svoje predsedničke kampanje da bi izrazili solidarnost sa porodicama žrtava i jevrejskom zajednicom u Francuskoj koja broji oko 500.000 ljudi.

VERA U FRANSOA OLANDA: Sindikalni protesti u Francuskoj

Deset kandidata

Na francuskim predsedničkim izborima takmiči se deset kandidata:

odlazeći predsednik Nikola Sarkozi (*Nicolas Paul Stéphane Sarközy de Nagy-Bocsa*) kandidat je Unije za narodni pokret, kandidat Socijalističke partije Fransoa Oland, liderka desničarskog Nacionalnog fronta Marin le Pen, kandidat centrističkog Demokratskog pokreta Fransoa Bajru, kandidat Levog fronta Žan-Lik Melenšon, ekolog Eva Žoli, član krila desnog centra Unije za narodni pokret (UMP) Nikola Dipon-Enjan, trockista Natali Arto (iz partije Radnička borba), Filip Putu iz Nove antikapitalističke partije i nezavisni kandidat Žak Šeminad.

savetnici zaključili da bi tako otvorena podrška kancelarke mogla da bude kontraproduktivna i izazove otpor Francuza, te da je mešanje u unutrašnja pitanja jedne suverene zemlje iz ugla većine francuskih birača neprimereno.

Sarkozijev desni populizam, međutim, ni približno nije uzburkao Evropu kao Olandova levičarska obećanja. "Ne može madam Merkel da donosi odluke u ime svih Evropejaca", rekao je Oland i dodao, naravno, da je Sarkozi njen najbliži saučesnik. Pritom je mislio na Evropski fiskalni paket koji je po nemačkom uzoru izgurao "Merkozi", prihvatilo ga 25 članica EU, a trebalo bi da bude osnova za izvlačenje EU iz krize.

"Ako mene izaberu za predsednika, taj ugovor neće moći da bude ratifikovan", poručio je Oland i nagovestio da će tražiti izmene sporazuma po meri građana, a ne banaka i finansijskog sveta. "Evropska centralna banka novac pozajmljuje bankama, a ne državama. I o tome ćemo morati da diskutujemo", nastavlja Oland na užas neoliberalnih krugova. On je za izdavanje evro-obveznica, čemu se Merkelova najoštrije protivi, te za ponovno smanjivanje godina potrebnih za penziju, u trenutku kada su se mnoge vlade uprkos velikim uličnim protestima odlučile da usled ekonomske, finansijske i dužničke krize povećaju starosnu granicu za odlazak u penziju, pa je to učinio i Nikola Sarkozi.

BOJKOTUJTE OLANDA: Dovodeći u pitanje pre svega Evropski fiskalni paket – koji je dogovoren, ali tek treba da se ratifikuje u nacionalnim parlamentima i koji je privremeno smirio finansijska tržišta – a koji predviđa strogu štednju po nemačkom modelu i kažnjavanje budžetskih prestupnika, te najavom da će bogatima nametnuti porez od 75 odsto, Oland je izazvao bojazan u konzervativnim evropskim političkim i finansijskim krugovima da bi otpor tek postignutom dogovoru o merama za prevazilaženje ekonomske krize mogao da se proširi kao nekakva levičarska zaraza. Fiskalni paket je "iluzija", on je zapravo preduslov za dugoročnu privrednu krizu, kaže Oland.

Nekoliko desetina nemačkih levičarskih intelektualaca, profesora, ekonomskih stručnjaka, novinara pozvalo je na niz protesta protiv "fiskalnog paketa koji propisuje politiku štednje koja se kosi sa socijalnom politikom..., paketa koji ograničava demokratsko pravo na samoopredeljenje i koji je privremeni vrhunac autoritativnog razvoja u Evropi". U proglasu stoji da je "kriza u Evropi samo vrh ledenog brega. Ispod toga je duboka strukturalna kriza kapitalizma... Posledice su drastične, ono što se dešava Grčkoj preti čitavoj Evropi: masovna nezaposlenost, osiromašenje širokih narodnih masa, zdravstveni sistemi koji se raspadaju..."

Nemački nedeljnik "Špigl" piše da konzervativni evropski šefovi država i vlada organizovano bojkotuju socijalistu Olanda i nedvosmisleno podržavaju Sarkozija ignorišući njegove "neprimerene" izlete desno od korektnog. Upitan šta misli o tome što ga bojkotuju šefovi vlada Nemačke, Velike Britanije, Španije i Italije, pa čak i da je Barak Obama odbio da se u vreme izborne kampanje susretne s njim, Oland je nonšalantno odgovorio: "Uvek se radujem kada se šefovi država tako lepo ophode jedni sa drugima", te da francuskog predsednika biraju Francuzi.

Pojedine nemačke novine pišu u stilu da jedan bauk kruži Evropom, bauk Fransoa Olanda, koji bi mogao da digne na noge milione nezadovoljnih u Evropi, koja se pretvara u tehnokratsku tvorevinu nameta, dažbina i discipline, bez ideala, u kojoj se pod korbačem kancelarke Merkel postepeno žrtvuju socijalna država i demokratski principi sve pod izgovorom ekonomske krize. Prema "Špiglu", upravo je Merkelova, koja je odbila da se vidi sa Olandom i na čije insistiranje je postignut dogovor o fiskalnom paketu, pokretač bojkota socijalističkog predsedničkog kandidata. List piše da je mešanje Merkelove u unutrašnja pitanja jedne susedne zemlje do sada neviđeno u istoriji Savezne Republike Nemačke.

Oland je finansijski svet naciljao kao glavnog neprijatelja: dobit banaka hoće da oporezuje sa dodatnih 15 odsto, da ograniči bonuse i akcije bankarskih rukovodilaca, hoće da zabrani "toksične" bankarske proizvode, da strogo razdvoji poslove sa štednjom i investiciono bankarstvo. Nije čudo što konzervativci, neoliberali, bogati i svi koji zastupaju interese banaka i krupnog kapitala svesrdno navijaju za Sarkozija.

Još pre izbora Oland je svakako postigao jedno: da se ponovo iscrtavaju prepoznatljive granice levih i konzervativnih partija koje su usled krize postale neprepoznatljive sve u duhu termina "nema alternative", koji tako rado koristi Angela Merkel dok kod birača izaziva frustraciju i često ih tera u zagrljaj radikalnih struja. Ponovo je u Evropi, posle dugo vremena, pokrenuta ideološka rasprava. Pobeda Olanda probudila bi učmalu evropsku socijaldemokratiju, a od postojanja ideoloških alternativa građani Evrope mogu samo da imaju koristi. ◂

Andrej Ivanji

Obrazovanje

Kineski raj u srpskim

Vlada Srbije realizovala je projekat "Učenje kineskog jezika u osnovnim školama u Republici Srbiji" u saradnji sa ambasadom Kine. Do kraja godine kineski će se predavati u 31 osnovnoj i srednjoj školi širom Srbije

学而不思则罔, 思而不学则殆*

U VI/1 vladala je pozitivna trema. Đaci su se gurkali ispod klupa i radoznalo slušali profesorku koja im je danas održala prvi čas kineskog jezika. "Za početak ćemo ostaviti gramatiku u drugom planu. Važno je da se razumemo i da naučite poneku reč kineskog. Ima li pitanja?" Počelo je vikanje uglas, kako se kaže sunce, koja je godina Zmaja, šta to znači, a sve to na engleskom. Upoznali su se sa udžbenicima i osnovnim pojmovima. "Ja ću vas učiti kineski, a vi mene srpski", rekla je profesorka kroz smeh. Učenici su saznali kako se piše pirinač, da suši ipak nije kinesko tradicionalno jelo i naučili da izgovore "mama" i "tata". Nabrajanje dana u nedelji je već delovalo malo komplikovanije. Kada se i profesorka uverila da će sve teći kako treba, usledio je najzanimljiviji deo. Simuliranje držanja kineskih štapića od spojenih olovaka. U nastavku je čas protekao nizom pitanja, a pred kraj je nastalo interesovanje kada će se sresti sledeći put.

"Bilo je veoma zanimljivo. Profesorka ne zna mnogo srpski, predavala nam je na engleskom, ali mi smo se snašli. Sviđa mi se što je kineski nešto novo u školi. Mi ne znamo mnogo o Kini i zato je sve to interesantno", prenela je svoje utiske učenica Lenka Danilović.

Gostujuća profesorka Vei Fang predavaće u još nekoliko škola. Prema njenim rečima, nije joj problem da predaje na engleskom, ali joj je cilj da što više sa decom priča na kineskom. Smatra da će moći da ih nauči osnove jezika za godinu dana. "Za sada mi sve deluje dobro. Sviđa mi se u Srbiji. Ljudi su ovde veoma ljubazni i prijateljski nastrojeni."

Direktor Osnovne škole "Skadarlija" Anđelko Kunarac rekao je da je ponosan što u svojoj školi ima ovakav novitet. "Mi pored engleskog, francuskog i grčkog sada imamo i kineski. Trudimo se da izađemo u susret potrebama đaka. Suvišno je govoriti o značaju kineskog kada znamo geopolitički status Kine u svetu. Ovim projektom doći će do spajanja srpskog ćiriličnog pisma koje je najsavršenije i kineskog koje je najkomplikovanije. Ovo će biti veoma značajno za spajanje dve prijateljske zemlje i buduću saradnju."

POČETAK: Ideja da se kineski jezik uvede u srpske škole nastala je na jugu Srbije. Savet roditelja nekoliko škola pokrenuo je potpisivanje peticije. Za kratko vreme svoju želju za upoznavanjem sa ovim jezikom izrazila su 172 učenika, u opštinama Lebane, Medveđa i Vlasotince. Uvreženo je mišljenje da Kina ima jaku i rastuću ekonomiju te da se iz tih razloga ovakav potez čini logičnim. U Leskovcu i Jablaničkom okrugu živi mnogo Kineza, ali njihov broj zvanično nije poznat. Kinezi ovde sve više uče srpski jezik. U poslednjih godinu dana u leskovačkom porodilištu rođeno je četvoro malih Kineza, a 2010. godine rodilo se 13 beba. Jedna novorođena devojčica dobila je ime Jelena, a neki Kinezi rođeni u Srbiji dobili su imena Ana, Marko i Milena.

Ambasador Kine Đang Janhu i ministar prosvete Žarko Obradović 15. marta su potpisali sporazum o saradnji. Ambasador Vanhu istakao je da Memorandum predstavlja konkretan rezultat u bilateralnoj saradnji u oblasti obrazovanja.

"Tradicionalno prijateljstvo naše dve zemlje ima čvrste korene, a kulturna razmena ima dugu istoriju. Jezik je nosilac kulture i sredstvo komunikacije među ljudima. Poslednjih godina je u ekspanziji želja za učenjem kineskog

učionicama

A, B, V ILI PIŠI KAO ŠTO ČITAŠ: Prvi čas kineskog Foto: A. Anđić

među mladima u Srbiji", rekao je Vanhu. On smatra da će mladi učenjem kineskog moći da upoznaju 5000 godina dugu istoriju i "očaravajuću kulturu savremenog i harmoničnog društva koje se razvija".

Ministar Obradović je takođe naglasio da je cilj projekta "Učenje kineskog jezika u osnovnim školama u Republici Srbiji" da se kroz učenje osnova jezika učenici u Srbiji upoznaju sa kineskim jezikom, kulturom i tradicijom.

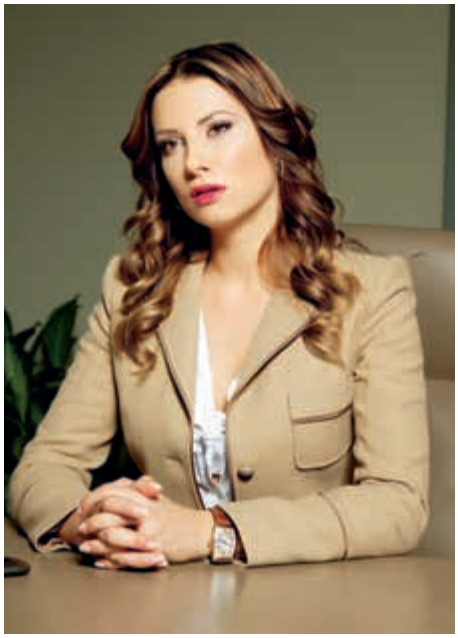
U ovom projektu će učestvovati oko 2500 učenika iz 31 osnovne i srednje škole u Srbiji. Nastavu će držati 14 profesora iz Kine od kojih nekoliko govori i srpski. Kina će finansirati plate nastavnika, smeštaj i hranu, obezbediti knjige i rečnike za učenike, a srpsko Ministarstvo prosvete će obezbediti zdravstveno osiguranje i prevoz za nastavnike. Učenici će imati časove tokom drugog polugodišta ove i prvog polugodišta naredne školske godine. Đaci trećeg, petog, šestog i sedmog razreda osnovnih ►

Foto: A. Anđić

Foto: A. Anđić

O KINESKOM SVE NAJBOLJE: Dragana Ličina, direktor Osnovne škole "Skadarlija", Anđelko Kunarac i Jelena Krstović

Jezička moda

U Srbiji je posle Drugog svetskog rata najpopularniji jezik bio ruski. Nakon toga, engleski je ušao na velika vrata u srpske škole. Ne samo da se engleski uči od predškolskog uzrasta, već se sve više pažnje poklanja i drugom jeziku. On počinje da se uči uglavnom od petog razreda. Trenutno su zastupljeni francuski, nemački i ruski. Međutim, u pojedinim školama se mogu odabrati i italijanski, španski i grčki. Uticaj medija je takođe vrlo snažan kada je u pitanju popularnost nekog jezika. Tako su latinoameričke serije devedesetih stvorile pomamu za učenjem španskog. Nakon ovog talasa, najviše interesovanja su nekoliko godina kasnije izmamile popularne turske serije. Engleski jezik je i dalje prvi izbor kada je odabir stranog jezika u pitanju. Školarci se sada sve više zanimaju i za ruski, koji je nakon duge pauze postao ponovo aktuelan. Da bi se jedan strani jezik uveo u školu, pored interesovanja roditelja i dece, neophodno je da škola ima odgovarajući stručni kadar. Ukoliko profesor određenog jezika ode u penziju, direktor škole može da uvede novi jezik ako se većina đaka s tim složi.

škola će dva časa nedeljno imati nastavu kineskog. Program kursa verifikovala je Katedra za kineski jezik i književnost Filološkog fakulteta u Beogradu. Škole su dobile prve primerke udžbenika iz kojih će đaci učiti kineski jezik. "Kineski raj – zabavan način da se nauči kineski" naziv je kompleta knjiga i multimedijalnih materijala. Za početak jedan komplet knjiga deliće deset đaka. Ali od nadležnih stižu uverenja da će ubrzo svaki đak imati svoj komplet literature na raspolaganju.

Međutim, za kineski jezik je i pre ove inicijative postojalo interesovanje. On se već godinama predaje u Trinaestoj, Osmoj i Filološkoj gimnaziji u Beogradu. Takođe, Katedra za kineski jezik i književnost jedna je od najstarijih na Filološkom fakultetu. Osnovana je 1926. godine u cilju razumevanja orijentalnog kulturnog nasleđa jugoslovenskih naroda. Na njoj su se izučavali orijentalni jezici i književnost Turaka, Persijanaca i Arapa.

KINA JE TU DA OSTANE: Jedna od bivših studentkinja orijentalistike je i Jelena Krstović, potpredsednica za korporativne komunikacije Delta Holdinga. Ona je diplomirala kineski jezik i književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu. "Veličina kineske istorije, kulture i uopšte kineskog naroda zaista su dovoljno snažan motiv da se upustite u njihovo istraživanje", kaže Jelena Krstović za "Vreme". Kada se odlučila da studira kineski jezik, zapitala se može li da ga savlada i kako. "Poznavanje kineskog jezika može uveliko dati prednost kandidatu za dobijanje radnog mesta. Perspektiva sigurno postoji, mada ipak verujem da je ona znatno veća u zemljama gde kineske kompanije otvaraju svoja zvanična predstavništva. Ne vidim kineski jezik kao neki magični štapić koji će doneti kratkoročnu ličnu ili društvenu ekonomsku korist", kaže Jelena Krstović. Ona dodaje da u kineskom jeziku pre svega vidi izazov za upoznavanje jedne izuzetne kulture i naroda.

O kineskom narodu za "Vreme" je govorila i Dragana Ličina, koja je takođe po zvanju diplomirani filolog kineskog jezika i književnosti. Ona je imala priliku da živi i radi u Kini. Za ovaj dalekoistočni narod kaže da su pre svega pristojni i radoznali. Smatra da se od 2002, kada je ona upisala fakultet, mnogo toga promenilo i da se sada tek stvaraju nove prilike za saradnju za kineskim narodom. Ona pak misli da će deca koja uče kineski imati dobru priliku da upoznaju jezik pomoću ovog projekta i da stvore osnovnu sliku o njemu. "Kina je ekonomija u rastu. Druga ekonomija sveta trenutno, prva po izvozu. Kina je tu da ostane. Smatram da treba da postoji izbor. Mislim da ćemo ubuduće imati sve više poslovnih kontakata sa Kinezima. Dobro je što je taj jezik dat kao mogućnost u osnovnim školama. Ako prođe pilot-projekat, otvoriće se i nova radna mesta za još mnogo mojih kolega i zato je to odlično", rekla je Dragana Ličina za "Vreme".

Interesovanje đaka za učenje ovog drevnog jezika je veliko, pa se u nekim školama proširuju spiskovi. U Beogradu je za početak omogućeno da 600 osnovaca učestvuje u projektu. Ministarstvo prosvete i nauke je obezbedilo četiri profesorke za područje glavnog grada. One će predavati u 25 odeljenja. Kineski jezik izučavaće učenici osam osnovnih škola u Beogradu.

U ukupno osam gradova u Srbiji kineski jezik će se ove godine naći u rasporedu časova.◂

* Učiti bez razmišljanja je beskorisno, misliti bez učenja je opasno, Konfučije

Sanja Zrnić

piše: Miloš Vasić

Pantalone

Mene su 1962. iz gimnazije oterali kući da skinem moje prve *Lee* farmerke, na koje sam bio tako ponosan, jer da se tako u školu ne dolazi. Nije pomoglo. Farmerke su nas preplavile

Pantalone su odevni predmet koji mnogo govori o svom nosiocu, bilo muškarcu, bilo ženi. Zanimljivo je da pantalone u standardnu mušku odeću dolaze relativno kasno i to iz siromašnih slojeva. Bogataši su do dobrano u 19. vek nosili pripijene i vehabijski kratke čakšire, u najbolje vreme ukrašene još i nakitnjakom kao važnim modnim detaljem. Tek razvoj konfekcijske industrije odeće donosi današnje pantalone u svim mogućim verzijama, ali – nažalost – bez nakitnjaka. Uzgred, ako je nekome baš stalo, nakitnjake (pod imenom nakurnjak) dan-danas, po ideji moje drugarice Sonje Leke, proizvodi jedna ženska zadruga pletilja u Ličkom Petrovom Selu i prodaje ih kao etnološku zanimljivost.

Pantalone se dele na obične i na farmerke (traperice, džins itd.). Obične pantalone su od štofa, lana (letnje), flanela itd. Ima i kožnih, pa vojničkih (širokih sa mnogo džepova); kožne neka nosi ko voli, poput Jure Stublića iz Sesvetskog Kraljevca; te vojničke zgodne su i praktične za razna posla. Obične pantalone, kao prvo, treba da su duboke, do struka ako može. Širina zavisi od date mode, mada su šire udobnije; tesne pantalone zatežu i od koristi su samo onima kojima fali nakitnjak, dakle neukusne su. Obične pantalone, nažalost, valja peglati: ivica "da se posečeš" ceni se jako. U nedostatku pegle i stručnog rukovaoca istom, pantalone se pažljivo slože i stave pod madrac preko noći. U boljim hotelima koji pamte i bolje dane ima uređaj u koji se pantalone stave preko noći i uključi se struja, pa sutra budu kao nove. Dolazak sintetičkih vlakana koja se – navodno! – ne gužvaju nije mnogo promenio: sintetika je odvratna. Terital, poliester; fuj! Kad sam bio mali, Francuzi su se politički nekorektno sprdali sa španskim trgovcima na buvljacima: "*Pantalones tergales, impermeables, gonflables*" (tergalske pantalone, nepromočive, naduvavaju se). Dakle, kao i uvek (dobro, ne baš uvek, ali za pantalone uvek) prirodne tkanine! Još jedna vrsta pantalona nažalost je skoro izumrla: čakšire, jahaće pantalone ili (u Banatu) "briče" (od engleskog *breeches*, čakšire). To su one pantalone koje idu u jahaće čizme i sa strane imaju "uši" kojima se posle krpi dupe. Bile su, kao deo uniforme, u modi sve dok se drugovi komunisti negde ranih pedesetih nisu presvukli u sivi sovjetski civil i šešire. Danas se mogu videti samo na gardistima; ne sećam se da sam ih video na konjičkoj policiji. Obične pantalone, dakle, ima da budu duboke, dobro skrojene, ispeglane i od prirodnih tkanina, dovoljno dugačke, ali da se ne vuku; naravno – čiste! O manžetnama smo već raspravljali na drugom mestu. Dopuštena su dva džepa na dupetu, sa dugmetima, a mali džepić za sat obavezan je iz raznih razloga u koje nećemo ulaziti.

E, tu sad dolazimo na farmerke. O poreklu već sve znate: te platno iz Nima (odatle *denims*), te onaj pametni Levi Strauss iz San Franciska, te sve ostalo. To se zvalo i "kaubojke" (u Hrvata "traperice" dan-danas), sve od tih vesterna. Za vreme dijalektičkog materijalizma u Jugoslaviji, farmerke su bile pod osnovanom sumnjom dosta dugo kao "kapitalistički uticaj" koji kvari decu. Jedan nadobudni doktor pisao je po novinama kako su štetne za zdravlje, jer da sapinju, ovaj, organe, je li, pa to šteti reproduktivnim svojstvima naše omladine. Mene su 1962. iz gimnazije oterali kući da skinem moje prve *Lee* farmerke, na koje sam bio tako ponosan, jer da se tako u školu ne dolazi. Nije pomoglo. Farmerke su nas preplavile, sa sve Džejmsom Dinom, Elvisom i svime što spada u rokenrol. Već 1973. u to me je uverio sjajni britanski pozorišni reditelj Džajls Havergal, koji je došao na Bitef: pojavio se na svečanom koktelu u smokingu, leptir-mašni i otrcanim, čistim nebesko plavim farmerkama; izgledao je odlično. Farmerke i pristojan sako s kravatom ne svađaju se.

Tu sad ima jedan problem: farmerki ima raznih – lepih i ružnih, loših i kvalitetnih, ukusnih i neukusnih. "Dizajnerske" farmerke tu ne znače ništa: iste su kao i druge, osim za snobove; novopazarske umeju da budu i lepše i ukusnije – za mnogo manje para. Lično sam pristrasan prema *Levi Strauss*, jer spadam u njihove standardne mere i ne moram da ih probam. Osim toga – traju. Crne 501 idu uz sve i uvek i toga se držim. Plave farmerke nekada su bile jako na ceni kad su nove i tamno plave; onda su moji drugovi iz gimnazije počeli da ih satima ribaju u kadi oštrom četkom, ne bi li ličili na Džejmsa Dina. To je preterivanje: plave farmerke treba nositi i prati dok ne izblede kako i gde treba. Danas devojke cene rupe na kolenima, ali šta ja tu mogu? Bolje bi im bilo da razmisle o glupoj novoj modi niskih strukova (da im se vidi pupak, ako može i sa pirsingom). Naime, farmerke na kukovima spadaju uz idealan struk i bokove – što je retko. Češće se curama malo preliva masno tkivo. Prave farmerke za žensko čeljade su duboke, do tankog struka ispod kojega se umilno širi savršeno dupence; uostalom, pogledajte stare filmove sa Džejn Fondom, ženom kojoj farmerke stoje najbolje na svetu. ◂

Foto: Aleksandar Stanković

ISTO: A različito

Fotografije: Aleksandar Anđić

Beograd

Uspon i pad Čumićevog sokačeta

Da je sreće, Čumićevo sokače bilo bi beogradski Soho, mesto puno života i svirke u centru grada, u koji i stanovnici i stranci svraćaju da se opuste i uživaju. Ovako, Čumić je simbol onoga kroz šta su prošli i Srbija i Beograd, od turbomode i vladavine "kontroverznih biznismena", do pada u blato, nekakvog oporavka koji se završava u rezignaciji i strahu od budućnosti

NA PROZORU ZGRADE koja se naslanja na Čumićevo sokače suši se veš. Zgrada je oronula, ispod otpalog maltera na fasadi vire cigle, ali čitav prizor deluje životno pod jutarnjim prolećnim suncem. Posle gužve na Terazijama, u Nušićevoj, Makedonskoj, Dečanskoj, ulicama u centru Beograda iz kojih se može ući u Čumić, atmosfera na ovom mestu deluje smirujuće. Radnje se tek otvaraju, retki prolaznici promiču, zaposleni sede za stolovima u centralnom delu i piju prvu kafu. Neke radnje, naročito po zabačenim delovima ovog tržnog centra, neće se ni otvoriti, na njihovim izlozima stoji obaveštenje "izdaje se". Na jednim vratima, na papiru ispisanom rukom, piše da radnja, galerija i kafić, sudeći po enterijeru, radi petkom i subotom od 21-24 sata, ostalim danima po potrebi.

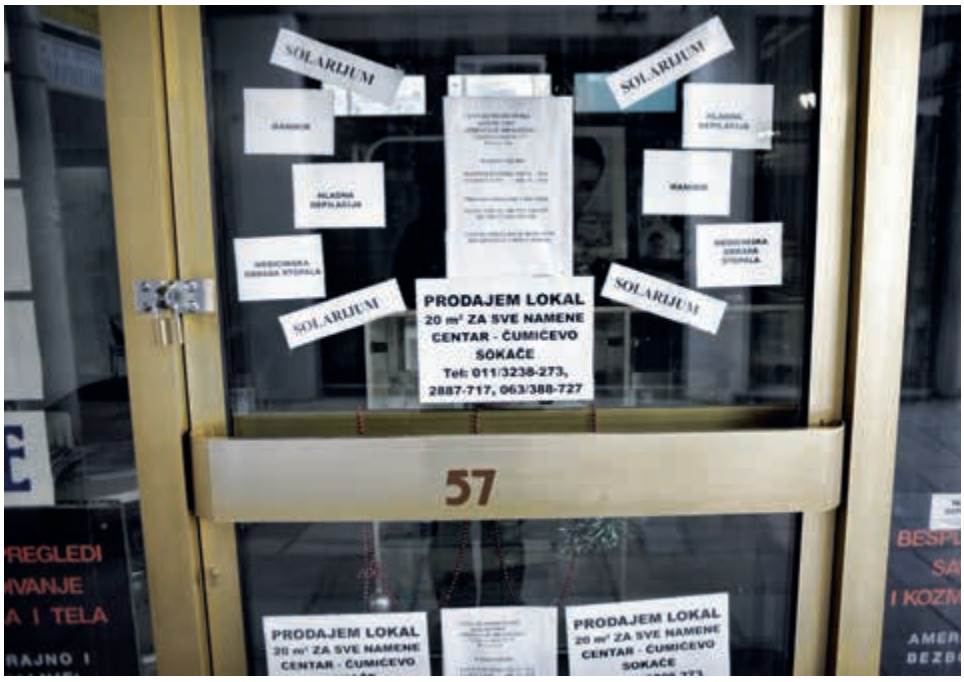
ARKANZAS U CENTRU GRADA: Onaj ko u Beograd nije navraćao dvadesetak godina, Čumićevo sokače ne bi prepoznao. Početkom devedesetih, prvi tržni centar u Beogradu vrvio je od gužve od ranog jutra. Tanja Ivanović, pravnica iz Šapca, u to vreme student, kaže da je rođake koji su joj dolazili u posetu obavezno vodila u Čumić. "Tu je bio prvi Benetonov butik, tu se kupovala italijanska obuća, strana garderoba. Kupovati u Čumiću bilo je za mnoge stvar prestiža, ali je bilo i jedino mesto gde su mogli da nađu šta žele." Dok sedi u kafiću u Nušićevoj ulici, kaže da joj već godinama nije

Istorija

Čumićevo sokače najkraći je put između Trga Nikole Pašića i Trga Republike, spaja Terazije sa Domom omladine i Dečanskom ulicom. U svojoj knjizi *Dva veka Dečanske ulice*, ekonomista Boško Mijatović kaže da je prolaz, čije je postojanje dokumentovano mapom iz 1893. i snimkom iz 1938, još početkom XX veka postao trgovačko-zanatski centar, što je ostao do naših dana. Nekada se zvao Kuzmanovićev prolaz, po vlasniku tog velikog placa Živku Kuzmanoviću. Ime Čumićevo sokače kasnije je dobio po Aćimu Čumiću, koji je bio izabran za kmeta, odnosno gradonačelnika Beograda 1871. godine. Čumić je od 1873. do 1875. bio ministar policije, a od 1874. do 1875. godine predsednik vlade.

Kuzmanovićev prolaz, kasnije Čumićevo sokače, i pre Drugog svetskog rata imao je uspone i padove. Radionice koje su tu uspešno poslovale početkom tridesetih godina XX veka, već krajem te decenije su nestale, a prolaz je postao nehigijensko naselje u kome su uslovi za život i rad bili izuzetno loši. Gradske vlasti su zbog toga 1940. godine porušile većinu objekata.

INTIMA U CENTRU GRADA: Oglasi

palo na pamet da uđe u ovaj tržni centar. Njena koleginica Iva Milovanović kaže da je ondašnji Čumić bio prvo mesto gde su prodavci po izgledu mušterije ocenjivali koliko bi u eventualnog kupca trebalo uložiti truda. "Ako si ušao 'slabije' obučen, jedva bi te konstatovali."

U to doba su se po Čumiću i oko njega rojili i novopečeni biznismeni, koje je policija odranije poznavala po drugim aktivnostima. Najpoznatiji je bio Željko Ražnatović Arkan, koji je tamo imao menjačnicu "Delije", kao i još nekoliko lokala na boljim mestima, pa su u to doba Čumić nazivali i Arkanzas. Urbana legenda kaže da je, u vreme kada je pucala "Dafiment" banka, jedan od Arkanovih lokala u Čumiću prodat Dafini Milanović pod uslovima koje nije mogla da odbije. Cena je bila taman onolika kao i Arkanov ulog u "Dafimentu", sa pripadajućim kamatama. U vreme velikih protesta protiv Miloševića 1996–1997, zbog izlaza na Terazije, Dom omladine, Trg Nikole Pašića, Makedonsku, Čumić je bio idealan za zaobilaženje policijskih kordona koji su često blokirali ulice u centru.

Jovan Durać, vlasnik krznarske radnje, kaže da je jedan od retkih koji su u Čumiću od samog početka, 1991. godine. Na mestu gde je prethodno imao radnju, u Čika Ljubinoj ulici, Poslovni prostor je napravio novu zgradu, a njemu je ponuđeno da od Poslovnog prostora zakupi lokal u Čumićevom sokačetu, po povoljnoj ceni. "Dobili smo 20 kvadrata ovde za 40 tamo, ali bili smo srećni, to je u ono vreme bila elitna lokacija kojoj se nismo nadali," kaže Durać. "Devedesetih su ovde dolazili ljudi iz cele Srbije, Bosne, Crne Gore, izgledalo je da je onaj ko ima lokal u Čumiću rešio pitanje budućnosti."

Na pitanje da li je bilo straha zato što je komšija bio Arkan, Durać kaže da je mnogo puta čuo priče da je Arkan reketirao sve vlasnike lokala u Čumiću, ali da to nije bila istina. "Ovde nije tražio reket, a zbog njega niko drugi nije smeo da nas reketira, svi su mislili da je to njegova teritorija." Kaže i da je Arkan često dolazio u svoju menjačnicu, ali da je prema svima bio korektan komšija, i da su se pripadnici njegovog obezbeđenja u Čumiću takođe normalno ponašali. "Iskreno rečeno, i posao je većini išao bolje zbog nekih stvari koje su to pratile. Mnogi su dolazili da kupuju tamo gde je kupovala Ceca, a ona je često bila u ovdašnjim radnjama, ovde je bio i zlatar koji im je napravio prstenje za svadbu."

POČETAK KRAJA: Krajem devedesetih, Čumić je polako počeo da gubi primat. Nešto slabiji promet počeo da se primećuje 1997. i 1998. godine, a svaki novootvoreni tržni centar, poput Siti pasaža ili Milenijuma, odvlačio je deo mušterija. Međutim, pravi pad je počeo posle 2000. godine, otvaranjem velikih tržnih centara. Novi Merkator, Delta siti, Zira, Ušće su ▸

pored butika sa odećom i obućom, koji su bili zaštitni znak Čumića, imali i restorane, kafiće, poslastičarnice, bioskope, kuglane, igraonice, hipermarkete, ogromne parkinge...

"Interesovanje za ovakav način trgovine zamrlo je potpuno. U malim radnjama je relativno skupa roba, velike firme imaju veću ponudu, stalno neka sniženja, bar dvesta kvadrata prostora. Njihove kabine za probanje odeće su veće od ovdašnjih lokala," priča Durać. Pominje da su vlasnici lokala u Čumiću, kada su počele teške godine, nudili zakupcima da ništa ne plaćaju osim režijskih troškova, samo da ostanu, ali da ni to nije pomoglo. Butici su otišli na Bulevar, tamo su mogli nekako da opstanu. "Ko je mogao otišao je, ja sam pokušao u Milenijumu, ali je onda i tamo počeo da zamire posao", kaže on. "Jednostavno, ovakvi tržni centri žive neko vreme, a onda odumiru. Ko je prodao lokal prodao je, sada nema kome. Lokali se sada izdaju za 100-200 evra mesečno, a nekada su bile u pitanju hiljada, dve nemačkih maraka."

Slična sudbina zadesila je i druge tržne centre, poput Staklenca na Trgu Republike, TC Sremska u Sremskoj, nešto manje Siti pasaž na Obilićevom vencu i Milenijum u Knez Mihailovoj, ali je pad bio najvidljiviji u Čumiću. Godinama ga je obavijala pomalo sablasna atmosfera. I u ono malo otvorenih radnji bi tokom dana slabo ko zabasao, služio je uglavnom kao prečica retkim prolaznicima. Noću je bio mračan, sa većinom izloga prekrivenih debelim slojem prašine, ćoškovima po kojima su se vukle gomile đubreta i smrad mokraće. Iako u srcu grada, Čumić je delovao kao polunapušteno naselje posle zlatne groznice.

POKUŠAJ OŽIVLJAVANJA: Krajem 2010. godine, na inicijativu modnog tandema Punkuffer, koji čine Bojan Milisavljević i Marko Nenadić, ekipa beogradskih modnih dizajnera se udružila u pokušaju da oživi Čumićevo sokače. "Svi veći svetski gradovi, Barselona, Berlin, Njujork... imaju ulicu koja predstavlja mlade domaće dizajnere, nešto poput modne avenije. Gomila naših kolega nije znala gde će i šta će, svi rade i prave revije, a niko ne može da živi od toga. Zato smo sve te poštene, ljudske i naivne priče, koje inače nemaju šansu, spojili u jednu," pričao je Nenadić o tome kako je došlo da ideje da se okupe u Čumiću. Ekipa koju je činilo više od dvadeset beogradskih dizajnera, i afirmisanih i početnika, pronašla je vlasnike lokala i sa njima napravila pojedinačne ugovore, na dve godine, po ceni od 200 do 250 evra mesečno, uz uslov da vlasnici ne dižu cene u tom periodu. Pored modnih dizajnera, u projekat su se uključili i enterijeristi, arhitekte, vajari, scenografi, antikvari.

Deo Čumića u koji su se smestili nazvan je "Choomic design district". Nova generacija zakupaca uložila je dosta truda, i taj deo Čumića jeste živnuo. Pre svega, u čitavom tržnom centru nema one depresivne atmosfere koja ga je godinama karakterisala. Grad je pomogao tako što je postavio osvetljenje, zelenilo. Nema više ni smeća, svi zakupci plaćaju ženu koja prostor redovno čisti. Ipak, čini se da je Čumić i danas daleko od toga da bude ono što su modni dizajneri zamislili, "trendi modna destinacija u gradu", "dizajnerski i umetnički kvart, nezaobilazno odredište na svakom turističkom bedekeru", ali krivica nije do onih koji su ideju lansirali.

PODIZANJE MRTVACA: Ima nade

"Jeste, mnogo je čistije i prijatnije nego onih najgorih godina, ali kupaca nema mnogo više," kaže Jovan Durać. "Jednostavno, ko ima para ide gde je atraktivnije, a nema dovoljno ljudi koji imaju para za sve tržne centre i radnje. Ko bi kupio u Ušću, ne zalazi ovde," priča on. Kaže i da je teško otresti se lošeg glasa na koji je Čumić ranije izašao. "Pre nekog vremena sam prodao krznenu kragnu jednoj ženi. Kada je kasnije navratila, ispričala je da je prijateljica pitala gde je kupila tako lepu kragnu, a kada je odgovorila da je to bilo u Čumiću, prijateljica je konstatovala da tamo ne bi nikad ušla. Srećom postoje i sajtovi, pa ljudi nađu informaciju, zovu, ali sve je to malo. Eto vidite, ceo sat sedimo i niko nije ušao." Navodeći primere iz svog posla, Durać govori da za bilo koju ekskluzivnu robu u Čumiću ima jako malo kupaca, i da najviše radi popravke i prepravke. Isto važi i za žensku i mušku autorsku modu, unikatne predmete, "modni fanovi" pazare uglavnom po mestima koja su sada na glasu, poput "šoping molova".

I Duraća i njegove komšije brine budućnost. "Gde se ko zatekao tu je i koliko može gura. Svi smo na granici da zatvorimo, a onda se pitamo gde bismo išli i šta bismo radili, a ja ovaj posao radim preko 30 godina. I modni kreatori su došli ovde zbog jeftinih lokala, zato što ne mogu da plate zakup na drugim mestima, većina njih takođe teško živi. Najbolje se vidi koliko je loše po tome što u radnjama rade uglavnom vlasnici, nemaju para da zaposle nekoga. Mi smo sada kao ljudi koji rade na minimalcu, nešto imam, kao neku platu, ponekad nešto prodam pa odmah živnem, ali stižu troškovi na naplatu."

Durać smatra da ni grad ne može mnogo da učini jer je reč o prostoru u kome je 90 odsto lokala u privatnom vlasništvu, svega desetak ljudi su, poput njega, zakupci lokala od Poslovnog prostora. "Realno, odlično radi samo Ušće, a tamo je iznajmljivanje jednog kvadrata od 100 do 250 evra. Najbolje je imati lokal na ulici, nekoj prometnoj, u centru ili malo dalje. Tu posao može biti malo slabiji ili bolji, ali uvek ima ljudi, a tamo gde ljudi malo zalaze, kao u Čumić, ništa ne može da pomogne." ◂

Momir Turudić

Intervju: Čet Voker, brodvejski reditelj, koreograf i scenarista

Inspiracija za promene

"Smatram da je povezivanje bilo koje grupe ljudi u ime umetnosti dobro. Niko nije sopstvenik umetnosti. Niko ne poseduje muzičko pozorište, niko ne poseduje ples. Svako ima svoju interpretaciju šta je to"

Pozorište na Terazijama i časopis za umetničku igru "Orhestra" pod pokroviteljstvom Ambasade SAD u Beogradu doveli su početkom marta renomiranog brodvejskog reditelja, koreografa i scenaristu Četa Vokera, člana plesne škole "Džejkobs Pilou", kako bi rukovodio međunarodnim projektom "Jedanaest zemalja". Čet Voker ekskluzivno za "Vreme" govori o uticaju koji je prijateljstvo sa Bobom Fosijem imalo na tok njegove karijere, kao i o osvajanju brodvejskog oskara, nagrade Toni za mjuzikl *Fosi* posvećen njegovom pokojnom mentoru, mjuzikl koji je pripremao 15 godina. Objašnjava zašto se podsmeva brodvejskom stavu da je dovoljno 18 meseci za realizaciju profesionalne produkcije, kao i šta Brodvej može da nauči iz evropske prakse u domenu mjuzikla.

"VREME": Odluku da karijeru upravite ka koreografiji i režiji, nakon višedecenijskog bavljenja plesom, doneli ste osamdesetih. ►

ČET VOKER: Nije da sam odlučio, već je bilo odlučeno smrću g. Fosija. Nakon što je on preminuo, mnoge stvari su se pojavile na mom životnom putu. Tada sam počeo da radim ono što radim i danas.

Dakle, vi ste na određeni način nastavili rad svog mentora?

Na određeni način, da. Kada je on preminuo, ljudi su želeli da rade sve njegove predstave. Oni koji su znali nešto o tome šta je on radio... Tako da sam zatekao sebe kako ne nastupam, već režiram i radim koreografije za mjuzikle. I, pošto uradim neki njegov mjuzikl, onda bi ljudi rekli: "Hej, da li bi radio ovo?" Tako, rekao bih, tek posle deset godina uvideo sam da više nisam izvođač, već reditelj i koreograf.

Pre toga ste bili isključivo izvođač?

Počeo sam da igram sa pet godina, a nastupio na Brodveju sa 16. Mislio sam da ću raditi to dokle mogu, zatim ću otvoriti školu, a potom ću umreti. Međutim, stvari su se promenile.

Ovo je vaš četvrti poslovni boravak u Beogradu. Zašto se vraćate Beogradu?

Dođem kad sam pozvan. U ovom svetu ne možete otići bilo gde ukoliko vas neko prethodno ne pozove. U suprotnom, to je nametanje. Pozorište na Terazijama je neverovatno mesto za mene, zato što je sve uključeno, sve je ovde. Kada sam prvi put bio ovde 2007. kako bih radio radionicu, bio sam zapanjen kada sam video kako sve funkcioniše. Takođe, nigde nisam bio gde postoji muzičko pozorište. Uglavnom, na repertoarima pozorišta ima drame, komedije, opere, baleta, ali ovo je jedino mesto na kojem sam ikada bio a da su samo mjuzikli na repertoaru. Zaista ne znam ni za jedno slično mesto na svetu. Naravno, možda postoje, ali ja nikada nisam bio niti čuo za njih. Prilikom prve posete Terazijama na repertoaru je bio *Čikago*, *Neki to vole vruće*, *Poljubi me, Kejt*, i imali su balet. Pitao sam se kako to rade. Kako su to priuštili? Kada sam saznao, još uvek je ostalo pitanje kako to održavaju. Ogromno! I vrlo impresivno.

Kao reditelj i koreograf prisutni ste širom Evrope, od londonskog Vest Enda, Norveške, Holandije, do Terazija. Režirate u Meksiku, na Dalekom istoku, u Japanu. Na ovom beogradskom projektu sarađujete sa profesionalcima iz 11 zemalja, od kojih je dvoje dobilo stipendije da se usavršavaju u plesnoj školi u kojoj ste direktor džez programa. Šta za vas znači ideja kulturne mobilnosti?

Vi možete da se krećete po Evropi i studirate zahvaljujući Bolonji, ali dolazak u moju zemlju postaje pitanje. Iz aspekta izvođačkih umetnosti to postaje veoma teško pitanje: "Mogu li da dođem u Njujork na audiciju?" Ne. Mislim, ne. Čak nisam siguran da bi vas pustili na audiciju. "Zašto?" To je tako čudna stvar. Pa, zato što je 89 odsto glumaca, pevača i igrača u Americi bez posla. Otkrio sam, otišavši u Norvešku, da svi žele da je napuste. Svi žele da odu jer tamo nema mnogo muzičkih pozorišta. Žele u Švedsku ili London. Onda im kažem: "U redu, ali zašto bi te neko primio? Možda si ti najtalentovanija osoba na svetu, ali zašto bi engleski reditelj, producent, zaposlio tebe umesto Engleza?" I tako to postaje politička stvar! Umetnost nikada ne bi smela da bude stvar politike! Onda me pogledaju i kažu: "Ali ja to mogu!" Na to im kažem: "Da, znam da možete na papiru, ali vi ćete napustiti svoju zemlju, ali zašto ne biste u svojoj zemlji napravili ono što želite? Vi ste nova generacija, vi ste ti koji mogu da prizovu promene! Mi smo već učinili naše promene, udarili smo pečat ili kako god... Tako da je sada red na vas." Pokušavam da inspirišem mlađe ljude da prestanu da se žale i zakeraju zbog onoga kako je bilo i kako je sad, nego da misle o tome kako bi moglo da bude! Zato što su oni budućnost, oni će donositi pravila i propise, oni će menjati, i to može biti utemeljeno na onome što smo im mi preneli, ali oni su ti koji moraju da naprave promenu.

Kada biste vi određivali pravila na Brodveju, da li bi vam smetalo da na audicijama imate ljude "sa strane"?

Ne, apsolutno ne bi. Međutim, ideja zapošljavanja ljudi iz drugih država, kada ima onih koji u mojoj zemlji nemaju posao, je teška. Naši sindikati to ne bi dozvolili. Postoje nesindikalne produkcije, ali za to morate imati vizu. Ipak, zvezdi iz Srbije niko ne bi zabranio da igra na Brodveju. Ima mnogo zvezda koje nikada nisu pripadale sindikatu. Takođe, postoji zanimljiv reciprocitet sa Engleskom. Dozvoljeno vam je kao reditelju da imate onoliko engleskih zvezda u mjuziklu koliko ima američkih u Londonu. Čudno je to što postoji kvota koja je, naravno, implicitna. Ne znam da li bacaju kocku za nju. Kada bih radio mjuzikl na Brodveju i želeo muzičare koji sviraju tradicionalnu srpsku muziku koja je, uzgred, neverovatna, apsolutno neverovatna, tražio bih nekoga iz lokalnog njujorškog benda da to svira? To je nemoguće!

Šta mislite o projektu "Jedanaest zemalja"?

Smatram da je povezivanje bilo koje grupe ljudi u ime umetnosti dobro. Niko nije sopstvenik umetnosti. Niko ne poseduje muzičko pozorište, niko ne poseduje ples. Svako ima svoju interpretaciju. Jedna od stvari koje je Amerika stvorila jeste džez muzika, džez balet i mjuzikl. Mi nemamo zaista strukturu predstave koju radimo. Kada biste pitali većinu ljudi kako sastavljaju mjuzikl – pitajte producenta, reditelja, koreografa – oni će vam reći: "Prvo moraš da nabaviš dobru priču." Naravno, treba imati priču, ali postoje i drugi elementi, pre nego priča. Tu su strukture, zatim tajming – pravi ljudi u pravom trenutku koji se sastaju da bi napravili mjuzikl. Oni kažu da se za 18 meseci može napraviti mjuzikl. Zaista? Za *Fosija* mi je trebalo 15 godina, od početka rada na delu, dok sam još sarađivao sa gospodinom Fosijem, do osvajanja nagrade Toni. To je proces. Sve mora da legne na svoje mesto. Mislim da

moj boravak ovde i pokazivanje ovim igračima i izvođačima šta je mjuzikalsko igranje, prikazujući im snimke i pokazujući im istoriju ove umetnosti – ima svoju svrhu. Vi ovde radite srpske mjuzikle, koji su fenomenalni. Samo je potrebno znati istoriju mjuzikla. Znajući odakle je sve to poteklo, moći ćete da idete dalje od toga.

Šta vas je motivisalo da postavite *Kabare* u Beogradu?

Bio sam pozvan da insceniram *Kabare*, to nije bio moj izbor. *Kabare* govori o nepravdi, ljubavi, opreznosti – o tome da stvari nisu onakve kakve nam se čine. Ovaj komad postavlja pitanja koja nas i danas drže zapitanim. *Kabare* je tako jedan od onih mjuzikala u kojem se, iako je napisan u prvoj polovini prošlog veka, i dan-danas možete identifikovati sa bilo kojim od likova. Što se tiče uslova rada, u ovom delu sveta ne postoji pozorište kao što je ovo! I tako se otvorila mogućnost da se napravi predstava koja još uvek komunicira sa publikom, bez obzira na to koliko je stara. *Kabare* se uvek oživljava i to širom sveta. Upravo sam ga postavio u Norveškoj, u mestu koje su okupirali nacisti. I to pozorište je bilo jedino mesto gde su Norvežani mogli da govore sopstveni jezik i kažu šta god žele o tome što im se događa. Inscenirati *Kabare* u tom pozorištu bilo je veoma simbolično! Dok smo radili mjuzikl, ljudi to nisu razumeli, jer ljudi ne misle o svojoj istoriji. Zato mislim da je odlično kada pojedinci sa drugih mesta dođu i kažu nam: "Zdravo, probudi se! To je važno za mene, da li shvataš da je to bitno za tebe, takođe?" Kada živimo na jednom mestu, radimo i stvaramo svoju umetnost, ponekad nismo potpuno svesni svega što to mesto može da predstavlja.

Počeo sam da igram sa pet godina, a nastupio na Brodveju sa 16. Mislio sam da ću raditi to dokle mogu, zatim ću otvoriti školu, a potom ću umreti. Međutim, stvari su se promenile

Prema Brodvejskoj ligi mjuzikli su prodali ulaznica u približnoj vrednosti od 1037 milijardi dolara i to samo u 2010. godini. Postoji li praksa u evropskim muzičkim pozorištima sa malim budžetima, koja bi bila primenljiva na Brodveju i koja bi poboljšala tamošnju hiperprodukciju?

Brojka koju ste pomenuli temelji se na činjenici da karte ponekad koštaju i 750 dolara. Jedna karta! Tih premijum karata ima oko 150 po izvođenju, tako da te statistike kažu da je svaka godina bolja od prethodne. Međutim, ne. Nigde drugde na svetu ne znam da bi bilo ko dao 750 dolara da pogleda mjuzikl, ne zanima me koliko je dobar, on ne vredi toliko! Kako bi mogao da košta toliko? Potrošiti 1500 dolara da biste sedeli sa prijateljem i gledali mjuzikl. Ne! *Spajdermen* je koštao 170 miliona! Pola tog novca otišla je reditelju, tako da 65 miliona trošite na produkciju, koja nikada neće povratiti uloženi novac! To je nečuveno. E sad, da li je dobro? Pogledao sam ga, lep je. Da li je vredan 170 miliona? Morao bi da se prikazuje 100 godina... A onda se zapitate da li biste zaista želeli da gledate *Spajdermena* za 100 godina? Mislim, on se zaglavi s vremena na vreme, pa mora da priča sa publikom desetak minuta. I tako ste vi platili 750 dolara da bi vam on visio nad glavom. To jednostavno postaje teatar apsurda! Pozorište je ili dobro, ako vam se svidi, ili loše, ako vam se ne svidi. Neko sedi do vas i kaže: "Bože, to je najbolja stvar koju sam u životu gledao!", a vi se okrenete i pitate: "Zaista?" Ali pozorište služi tome, i sam život je takav. Ne treba svakome da se dopadne. Ideja pozorišta jeste da se o njemu razgovara. Kada išetate iz pozorišta, vi pričate o njemu. Kada pročitate dobru knjigu, treba da diskutujete o njoj. Isto je i sa filmom, međutim te astronomske brojke koje ste pomenuli, ne znače ništa! Što se tiče poboljšavanja, mislim da se sve može unaprediti. Kada sam prvi put bio u Holandiji i Norveškoj zatražio sam inspicijenta, oni su me pogledali i pitali: "Šta? Šta je to?" Odgovorio sam: "Kako to mislite šta je to – to je žila kucavica do svih na sceni!" Oni su rekli: "Ne, mi ih ne koristimo, ne trebaju nam." Zapitao sam ih kako ljudi iza scene znaju kada je njihov red da izađu? "Čovek zadužen za rasvetu ponekad pozove, i svaka osoba koja je na daskama, koja učestvuje u produkciji ima tekst. Pročitali su ga, poznaju ga, tako da znaju tajming – ti im reci kada želiš nešto na sceni – svi znaju tekst!" Takođe, svi znaju koreografiju! Dobro, znaju ono što vide. Međutim, bio sam sumnjičav, rekao sam im da to nikako neće funkcionisati! A bilo je briljantno! Apsolutno! Jer svi ljudi iza scene su učestvovali! Ne samo glumci na sceni. I tako, to je odlična situacija pošto svi sarađuju međusobno. Odsustvo osobe koja ih povezuje, znači i odsustvo jedne osobe koja može da načini grešku – grešku koja utiče na sve. Kada kažete "Kreći!" i niko ne krene – gotovi ste! Na Brodveju imamo supervizora produkcije, inspicijenta i tri do četiri asistenta, koji stoje sa strane sa cigarom u zubima. Ipak se *Spajdermen* zapetlja i visi desetak minuta i mora da ćaska sa publikom, jer neka žica nije uradila ono što je trebalo.

Na sajtu Pozorišta na Terazijama piše da je ovaj projekat jedan od koraka ka stvaranju regionalne škole za mjuzikl. Šta mislite o tome?

Učinite to! Obrazovanje i znanje su moć. Ne moć da preotmete, već moć da vodite razgovor. Moć da znate kuda želite da idete. Tako, kada mi iz različitih država ljudi kažu: "Želim da odem odavde. Želim da odem negde drugde", kažem: "Čekaj, stani. Podjednako je loše ili podjednako dobro negde drugde. Nego, stvori nešto ovde. Shvati šta je to što želiš – i potrudi se da to funkcioniše ovde."

Mladi su jedini koji će to uraditi. Mi matorci nećemo. To se jednostavno neće desiti. Mi možemo da pomognemo mladima da shvate da postoje mogućnosti. Oni moraju da probude promene. ◂

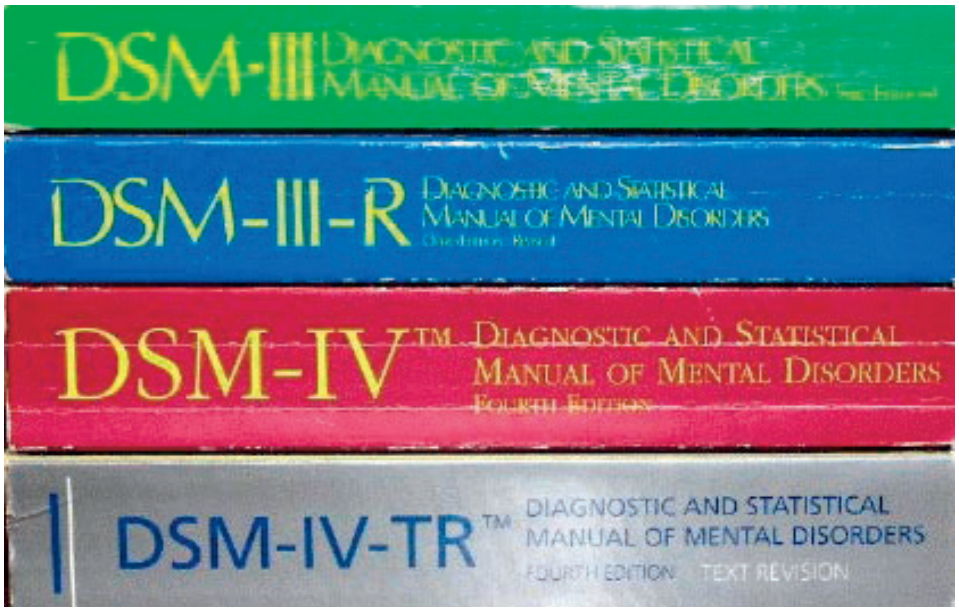
Boško Štulić

Nove bolesti

Tuga ili sreća, šta je gore

Ukoliko neko tuguje zbog smrti voljene osobe duže od dve nedelje, može da dobije dijagnozu velikog depresivnog poremećaja. Ima osnova da se i sreća vodi kao poremećaj jer je retka (statistički devijantno stanje), utiče na ponašanje i mišljenje, i najčešće je iracionalna – karakterišu je bezbrižan stav i impulsivno ponašanje

ZDRAVLJE ILI POSAO: Antidepresivi i spisak za unapređenje industrije lekova

Dijagnostički i statistički priručnik za mentalne poremećaje (DSM) Američkog psihijatrijskog udruženja (APA) na početku je sadržao ukupno 60 mentalnih poremećaja. Prvo izdanje koje je izašlo 1952. godine oslanjalo se na psihoanalitički pristup. Od tada do danas, DSM je prošao četiri revizije. Godine 1980. u trećoj reviziji, DSM počinje da se u potpunosti oslanja na medicinski model ("mentalni poremećaj je podtip medicinskog poremećaja"), odbacujući svaku teoriju koja teži da objasni uzroke nastanka poremećaja. Aktuelno važeća revizija, iz 2000. godine (DSM-IV-TR), sadrži oko četiri stotine dijagnoza, a od njenog objavljivanja traje rad na petoj reviziji. Izdavanje DSM-5 planirano je za maj 2013.

Peta revizija izazvala je dosta pažnje profesionalaca i šire javnosti. Otvoren je sajt posvećen isključivo novoj klasifikaciji (*www.dsm5.org*) gde je predstavljeno šta će biti promenjeno u narednom izdanju, a čitaocima je omogućeno da pošalju svoj komentar. Planiranim promenama upućeno je dosta kritika – iako je DSM klasifikacija kojom se u praksi i istraživanjima služe psihijatri i psiholozi u Sjedinjenim Državama, reakcije su došle sa svih strana: reagovalo je Britansko psihološko društvo, zatim autori prethodne revizije, pokrenuta je peticija psihologa na internetu (*http://www.ipetitions.com/petition/dsm5/*) koju je do ovog trenutka potpisalo 12.665 osoba...

Koje su to promene izazvale ovako burne reakcije? Kako navode mnogi, među kojima je dr Alen Frensis, jedan od autora trenutno važeće klasifikacije, spušten je "prag" za dobijanje nekih dijagnoza. Na taj način bi se lakše ispunjavali uslovi za dobijanje psihijatrijske dijagnoze, a tome bi usledilo propisivanje farmakoterapije koja možda nije nužno neophodna, a koja sa sobom nosi nuspojave i moguće ozbiljne posledice (pogoršanje kod psihoza, dijabetes, gojaznost, poremećaji kretanja, smanjenje moždane mase). Takvi kriterijumi mogu ishoditi povećanjem broja lažno pozitivnih nalaza, a to vodi u preteranu psihijatrizaciju i medikalizaciju.

Deca i adolescenti spadaju u osetljive

kategorije prema kojima se neophodno pažljivo postupanje. Sama činjenica da su oni osobe u formiranju nudi mogućnost i zahteva da se uzroci i načini tretmana utvrđuju u kontekstu razvoja. Prema procenama kritičara nove revizije, najviše negativnih posledica u tom smislu klasifikacija donosi deci i mladima: biće potrebno ispunjavati manje uslova da bi bila postavljena neka vrlo ozbiljna dijagnoza, kao što su psihoze. Pomeriće se naniže i granica za dijagnostikovanje hiperaktivnog poremećaja (ADHD).

Verovatno najviše polemika izazvala je najavljena promena koja se tiče kriterijuma u okviru dijagnostičke kategorije depresije: ukoliko neko tuguje zbog smrti voljene osobe duže od dve nedelje, može da dobije dijagnozu velikog depresivnog poremećaja (postoje i blaži depresivni poremećaji) i lekove koji idu uz nju. Normalno tugovanje, kao prirodna reakcija na gubitak voljene osobe, do sada je posmatrano kao nepatološko stanje, koje je razlikovano od depresije. Članovi radne grupe za DSM-5, međutim, napominju kako je najavljena promena pogrešno interpretirana, i da po novoj klasifikaciji neće svako tugovanje biti označeno ovom dijagnozom. Oni teže da omoguće pomoć najpotresenijima, čije je funkcionisanje narušeno u velikoj meri, da bi prihvatili da razmotre da li im je potrebna pomoć stručnjaka. Predsedavajući APA, Džon Oldem, u časopisu "Lancet" navodi da nema razloga da se tugovanje zbog smrti bliske osobe izuzima od ostalih velikih životnih stresova (prirodne katastrofe, gubitak doma, gubitak posla itd.) zbog kojih ljudi traže psihijatrijsku pomoć. "Ono što znamo je da bilo koji veliki stres može biti okidač ozbiljne depresije kod ljudi kod kojih postoji rizik da je ispolje", navodi Oldem. Ipak, njemu se suprotstavlja doktor Frensis, jasno iznoseći stav da je ova promena besmislena i preterana, i da vodi u potencijalno štetne medikamentozne tretmane. On se slaže s konstatacijom da se mnogi ljudi zvanično leče od depresije nakon velikih stresnih događaja u životu, ali smatra da ni u tim slučajevima često dijagnoza depresije nije opravdana. Kao argument navodi istraživanja u kojima se ponekad lekovi ne pokažu efikasnijim od placeba, "zato što veliki broj ispitanih zapravo i nije depresivan". Parafrazirajući Voltera na sajtu "Psychology Today", on kaže da "normalno tugovanje nije ni 'veliki', ni 'depresivni', niti 'poremećaj'. Tugovanje je normalna i neophodna ljudska reakcija na gubitak voljenog, a ne neka 'folirantska' bolest."

Neopravdano i blesavo

Prema podacima epidemioloških studija, depresija je najčešća među psihičkim poremećajima. Neki autori, međutim, sumnjaju da je u velikom broju slučajeva ova dijagnoza neopravdano data. Vejkfild i Horvic, autori knjige *Nestanak tuge – Kako je psihijatrija pretvorila normalnu žalost u depresivni poremećaj*, smatraju da je za uspostavljanje dijagnoze neophodan kontekst, a ne samo nabrojani simptomi. Tipični simptomi po kojima se dijagnostikuje depresija – nesanica, gubitak apetita, gubitak težine, depresivno raspoloženje i drugi – mogu biti odraz privremene reakcije na stresni životni događaj, za koji postoje šanse da će ga osoba prevazići i bez upotrebe lekova.

Suprotno ovoj tendenciji, postojao je i jedan neobičan pokušaj da se sreća uvede među psihopatološke kategorije. Ričard Bental, klinički psiholog s Univerziteta u Liverpulu, devedesetih godina prošlog veka predlagao je uvođenje novog poremećaja koji bi se zvao "afektivni poremećaj prijatnog tipa". Bental navodi da ima osnova da se sreća vodi kao poremećaj jer je retka (statistički devijantno stanje), utiče na ponašanje i mišljenje, i najčešće je iracionalna – karakterišu je bezbrižan stav i impulsivno ponašanje!

Na praktičnom nivou, Frensis izdvaja još jedan problem: najviše dijagnoza i lekova prepisuju ambulantni lekari, koji provedu s pacijentom desetak minuta, što je prekratko vreme da bi se sa sigurnošću ustanovilo da li se radi o normalnom ili patološkom tugovanju. Osim toga, prema njegovim rečima, većina ambulantnih lekara povezana je s farmaceutskim kompanijama. To otvara mesta pitanju kome sve pogoduju nove izmene klasifikacionog sistema mentalnih poremećaja.

Novoj DSM reviziji zamera se i način na koji je definisan mentalni poremećaj. Inicijatori peticije smatraju da su društveni i kulturološki faktori zanemareni, a da je dat primat biološkom faktoru. Britansko psihološko društvo je uputilo obuhvatnu kritiku kreatorima revizije u kojoj ističe da predložene ►

Intervju: dr Dušan Kecmanović, psihijatar

Prodaja svetih knjiga

“Psihijatri su i do sada pružali pomoć osobama koje su pokazivale simptome zavisnog ponašanja, ali nisu mogle da naplate svoje usluge. Naime, osiguravajuća društva priznaju samo one poremećaje koji se nalaze u zvaničnoj klasifikaciji”

Sagovornik “Vremena” dr Dušan Kecmanović je profesor Sarajevskog univerziteta, gostujući profesor na Beogradskom univerzitetu i član Akademije nauka i umjetnosti BiH. Poslednjih dvadeset godina živi i radi u Sidneju u Australiji. Autor je više knjiga i naučnih radova u oblasti psihijatrije.

Podsećajući da je peto izdanje Dijagostičkog i statističkog priručnika Američke psihijatrijske asocijacije (DSM-5), koje bi trebalo da izađe u maju 2013, najavljeno je kao značajan epistemološki pomak u dijagnostici duševnih poremećaja, dr Kecmanović dodaje da se “pri tome mislilo na uvođenje dimenzionalnih umjesto kategorijalnih dijagnoza koje se nalaze u trećem i četvrtom izdanju. Prema dimenzionalnom konceptu, nema jasnih granica između pojedinih duševnih poremećaja. Poremećaje bi trebalo razlikovati na osnovu stepena izraženosti dimenzija pojedinih psihičkih simptoma ili sindroma. Prema kategorijalnom načinu definisanja duševnih poremećaja, potonji postoje kao odvojene, nezavisne veličine. Mada kategorijalni koncept ima mnoge nedostatke, primjena dimenzionalnog modela u svakodnevnoj psihijatrijskoj praksi je krajnje nepraktična. Sudeći prema nacrtu petog izdanja, ono ne donosi nikakav epistemološki pomak. Čini se da će dimenzionalni princip biti uveden u dijagnostici samo malog broja patoloških stanja, na primjer anksioznosti i depresije, i to samo kao dopuna kategorijalnom modelu. Ništa, dakle, od epistemološkog pomaka. Uz malo pretjerivanja, rekao bih: tresla se gora, rodio se miš”.

“VREME”: Koje su po vama najvažnije posledice koje bi mogle uslediti nakon prihvatanja predloženih promena u klasifikaciji?

DUŠAN KECMANOVIĆ: Objava DSM-5 neće ishoditi značajnim promjenama načina na koji psihijatri dijagnostikuju duševne poremećaje. Mislim prije svega na svakodnevnu kliničku praksu. Ima dosta istraživanja koja pokazuju da se psihijatri, osim u istraživačkom radu, ne drže slova četvrtog izdanja. Isti će slučaj biti i sa petim izdanjem. Druga je stvar sa sudovima, osiguravajućim agencijama i proizvođačima lijekova. Njima je potrebno da se slijepo drže jednog sistema, bez obzira na njegove više nego očigledne nedostatke. Tako je bilo sa četvrtim, tako će biti i sa petim izdanjem.

Kako komentarišete nameru da se tugovanje zbog smrti bliske osobe uvrsti među kriterijume za dijagnozu depresije?

Tugovanje zbog smrti bliske osobe je reaktivno stanje. Prema deklarisanoj filozofiji četvrtog izdanja Dijagnostičko-statističkog priručnika – a nema naznaka da se ona u tom pogledu neće promijeniti u petom izdanju – u ovom sistemu nema mjesta reaktivnim stanjima. Pa ipak u četvrtom izdanju se iznevjerio ovaj princip u slučaju posttraumatskog poremećaja, akutnog stresnog poremećaja i poremećaja prilagođavanja. Reaktivna stanja se mogu samo arbitrarno definisati. I dužina i jačina žalovanja zbog smrti bliske osobe je različita u različitim kulturama. Smiješno je kada se kaže da ste duševno poremetili ako ste veoma, veoma tužni i nakon šest mjeseci od gubitka bliske osobe.

Često se u javnosti spominje kao problematično to što postoji namera da se neka, do sada nepatološka ponašanja, uvrste u klasifikaciju: internet zavisnost, neposlušnost kod dece, stidljivost. Kako vi to vidite?

Dva su razloga najavljenog proglašavanja poremećajem i takvih stanja. Prvo, psihijatri su i do sada pružali pomoć osobama koje su pokazivale simptome zavisnog ponašanja, ali nisu mogle da naplate svoje usluge. Naime, osiguravajuća društva priznaju samo one poremećaje koji se nalaze u zvaničnoj klasifikaciji. Nakon objave petog izdanja psihijatri ne bi trebalo da imaju navedenih teškoća oko naplate usluga. Drugo, proizvođači lijekova priželjkuju da blago devijantni a veoma rašireni oblici ponašanja budu proglašeni bolestima. Oni se simptome vide kao bazirane na socijalnim normama, da će se procenjivati prema subjektivnim kriterijumima pre nego prema spolja vidljivim znacima ili biološkim dokazima. Stoga ovo društvo daje prednost opisu problema pacijenta u odnosu na dijagnozu. Oni predlažu da se u novoj reviziji uzme u obzir da psihosocijalni faktori, kao što su siromaštvo, nezaposlenost i trauma čine jake stresore, koji narušavaju psihološku ravnotežu pojedinca i dovode ga u situaciju da postane korisnik psihijatrijskih službi. Uzimanje u obzir nastanka psihičkog poremećaja je veoma bitno za određivanje adekvatnog tretmana, i umanjuje mogućnost propisivanje prekomernih lekova, a može da utiče i na umanjenje stigmatizacije.

DSM nije jedina klasifikacija poremećaja, ona je samo dominantna u američkoj praksi i istraživanjima. U našoj zemlji dijagnoze se utvrđuju na osnovu Međunarodne klasifikacije bolesti (ICD 10). Ipak, DSM još nazivaju i “Biblija psihijatrije” jer je veoma uticajan: koriste ga naučni časopisi a osiguravajuća društva

uveliko spremaju da neki od već postojećih lijekova, lijekova za sasvim druge psihičke smetnje proglase jedinim pravim lijekom za "novonastale" poremećaje. Ne može se precijeniti uticaj velikih farmaceutskih kuća na članove odbora i pododbora u kojima se donose odluke šta će u narednom izdanju biti proglašeno bolešću.

Na internetu postoji peticija psihologa protiv predložene revizije koju je potpisalo preko 11.000 osoba. Smatrate li da postoji mogućnost da se kritike prihvate?

Na sajtu koji pominjete svako može da iznese svoje kritike i sugestije. Naravno, posebnu težinu ima prijedlog ili kritika koju potpiše više hiljada stručnjaka. Zvuči neobično, ali na sastancima odbora koji rade na pripremi novog izdanja glasanjem članova se odlučuje da li će jedan oblik ponašanja biti skinut sa liste poremećaja, ili neki drugi proglašen poremećajem. Mislim da je lobiranje pojedinih članova, a posebno predsjednika ili potpredsjednika mnogo važnije od snage argumenata onih koji spolja kritikuju ili predlažu ovo ili ono. Tako je barem do sada bio slučaj.

Koliko uticaja DSM klasifikacija ima van SAD, odnosno koliki je njen uticaj na praksu u zemljama u kojima se primenjuju druge klasifikacije (kao i u Srbiji)?

Treće i četvrto izdanje imali su značajnog uticaja na psihijatriju širom svijeta. Pored američke, postoji Međunarodna klasifikacija bolesti, na osnovu koje se šifriraju poremećaji u zemljama članicama Svjetske zdravstvene organizacije, pa i u Srbiji. Nema ništa od najavljenog približavanja ove dvije dijagnostičke klasifikacije, ili njihovog spajanja u jednu. Zašto? Iz političkih razloga. Amerikancima je veoma stalo da se održi američki psihijatrijski imperijalizam. I iz finansijskih razloga. Američka psihijatrijska asocijacija je silno zaradila od prodaje dva posljednja izdanja dijagnostičko-klasifikacijskog sistema. Ona su proglašena Biblijom psihijatrije. Kao što znate, pored kuvara, najbolje se prodaju svete knjige. ◂

priznaju poremećaje iz njegove klasifikacije. Međutim, kritički nastrojeni Frensis smatra da ukoliko Američko psihijatrijsko udruženje ne bude bilo otvoreno za konstruktivne kritike izmena sledeće revizije, to će rezultirati njegovim proizvoljnim korišćenjem, pa i napuštanjem u praksi i istraživanjima. ◂

Danka Spasovski

Sport

Platini iz Pazove

Ovogodišnji rasplet ovog takmičenja, završnica u kojoj nisu samo engleski i španski klubovi, ide u prilog Platiniju, a na tom talasu će probati da se provozaju i ljudi iz FSS-a

Da se Srbija promenila nabolje pokazuje i ovaj primer: centralni teren u sportskom kompleksu Fudbalskog saveza Srbije u Staroj Pazovi od prošlog vikenda nosi ime slavnog francuskog fudbalera i predsednika UEFA Mišela Platinija.

Ranije, do pre neku godinu, Pazovu su stranci posećivali uglavnom da bi se proveli u brojnim javnim kućama koje su bile na glasu, a sada vidimo napor da se ukupna slika ove opštine nadomak Beograda promeni. Pazova je postala istinski centar za investicije, a od prošle godine i centar srpskog fudbala. Sad, ko će tamo trenirati i da li će to dati neki značajan rezultat, da li će zaista talentovana deca dobiti priliku ili će samo oni pod upravom "menadžera" imati svoje mesto u tom centru, druga je tema.

Platini je bio u Beogradu dva dana i govorio je na međunarodnoj konferenciji na kojoj su učestvovali ministri sporta iz cele Evrope, a pored toga je prisustvovao svečanosti na kojoj je dobio svoj teren. On je pozdravio napore Saveza i države koji idu ka cilju dekriminalizacije fudbala u Srbiji, ali je jasno rekao da je problem nasilja i dalje ključni kada se govori o srpskom fudbalu.

Tomislav Karadžić je ovim gestom potvrdio ili hteo da potvrdi odlične odnose između srpskog Saveza i UEFA koja je i novcem doprinela da se projekat izgradnje "srpske kuće fudbala" realizuje, što je ujedno jedini legat trenutnog i možda budućeg predsednika Fudbalskog saveza. Pored toga, Karadžić je dodatno profitirao iz ove posete u danima pred najavljene izbore u Savezu koje planira da sprovede u danima posle republičkih izbora, jer Platini nije bio u Beogradu samo da bi njemu trljao uši kao što je to bilo prošle godine.

U pripremi za Platinijev dolazak Savez je potpisao nekakav protokol sa MUP-om koji je verovatno bio poturen Platiniju kao dokaz da i Savez i država ozbiljno rade na sprečavanju nasilja na fudbalskim priredbama. Protokol je potpisan u danima nakon šamaranja fudbalera Partizana Lazara Markovića i izostanka hitre reakcije srpskih istražno-pravosudnih institucija. Platini je, s druge strane, od dolaska na čelo UEFA imao snažnu podršku saveza "sa istoka" jer je obećavao svaku vrstu pomoći: od finansijske do toga da timovi iz tog dela Evrope imaju lakši pristup u elitnu Ligu šampiona. Ovogodišnji rasplet ovog takmičenja, završnica u kojoj nisu samo engleski i španski klubovi, ide u prilog Platiniju, a na tom talasu će probati da se provozaju i ljudi iz FSS-a.

Činom imenovanja igrališta u Pazovi u "Platini" Karadžić nije samo podilazio predsedniku UEFA, on je iskoristio njegovu posetu da nam pokaže da nije isključen iz igre i da dalje kontroliše sve konce fudbala u Srbiji. Koliko god to nekima smetalo ili iritiralo veći deo javnosti, on je tu u punoj formi i njegovi protivnici će morati mnogo da se potrude da ga smene ili pobede na izborima. Ako uspe da zadrži vodeće političare sa strane, jer će oni biti zaokupljeni pravljenjem vlade, Karadžić će dobiti još jedan mandat. Možda ne kraju to bude dovoljno da se pločica sa njegovim imenom nađe na terenu koji je pomoćni ovom Platinijevom. ◂

Slobodan Georgijev

Dr Ristić
dom zdravlja

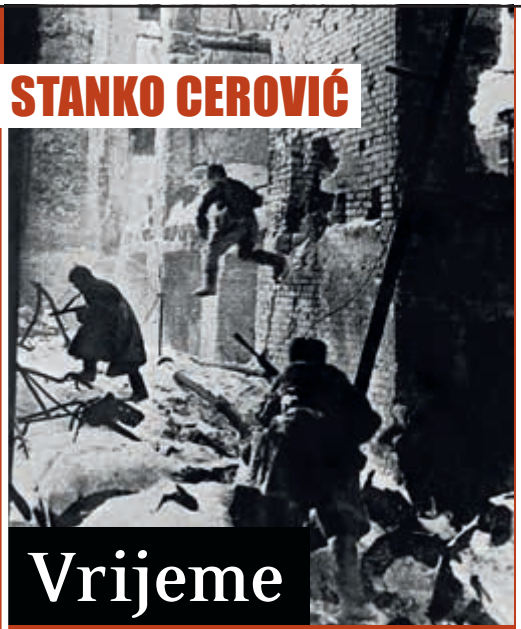
01.-31. MART

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJATRIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA i MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

0–24

MART - MESEC ZA ŽENE

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764, Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h
Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

U izdanju Nedeljnika "Vreme": nova knjiga Stanka Cerovića
Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti.

Sve što dopire do moga mozga svedoči o vremenu bankrota. Sefovi su prazni. Iskustvo me uči da u takvim okolnostima prvo skidaju skalp pripadnicima moga plemena. Na polici u tvrđavi u Jejlu, Džeronimova lobanja se još nada promjenama. Biće rata. Biće gore nego ikad. Zvijer je ranjena.

Potražite u vašoj knjižari

Distribucija: Krug commerce,
e-mail: krug.avala@sbb.rs
Tel: 011/240-1433

Čuvajmo čistoću

Upozorenje na koje niko nije obratio... VREME 1106

Izvanredan i poučan članak. Poučan za opštu populaciju i zdravstvene radnike, lekare koji su obavezni pred svojom profesijom i narodom, da se neprekidno usavršavaju, podsećaju na ono već naučeno. Ovo je dobar podsetnik i državnim organizacijama i obrazovnim institucijama da podizanje kriterijuma na svim nivoima nagrađuje, a nepotizam, aljkavost i snižavanje nivoa obrazovanja na svim nivoima, dovodi do propasti.

Stara država, SFRJ, ipak je uspešno ograničila opisanu epidemiju iako je sve započelo na marginama društva, podmuklo i u neprekidnom lancu primitivizma, još prisutnom u svim sferama života širom naše domovine. Čuvajmo čistoću! Čistoću porodice, dece, duše, čistoću tela, ulica, gradova, države i međusobnih odnosa.

Dr Srđa Bulatović

Šta je znao Karl Maj

O kaubojima, Indijancima, Srbima,... VREME 1106

Članak mi se generalno dopao, naročito zbog toga što sam kao dete obožavala knjige Karla Maja. Međutim, iako je tekst preuzet iz zbirke eseja, nisam mogla da ne reagujem na nešto s čim se, nažalost, prečesto srećemo. Naime, autor pominje 25. decembar kao "katolički" Božić. Prethodno je, takođe pogrešno, prokomentarisao da Karl Maj verovatno nije čuo za Pravoslavnu crkvu jer piše o "ortodoksnim katolicima". Ne znam da li autor zna da su i pravoslavne crkve katoličke, a ne samo rimokatolička kao što se obično misli. "Katolička" znači "univerzalna" i to je deo i zvaničnog naziva Pravoslavne crkve.

Što se Božića tiče, on mora da bude 25. decembra, bilo po Gregorijanskom bilo po Julijanskom kalendaru. I nije samo "katolički" (čime se, pretpostavljam, misli rimokatolički), jer Božić po Gregorijanskom kalendaru slave i pravoslavni Grci, Arapi, Turci, Bugari itd.

Snežana Živković

Matine u bioskopu Vojvodina

O kaubojima, Indijancima, Srbima,... VREME 1106

I ja sam odrastao na nemačkim filmovima o avanturama Vinetua i Old Šterhenda, na matine predstavama u bioskopu "Vojvodina" u Pančevu, šezdesetih godina. Takođe, sa drugovima sam se igrao kauboja i Indijanaca i uvek želeo da u igri budem Indijanac. Tome sam posvetio i jednu svoju priču pod nazivom "Bioskop" iz knjige "Pančevačke petparačke priče" (2007). Eto, do danas nisam znao za te dve knjige inspirisane Balkanom i locirane na njemu. Znao sam samo da su mnoge scene iz pomenutih filmova snimane na Plitvicama. Nisam do pre koju godinu znao ni za Gavrića. Čudno je to. Nemačka je ogromna zemlja, bogata, a Nemci su i inače skloni da u svemu, pa i komercijalnom izražavanju, budu uvrnuti. Ali nikada ne izdrže do kraja. Ni u čemu. Eto, kauboje i Indijance uvek zamišljamo na engleskom i kroz Holivud, a nikako kroz Karla Maja, Nemačku, Drezden... a kamoli kroz Skoplje, Bitolj, Albance – kroz Balkan. Nažalost, ovde se vestern dogodio u stvarnosti. Hvala vam na ovom tekstu. Podstiče na uspomenu.

Slavko Petrov

Reči koje teraju na razmišljanje

Na svojoj strani VREME 1103

Vaš nedeljnik je objavio intervju koji se čita više puta, svaka reč... Retko umno! Čitajući intervju, čovek mora da se zapita zbog čega onu Andrićevu o zlim vremenima i fukarama nikad niko ne pobi, iznova i iznova. Stanko Cerović je original, ona posebna ljudska priča, koju možete voleti ili ne voleti, ali morate poštovati. Lično mislim da sve ovo što čovek izreče, budi u svakom normalnom čoveku dve ključne emocije – prvu, da još postoje ljudi koji te rečima (a ne silom) mogu naterati da misliš, i to svojom glavom – i drugu, da je sve manje ljudi, a sve više pojavnih oblika homo (degeno) erectusa...

Obren Ceković

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

OSTALA IZDANJA

Srbija	Svet	
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din	19 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Proleće

Postoje tri teksta, tri pjesme zapravo, kojih se sjetim uz svaki početak mjeseca marta, kad snjegovi počnu da se tope. Ima neka tajna veza (*za sve ljude zakon krut*) između ta tri teksta, te tri pjesme. Jedna je pjesma rokenrol pjesma, druga je ponešto vitmenovska pjesma u prozi, treća je dječija pjesma. Prva pjesma je *Kanjon Drine* Zabranjenog pušenja, a sve zbog onog završnog distiha: *Snijeg se topi,/ ništa neće zaustaviti dolazak novog proljeća*. Druga pjesma je onaj zapis iz *Ex Ponta*, prve knjige Ive Andrića, što počinje frazom *Da si zdravo proljeće – tajno, ljekovito*, ona u kojoj se kaže "Ništa živ čovjek ne može izgubiti što mu jedino proljeće ne bi moglo povratiti, niti može biti čovjek trajno nesrećan dok Bog daje da se duša liječi zaboravom i zemlja obnavlja proljećem. Da si zdravo, proljeće – nevidljivo, svemoćno; što zagrijavaš duše i bregove da voda grgolji potocima i radost da nas zalijeva svijetlim valom; što se javljaš vjetrom i slutnjama u suton i svu noć tuguješ pod jablanima, dok gore zvijezde i spavaju tupoglavi građani, a sa svanućem otvaraš rosne oči široko i puštaš bez broja svoje ševe – vesele note – put neba!", ona ista pri čijem kraju se pominju *damari djevojčica koje već osjećaju božji zakon*. Treća pjesma je pjesma *Noć uoči proljeća* Branka Ćopića koja ide ovako: "Proljeće svunoć vodom pljuskalo/ pod starom trulom branom,/ svunoć po našem krovu kuckalo/ šljivinom golom granom.// Čitave noći orač sanjao/ glatke ručice pluga,/ jablan se viti svunoć klanjao/ toplome vjetru s juga.// Čitave noći mačak skitao/ za tragom Brke miša,/ brezik je mokri svunoć pitao/ kada će stati kiša.// U snu je Žuća svunoć vijao/ zečevu sjenku svijetom,/ a u sam osvit drijen se smijao/ okićen prvim cvijetom."

Dok se snjegovi tope kroz oluke u tihim noćima, proljeće se naslućuje već i iz ritma pjesme. U šesnaest stihova su, a da ne djeluju nagurano, i šljiva i jablan i breza i drijen. Šljivina grana je gola, breza je mokra od kiše, jablan je – viti, a i vitkost jablanova uočljivija je bez lišća, dok je drijen *okićen prvim cvijetom*. Drijen (*Cornus mas*) je, kaže Vikipedija, listopadni grm ili nisko drvo, visine do osam metara, sa zaobljenom gustom krošnjom, cvjetovi su mu žuti, javljaju se rano, prije listanja, sakupljeni u štitaste cvati, pravilni su i četvoročlani; cvjeta u februaru i martu.

I dok nije bilo Vikipedije, pjesnik je znao ono što Vikipedija danas zna: proljeće počinje kad drijen procvjeta. Prije toga zapuše vjetar sa juga i zapada kiša. Nije toliko stvar u kiši, stvar je u tome da nešto pada, a da to ne bude snijeg. Isto tako, snijeg treba nekako saprati. Iz djetinjske perspektive, međutim, najvažniji su, naravno, miš Brka i pas Žuća (mačak i zec u pjesmi nemaju imena). A i poslije djetinjstva važno je sjećati ih se. Sjećajući se miša Brke i psa Žuće (te bezimenog mačka i bezimenog zeca), još uvijek vjeruješ da se drijen može smijati. A proljeće najprije zamiriše upravo u cvijetu (i smijehu) drijena. To je onaj miris koji pokreće i damare djevojčica.

Nema u pominjanim pjesmama ni kod Zabranjenog pušenja, ni kod Ive Andrića ni kod Branka Ćopića nekih, što je danas moderno reći, *urbanih* slika. Između kanjona Drine i ravne Romanije; u Ovčarevu, podno Vlašića; u Hašanima, pod Grmečom gdje svako cvijeće niče – to su koordinate na kojima se javlja proljeće. Slika gradskog proljeća su djevojčice u cvjetnim haljinama kojima kod kojih udaraju damari *jer osjećaju božji zakon*. Ima ta fiziološka prisila koja te tjera da kafu piješ vani u jakni, radije nego da skidaš jaknu negdje unutra. Dobro je ako su blizu neki jablanovi što prizivaju i Andrića i Ćopića, ali i Ujevića i Štulića. (Zbog potonjeg znaš da proljeće može doći *čak i u decembru / trinaestog ili bilo kog drugog*.) Koliko je godišnje doba, proljeće je i stanje duha. To nije vezano ni za datum, ni za temperaturu vazduha, nego za neki neodređeni *feeling* proljeća. Sjediš, pušiš, gledaš, a sve ti nekako milo. To je proljeće. *Da si zdravo proljeće*. Da ste zdravo, čitaoci, u proljeće.

Muharem Bazdulj

EUNET CLOUD PLATFORM
BEST HOSTING SOLUTIONS FOR PROFITABLE BUSINESS!
LOWER COSTS - PAY ONLY FOR USED RESOURCES!
WORLD WIDE DATA ACCESS!
MAXIMUM SECURITY IN PROFESSIONAL DATA CENTERS!
EUnet
+ 381 11 330 56 05, info@cloud.rs, www.cloud.rs

Za dobar posao ti trebaju

sve veze!

060 1234 www.vipmobile.rs

Od sada i besplatan internet, uz Vip BizPartner Plus tarife!

Uz nove Vip BizPartner Plus tarife, pored razgovora u okviru tima, sa partnerima i prema fiksnoj liniji, dobijate još jednu neophodnu vezu za vaš posao – besplatan internet.

Ponuda važi uz mesečnu pretplatu, od tarife BizPartner Plus 50 i traje do 31.05.2012.

Druga priča vip

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec